

УПРАЖНЕНИЯ НА БРАТСТВО „COMUNIONE E LIBERAZIONE“

„ХРИСТОС, ЖИВОТ НА ЖИВОТА“

29 АПРИЛ – 1 МАЙ 2022 г.

„ХРИСТОС, ЖИВОТ НА ЖИВОТА

УПРАЖНЕНИЯ НА БРАТСТВО
„COMUNIONE E LIBERAZIONE“

2022

На корицата: *Икона на Христос*, музей на Цистерцианското абатство „Поблет“, Каталуния, Испания

„По случай духовните упражнения на Братство „Comunione e Liberazione“ на тема „Христос, живот на живота“ Папата се радва да отпрати към участниците своя сърдечен поздрав. Той пожелава дните на духовност да са благоразумен повод за подновяването на присъединяването към Божествения учител, с оглед на едно все по-плодотворно присъствие в Църквата и в обществото, в браздата на харизмата на Божия раб дон Луиджи Джусани. Пред индивидуализма и безразличието, които бележат нашето време, провокирайки отхвърлянето на много съществувания, Светият Отец насърчава да имаме предвид, че християнският отговор не е в примирената констатация за днешната бедност откъм ценности или в носталгичното оплакване на миналото, а в братолюбието, което, одухотворено от упованието в Провидението, умее да обича епохата си и смирено всичко ново да твори. С тези пожелания Негово Светейшество уверява в молитвите си и на драго сърце изпраща апостолически благослов, залог за всяко желано благо.“

Кардинал Пиетро Паролин, държавен секретар на Негово Светейшество, 11 април 2022 г.

Петък вечер, 29 април

На влизане и излизане

Сергей Рахманинов, Божествена света литургия на св. Йоан Златоуст, оп. 31

Валерий Полянски – The Russian State Symphony Cappella

„Spirto Gentil” n. 21, (Claves Records) Universal

■ ВСТЪПИТЕЛЕН ПОЗДРАВ

Давиде Проспери

Да призовем Духа, за да ни съпътства по пътя през тези дни, просейки с цялата сила и смирение, на които сме способни, благодатта да бъдем отзивчиви към Неговото действие, така че да можем още веднъж да вкусим сладостта на Христос, присъстващ сред нас, и да се приберем преродени, ободрени:

Слез, Свети Душе!

Като за начало, прочитам телеграмата от Светия Отец:

„По случай духовните упражнения на Братство „Comunione e Liberazione“ на тема „Христос, живот на живота“ Папата се радва да отправи към участниците своя сърдечен поздрав. Той пожелава дните на духовност да са благоразумен повод за подновяването на присъединяването към Божествения учител, с оглед на едно все по-плодотворно присъствие в Църквата и в обществото, в браздата на харизмата на Божия раб дон Луиджи Джусани. Пред индивидуализма и безразличието, които бележат нашето време, провокирайки отхвърлянето на много съществувания, Светият Отец насърчава да имаме предвид, че християнският отговор не е в примирената констатация за днешната бедност откъм ценности или в носталгичното оплакване на миналото, а в братолюбието, което, одухотворено от упованието в Провидението, умее да обича епохата си и смирено всичко ново да твори. С тези пожелания Негово Светейшество уверява в молитвите си и на драго сърце изпраща апостолически благослов, залог за всяко желано благо. Кардинал Пиетро Паролин, държавен секретар на Негово Светейшество“.

През тези дни ще проследят упражненията заедно с нас в Италия приятели, свързани от 42 страни, а в следващите седмици други 48 страни ще преживеят упражненията; упражненията се превеждат симултанно на 7 езика. Това е панорамата на нашето занимание.

Защо сме тук тази вечер? Защо ще останем събрани в продължение на тези три дни, някои присъствено, някои от разстояние, но така или иначе, събрани? Какво ни убеди още веднъж да се съберем заедно, заедно след две години пандемия, през които преминахме през самотата, а и болката от загубата на много близки; заедно след скърбите и трусовете, които връхлетяха нашето движение; заедно пред несигурността на утрешния ден, заплашен от сянката на смъртта и злото, които войната носи със себе си?

Дон Джусани, въвеждайки духовните упражнения на братството през 1992 г., отговаря така на този същия въпрос:

„... за тази присъстваща компания това, което наистина има значение, е нещо, което ни е неумолимо общо. Всеки от нас има своя индивидуалност, свое лице, свое сърце, свой темперамент, свой характер и сравнително малко от нас се познаваме в тези детайли; но дори хората, които никога не съм виждал, които се губят в мрака, увеличен от тези мощни светлини, които ми изгарят очите, дори онези, които никога не съм виждал, имат общо с мен живота като задача за реализиране, за изпълняване; задача, не подозирана или искана от мен или от тях, една обща задача, една и съща, за мен и за последния, най-отдалечения географски, сред вас: една възложена задача. Това, което е общо, е, че за тази задача искаме да знаем, желаем да знаем, изискваме с цялото си сърце да знаем причината; и искаме също да знаем къде цялата наша жизненост, цялата наша изразителност, цялата наша отдаденост, цялото наше житие се оказва, каква е целта на житието, с усилието, което трябва да понесем, противоречията, които трябва да претърпим, срама от себе си, който трябва да изтърпим („Моли се за нас, грешници“). Тези неща са общи за всички, те са най-важните неща за всеки от нас. Ние се събираме само за да преразгледаме тези думи, които, бидейки съществените за живота на всеки, са все едни и същи и никога еднакви, когато си ги повтаряме. И това е именно чудото и тайната на един живот, който е живот, който се изразява на нивото на тези драматично решаващи думи за лице, което да трае вечно, което е предназначено да трае вечно: вечния облик на нашия Аз“.¹

Всеки от нас е призван да си зададе отново лично тази вечер великия въпрос, който сме възпитани да си задаваме всеки път, когато се събираме: а аз, аз, Давиде, и ти, както и да се казваш, защо аз и ти сме тук тази вечер?

Аз съм тук, защото имах среща преди много години. В началото не бе въпрос на друго, освен преживяването на едно очарование, очарованието на една човешкост, натоварена с обещание: обещание за смисъл за живо-

¹ L. Giussani, *Un avvenimento nella vita dell'uomo*, Bur, Milano 2020, pp. 86-87; превод наш.

та, обещание за задача, обещание за идеал, способен да направи живота сто пъти по-пълноценен и по-велик, за идеал, способен да обоснове радостите и болките, справедливостта и неправдата, щастието и нещастieto, които бележат неумолимо моя живот и този на всички. Тази среща ме вкара в един житейски поток, който придоби формата на компания, една човешка компания, на която можах да изпитам величието и силата: сила в остойността и отглеждането на семето на добро, което имаше в мен, и сила в това да си забранявам да се скандализирам пред моето зло и моята нищета. Ако трябва впрочем да използвам една дума, за да обобща смисъла на историята, която ме доведе да бъда тук тази вечер, думата, която ми идва на ум, е „милосърдие“. Милосърдие, защото разбирам, че ако съм могъл да остана верен на тази история до днес, то е било възможно най-вече по силата на верността на Господ към моя живот, вярност, която придоби чертите на лицата на многото спътници, които ми бяха изпратени от Него по този път. „Милосърдие“ – на това ни научи дон Джус – е една толкова неизмерима дума, че би било нужно да се изтръгне от речника. От опита, който аз имам с него, „милосърдие“ означава това: ние не сме резултатът от нашите сметки. Ако преди няколко години ми бяха казали, че един ден ще се окажа тук, в този момент, да говоря, със сигурност бих избухнал в смях. Но ние не сме резултатът от нашите сметки: „Стига ти Моята благодат – казва Господ на св. Павел; защото силата Ми се в немощ напълно проявява“.²

Позволете ми една друга мисъл: в това да бъдем тук тази вечер на какво точно казваме „да“? На какво аз казвам „да“? На каква „задача“ – връщайки се на думата, използвана от дон Джусани в току-що цитирания текст? Струва ми се важно да кажа ясно на всички, започвайки това, което е централното занимание от живота на Братството, в какво се състои отговорността, която Духът чрез авторитета на Църквата ни поверява в този момент от нашата история, също защото мнозина ме попитаха това през тези седмици и писмено, така че е редно да започнем отведнага да си помагаме да гледаме тази крачка.

Накратко, това, което се иска от нас, е да участваме, със страст и същевременно дух на синовно послушание, в обновлението на Църквата на нашето време. В края на деветдесетте години Църквата тържествено призна, в лицето на тогавашния Папа св. Йоан Павел II, фундаменталния ресурс, който мирските движения са били и са за обновлението на Църквата и на нейната мисия в света, най-вече в контекста на все по-секуларизирания западен свят. На 30 май 1998 г. – много от нас си го спом-

² 2 Кор. 12:9.

нят добре – на площад „Свети Петър“ бяха почти всички основатели на най-известните църковни движения. Много от тях – и сред тях и нашият скъп дон Джусани – днес не са вече живи. Придружавайки деликатния преход на движенията от фазата на основаване до следващата – преход, с който не само нашето движение трябваше да се справи, а всички, – водачът на Църквата можа да придобие едно все по-зряло съзнание и за скъпоценността на дара, който харизмите на движенията са за цялата Църква, и за подрязването, от което тези реалности се нуждаят, за да дават повече плод. Пръв резултат, със сигурност неокончателен, от тази работа на размишление – работа, която не започна с понтификата на Франциск, а още по времето на този на Йоан Павел II (достатъчно е да се прочете важния доклад на тогавашния кардинал Ратцингер именно по случай Световния конгрес на движенията през май 1998 г.) – беше писмото на Конгрегацията за доктрината на вярата, *Iuvenescit Ecclesia*, документ, който би било уместно да прочетем и също върху който да размислим. След това писмо последваха – както добре знаем – общият декрет Международните асоциации на верни и *обръщението на Папа Франциск от 16 септември м.г.* Впрочем Църквата иска от нас да станем нещо друго спрямо това, което винаги сме били ли? Защото това е въпрос, който неколцина от нас са си задавали или може би си задават. На това искам да отговоря. Когато ми беше потвърдена длъжността „председател на Братството“ за следващите години, кардинал Кевин Фарел ми каза: „Вие искате ли да бъдете този фактор на обновление, да допринесете за това да бъдете този фактор на обновлението отвътре на целия църковен опит, носейки всичко, което вие сте? Това е много важно, защото ако станете нещо различно от това, което сте, то няма да интересува вече никого – нито вас, нито никого друго, и следователно, няма да изгради никаква Църква“.

Така че не се иска от нас нищо друго, освен да бъдем себе си докрай, носейки нашата оригиналност в живота на цялата Църква, все повече, с това съзнание. Именно на това Църквата днес ни приканва да кажем „да“. Това е, което ни написа дон Джусани след голямата среща на Папата с движенията: „Благодаря ви, приятели! Това, което се случи в събота, 30 май, се случи, защото ви има вас, вас също, заедно. Само заедността прави. Наистина, Бог е там, където има единство. Събота, срещата с Йоан Павел II, за мен беше най-великият ден от нашата история, станала възможна от признаването на Папата. Беше „викът“, който Бог даде на нас като свидетелство за единството, за единството на цялата Църква. Поне аз го усетих така: ние сме едно. Казах го също на Киара и на Кико, които бяха до мен на площад „Свети Петър“: в такива случаи как да не изкрещим нашето единство? А освен това, долових за пръв път така силно факта, че ние сме

за Църквата, ние сме фактор, който изгражда Църквата. Почувствах се грабнат в ръцете и пръстите на Бог, на Христос, които извайват историята. Това са времена, в които започнах да разбирам наистина – а в събота още повече – отговорността, към която Бог ме беше призовал. Не разбирах, но в събота беше ясно. И тази отговорност е такава, доколкото се предава на други именно като отговорност. Тя е истинска, когато е за цялата Църква, и следователно, за цялото движение; когато е послушание към факта, че – както казва св. Павел – “никой от нас не живее за себе си и никой не умира за себе си, но живеем ли – за Господа живеем, умираме ли – за Господа умираме; следователно, живеем ли, или умираме – Господни сме” (Рим. 14:7-8). Бог е, Който действа в това, което ние правим: “Бог е всичко във всичко“. Нашата отговорност е за единството, чак до остойностяване и на най-малкото добро, което има в другия“.³

Аз съм тук с вас днес за това. Отец Мауро-Джузепе Лепори, главен абат на цистерцианците, прие – и за това му благодарим – да бъде тук с нас днес поради същата причина.

„Христос – живот на живота“ е заглавието на тези упражнения. Заглавие, бих казал, провиденциално: откъде, наистина, може да се възроди нашия ентузиазъм към историята, която ни обзе, откъде може да се роди това „да“, което сме призвани да кажем, ако не от това да гледаме отново в лицето Христос, ако не от подновяването на онова удивление, от което всичко започна, от което цялата наша история започна, тоест удивлението на един човек, дон Луиджи Джусани, пред телесността, пред лицето на друг човек, човека Исус от Назарет?

Бих искал да добавя последния и може би най-важен отговор на въпроса, зададен в началото: защо съм тук, защо сме тук? Аз съм тук заради Теб, о, Христе, Живот на живота. Тук сме заради Теб, тук сме, за да Те опознаем повече, за да Те разпознаем отново.

Да се настроим тогава да слушаме, следвайки този, който е по-напред от нас по пътя.

³ L. Giussani, „Lettera alla Fraternità, Milano 3 giugno 1998“, in Id., *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, San Paolo, Cinisello Balsamo-Mi 2011, pp. 271-272; превод наш.

■ ВЪВЕДЕНИЕ

Мауро-Джузепе Лепори

„Едно е само потребно“

Мълчанието, което слуша

„Да следваме Христос, да обичаме във всичко Христос: това е, което трябва да бъде припознато като главната характеристика на нашия път.“⁴

Това твърдение на дон Джусани в писмото, което написа преди двадесет години до Братството, реагирайки емоционално на писмото на св. Йоан Павел II за 20-та годишнина на същото братство, отекна за мен незабавно като най-простото и съдържашо съзнанието, което занимание като упражненията ни призовава да пробудим заедно, обобщение. Заедно! Упражненията не са монолог, дори да ги води монах. Нещо повече: монахът би трябвало да бъде смирен призив за желание за мълчание, за нагласа за мълчание, и смирен призив за осъзнаване, че мълчанието означава слушане, означава да отворим, както казва св. Бенедикт в пролога на своето Правило, „охотно ухото си“. Св. Бенедикт започва Правилото така: „Слушай, сине мой, внимателно поученията на Учителя и охотно склони ухото си към тях. Приеми послушно наставленията на любимия си Отец, и усърдно ги изпълнявай [тоест, изпитай ги]. За да можеш чрез послушание и старание да се възвърнеш към Оногова, когото чрез непокорност и немарливост си изоставил“.⁵

Послушанието не е най-вече нещо, което трябва да направим. Послушанието е най-вече слушане, което се превръща в дело в степенята, в която слушането е преживявано като внимателно и предано отваряне на сърцето, „склонено“, казва тук св. Бенедикт, като това на просяка, който моли за необходимото, за да живее. Мълчанието, което слуша, което желае живота от Един Друг, ако проникне в живота, ако си проправи път в живота, във времето, в нещата за вършене, в грижите, в радостите и в болките на живота, на целия живот, мълчанието, което прониква дори само мъничко в живота, се превръща в главния път, по който животът прониква изцяло в мълчанието, тоест прониква в слушането, свежда се, навежда се да проси

⁴ L. Giussani, „Lettera alla Fraternità, Milano 22 febbraio 2002“, in Id., *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, цит. пр., р. 10; превод наш.

⁵ Правилото на Свети Бенедикт, Сестри Бенедиктинки Мисионерки от Тутцинг. Българска Мисия, 2011, прев. Бл. Епископ Евгени Босилков, СР, с. 1.

и приеме живота. Както изразяват това великолепните стихове на Клементе Ребора: „Моята песен е чувство, / което от усиления ден / нощните часове измори: / и молеше за живота“.⁶

Но мълчанието, което се иска от нас през тези дни, не трябва да изморява. Трябва по-скоро да ни релаксира от някой безпорядък, от някое вълнение на търсенето, от безпокойство на претенция, в които помътняваме чистотата на дълбокото и истинско желание на сърцето, което е едно просто желание, детско желание, желание, което не замърсява с нашата претенция относно нас самите, относно другите, относно Църквата, относно тези, които са отговорни, относно тези, които не са, не замърсява с нашата претенция истинската нужда, която носим в себе си, истинската нужда на всички и на всички ситуации, в които биват разнищени животът и историята, включително историята на едно братство или на орден като моя, както и на всички църковни реалности.

Ето, да помолим най-вече Богородица за това истинско мълчание, това истинско желание, защото нейното сърце беше свободно от всяко петно на грях, от всеки ламтеж на първородния грях, тоест не толкова прието, колкото самостоятелно, откъснато, сграбчено притежание на смисъла и пълнотата на живота. Сърцето на Мария преживяваше това желание винаги, във всичко. У нея беше спонтанно да моли за всичко, дори без думи, защото прощението, желанието за живота, беше непрекъснатото туптене на нейното Непорочно сърце. За нас не е така. Имаме нужда поне от един момент съзнание, че не е така. Миг на признаване, че мълчанието, което слуша с желанието на сърцето, го няма, твърде разсеяно е, твърде наситено с други неща, твърде оглушало от други шумове. Но за да създадем у нас мълчанието, което моли, което проси, в крайна сметка стига миг съзнание за нашата разсеяност, за нашата повърхностност, който да бъде миг на болка, на объркване, на унижение, както когато Марта се почувствала упрекната от Исус, че у нея има твърде много шум, твърде много възбуда, твърде много претенция, твърде много „аз си знам какво е необходимо“. Ето: това е въпросът! Липсва ни мълчание, слушане, желание, когато в нас доминира претенцията, че ние си знаем това, което е необходимо, претенцията, че живеем вече това, което е необходимо, това, което ни стига, това, което стига на мен и на всички, или може би на мен без всички, или на всички без мен.

⁶ C. Rebora, „LXXII. Son l'aratro per solcare“, I. *Frammenti lirici* – 1913, in Id., *Le poesie*, Garzanti, Milano 1988, p. 123; превод наш.

Да слушаш единствената нужда

Да запазиш мълчание, не означава да нулираш живота. Това, в крайна сметка, не се случва никога. Щом в края на времената Христос ще ни потърси сметка какво сме сторили или не сме сторили дори само на един от Неговите най-малки братя, щом дори космите са ни преброени, щом дори дарът на чаша вода няма да бъде забравен на Небето, щом всяка дума, която казваме, ще бъде съдена, то тогава и ние не можем да запазим мълчание, забравяйки живота. Но животът, дори бурен, дори неподреден, навлиза в мълчанието, когато слуша това, което му е необходимо, когато се оставя да му бъде казано, като Марта в оня ден, че „само едно е необходимо“, че има само една „по-добра част“, която не бива никога отнета: „Марто, Марто, ти се грижиш и безпокоиш за много неща, а пък едно е само потребно [само едно е необходимо]. И Мария избра добрата част, която няма да ѝ се отнеме“.⁷

Би трябвало да преживеем мълчанието от тези дни, поне като намерение, поне като желание, както когато Марта, след призива на Исус, останала там, без повече да казва нищо, поразена и наранена от това слово. И така се върнала към огнището, към храната, която готвела, към паниците, които слагала на масата, към обслужването на всички онези гости, които били дошли с Исус да ѝ превземат дома. Не се върнала към тях като бито куче. Исус не бие никого. Исус известява, Исус възпитава, Исус разкрива Себе Си и разкривайки Себе Си, ни разкрива на нас самите. Марта се върнала в кухнята наранена, разбира се, но чувствайки веднага в себе си, че тази рана ѝ се отразява добре, разрязва абсцес, изчиства инфекция, която ѝ тровела сърцето, живота, отношенията, дори връзката с Бог, с Исус, техния голям приятел. Имало нещо сбъркано, неподредено у нея, което я било довело дотам да се разсърди дори на Исус – нещо, което никога не би искала, не би си представила преди онази вечер, преди онзи скандал.

Да го потърсим, да го пуснем в нас мълчанието на Марта, слушането на Марта, „добрата част“, която онази вечер Марта избра също, може би отначало с тъга, може би с желанието да извика още повече от преди, да си тръгне, затръшвайки вратата. Вместо това мълчи. И оставя словото на Исус да е това, което работи в нея, да я обработва отвътре, като рало, което прави почвата на сърцето плодородна, способна да приеме семето, способна да принесе плод.

От мълчанието на Марта имаме нужда, и не само индивидуално, но и като общност, като братство, като Църква. Имаме нужда от него, така щото

⁷ Лук. 10:41-42.

нашият живот и животът на общността, животът на Църквата, да стане плодороден, плодороден на това, което Христос казва, на това, което Христос иска, на това, което Христос, Божието Слово, е. Имаме нужда от мълчанието на Марта, за да приемем докрай присъствието на Христос, Който се присъедини към нас до степен да седи там в дома ни, говорейки, до степен да бъде там, очаквайки да вечеря с нас, очаквайки да сподели с нас храната, която Му готвим, а освен това, до степен да прекарва нощта в дома ни, защото има нужда да си почине и ни е приятел, обича ни толкова много, цени толкова много нашата компания, че е избрал дома ни, нашия живот, нашето сърце, за да си почине в хода на Своята мисия за спасение на целия свят, в хода на Своето идване от Отца и връщане при Отца, ставайки човек, за да изкупи цялото човечество! Идва да си почине в дома ми! Разбирате ли за какво велико нещо става дума?! За какво невероятно нещо става дума?!

Седалището на приятелството с Христос

Има една строфа от латински химн за възпоменанието на св. Марта, която отеква винаги в мен. Фактически е молитва към светицата, за да сподели с нас своето приятелство с Христос: *Magistri felix hospita, / corda fac nostra ferveant, / ut illi gratæ iugiter / sint sedes amicitiae* („О, щастлива домакиньо на Учителя, / стори нашите сърца да бъдат пламенни, / за да бъдат за Него постоянно / обиталище на благодарно приятелство!“).⁸

Божият Син, възплъщавайки се, дойде да призове нашите сърца да бъдат за Него „*sedes amicitiae* – обиталище на приятелство“. Това не само в сърцето на Мария, Негова Майка, а във всяко човешко сърце, застигнато от Неговото присъствие и от Неговата любов, дори сърцето на грешниците, като това на Закхей, когото Исус призовава да Го посрещне в дома си, за да бъде всъщност приет Той в неговото сърце, в сърцето му, което, при идването на Христос, първо се изпълва с радост, после с разкаяние, накрая с любов, която дарява, която дарява не само благата на бедните и на ограбените от него самия, но и с признателна любов към Този, Който е дошъл именно при него, именно в дома му, за да “подири и да спаси погиналото”.⁹

Имаме нужда от мълчанието на Марта, за да преживеем този опит, или по-точно, тази благодат, това събитие на Бог, Който идва да направи от нашия живот обиталището на Своето приятелство. Трябва да запа-

⁸ „29 юли. Възпоменание на светите Марта, Мария и Лазар, домакини на Господ – химн на Вечерната молитва“, Монашески бревиар; превод наш.

⁹ Лук. 19:10.

зим мълчание, за да изслушаме това предложение за присъствието на Учителя.

Същината на въпроса

Но какво ни казва Христос? Надявам се, ще го чуем през тези дни, надявам се на това и моля за това, за мен и за вас, както се надявам и вие да молите за това за мен и за всички вас. Но тази вечер, мислейки все така за епизода с Марта, да помислим за словото, върху което тя размишлявала в своето мълчание, което я изпълнило с мълчание и което изпълнило нейното мълчание: „Марто, Марто, ти се грижиш и безпокоиш за много неща, а пък едно е само потребно. И Мария избра добрата част, която няма да ѝ се отнеме“.¹⁰

Може би – както казах – в началото Марта умувала върху тези думи, поставяйки акцента върху упрека, който доловила в тях: „Марто, успокой се, твърде си обезпокоена за хиляди неща, не безпокой сестра си, остави се да бъдеш възпитана от връзката с Мен на сестра ти, ти, която мислиш винаги, че си и най-вече, че трябва да бъдеш най-добрата, най-незаменимата...“ . Може би в началото размислила върху това с негодувание и тъга. Но това само потвърждавало оценката на Исус, тоест усилвало нейното безпокойство. Да се вторачва в тези неща, я правело само по-неспокойна и възбудена.

И ние, когато ни застигне някоя оценка, поглед, който ни разкрива неуместна позиция в нашия живот, оценка, която ни поправя, която често в началото не ни е ясна, е нормално да ни боли раната, може би да я чешем. Но е, както когато ни слагат инжекция, ваксина. Има рана, има болка в рамото, някои симптоми, но целта на инжекцията не е тази, приносът на инжекцията не е дупката, която прави в нашата кожа, или хематомът, който се образува. Какво инжектирал Исус в Марта, ранявайки я повърхностно, наранявайки нейното самолюбие? Какво благоденствие могла постепенно да долови Марта след това убождане, което я наранявало? Какви думи са могли да ѝ се отразят добре, да я успокоят, да я утешат и да я направят постепенно по-щастлива, с нова радост, която не идвала от нея, а от думите на Исус?

Ако извадим от това, което Исус казал на Марта, думите за нея или тези за нейната сестра, какво по същество остава? Остава същината: „само едно е необходимо“, „едно е само потребно“.¹¹

¹⁰ Лук. 10:41-42.

¹¹ Лук. 10:42.

Това е словото, което на Исус Му било присърце да вкара в нея, за да размисли над него, да го асимилира, за да може да ѝ стори добро, да стори добро на живота ѝ, да го излекува, да го спаси, да го събере от разпиляването. Смисълът на това слово не е малко психологична, духовна хигиена или покана да се ангажира да въведе ред в живота си, като се започне от характера ѝ за укротяване. Смисълът на това слово е самият Христос, смисълът на Христос за Марта, дарът на Христос за Марта, който е вече споделен дар още преди Марта да го забележи. Смисълът на това слово е, че само Исус отговаря на фундаменталното желание на сърцето и живота: желанието за единство, желанието да намериш смисъл, който да крепи заедно всичко, който да ни държи заедно всички, който да спаси общението, единство, което да обхване всичко и всички и в което да се почувстваме прегърнати от всичко и от всички, прегърнати от Всичкото във всичко и у всички, което е Бог, което е Отец, което е Христос, Христос, Който е възплъщението на милосърдието на Отца, и следователно, възплъщението на прегръдката на добрия Отец, Този, Който приема отново с безкрайна радост блудния син, който се връща при Него.

Едно вече споделено съкровище

„Само едно е необходимо“ – „Едно е само потребно“.

Исус, както казах, предлага на Марта това слово, което я възстановява цялата в единственото необходимо нещо, което е самият Исус, като вече присъстващ и споделен дар, като дар, който Той прави на всички. Нейната сестра Мария вече Го приема и може би брат ѝ Лазар, и учениците, които са дошли с Него да ѝ напълнят къщата. Този дар е вече споделен с всички, които, от Дева Мария до Марта, вече са Го приели, посрещнали. Вече е споделен с Йоан Кръстител, Елисавета, Йосиф, витлеемските пастири, Симеон и Анна, влъхвите и от известно време, с Андрей и Йоан, Петър, Филип, Натанаил, Матей митаря, а освен това, Мария Магдалина и другите жени, които вече следвали и услужвали на Господ. Но не само: бил вече споделен с хиляди хора, с фарисеи и митари, с блудници, всякакви болни и обсебени. Бил вече споделен с децата, които скачали на коленете на Исус. Имало вече цял един народ, който споделял единственото необходимо нещо, което Исус предлагал на Марта.

А ние, а ти, а аз? Когато това слово ни застига, когато ни е застигнало и продължава да ни застига винаги отново, винаги ново, помислете с какъв безкраен народ от хора го споделяме вече. Две хиляди години на християнство, на светци и грешници, на свети грешници. Но не е

въпрос на числа... Стигат двама-трима души, които откриват, че споделят, че Христос е единственият, пълен и универсален отговор на нуждата на човешкото сърце, за да се изпълним с удивление, с удивление, че това съзнание се случва на нас, че се случва на всеки от нас, на мен!, на нас, които не го заслужаваме със сигурност повече от милиарди други хора, на които не се случва още. Какво удивление и каква отговорност! Каква благодарност и какво съкрушение! Защото ако намериш вкъщи, да яде и пие с теб, седнал точно там, където сядаш ти и твоите братя да ядете и бърбите всеки ден, ако намериш вкъщи единствената Реалност, единственото Присъствие, от което всяко човешко сърце има нужда, от което имат нужда точно в този момент 8 милиарда сърца, които бият на тази Земя... как можеш да не почувстваш световъртеж от отговорност?! Защото по един или друг начин ставаш длъжник спрямо цялото човечество поради факта, че ти е дарено безвъзмездно това, което всички, абсолютно всички!, очакват.

Да прегърнеш Христос сега

Но сега не трябва да мислим за това. Тоест, не трябва сега да мислим към кого се стреми тази Реалност. Сега трябва да мислим за самата Реалност, защото е тук, и ако не я приема, ако не се отворя аз, е излишно да се тревожа да универсалната нужда, която я очаква. Старецът Симеон разпозна веднага, че онзи Младенец е „спасение за всички народи...“, светлина за просвета на езичниците¹², но го направи, вземайки в обятията си този Младенец, притискайки Го към себе си.

Трябва тогава да разберем, да си помогнем да разберем, как това слово към Марта идва да ни спаси сега, всеки от нас сега, в ситуацията, в която се намираме днес, сега, живота на всеки от нас, живота на общностите, на Братството, на ордените, на Църквата и на света.

Да се поставим на мястото на Марта, в онзи ден, онази вечер. Да помислим как се е оттеглила оттам, при огнището, където готвела нещо; да помислим как е изпитала нужда да се уедини с това слово, което я наранявало. Отначало – казах – е трябвало вероятно да ѝ мине ядът, че не е била послушана и разбрана от Исус. Поне това било епидермичното, психологично, сантиментално впечатление, което я обзело на момента и я изпълнило с тъга. Отначало поне можела да избухне, както била винаги правила, и така намирала отдушник, освобождавало я от лошото настро-

¹² Срв. Лук. 2:30-32.

ение и ѝ се отразявало добре. После се връщала към своите занимания, знаейки добре, че нейното изригване няма да промени нищо, че сестра ѝ или не знам кой друг ще продължат както преди, както винаги. Но поне била изляла гнева си, можела да си каже, че е казала това, което мисли, макар че невинаги мислела това, което казвала...

Този път – възпламеняване, Исус сякаш я бил накрал да имплодира. Била станала сякаш подземна, така че вместо да разпространява фрагменти и радиации в радиус от хиляди километри, атомната енергия била завладяла всички подземни лабиринти на недрата на нейната човешкост.

Всъщност Марта започнала да забелязва, че това слово на Исус я разкрива на самата нея. Не повърхностно, не че била припряна, с амбицията да се представи винаги добре и да владее тя всички ситуации, и следователно, всички действащи лица на ситуацияите, в които се оказвала. Това го знаела и вероятно сестра ѝ и брат ѝ вече ѝ били обръщали внимание на това хиляди пъти. Не, словото на Исус ѝ разкривало нейното сърце, което е съвсем различно, много по-дълбоко от нейната повърхностна психология, от нейния характер и темперамент. От друга страна, тя знаела, че на Исус нейният темперамент Му харесва, че Исус на нейния темперамент гледа винаги със симпатия, вероятно се шегувал с него, а тя се преструвала на обидена, но ликувала, че е подигравана от Господ, защото така се чувствала обект на Неговата обич, чувствала се разбрана, прегърната. В противен случай Исус не би посещавал толкова често и на драго сърце онзи дом, така доминиран от Марта, че Евангелието не казва, че Исус бил гост на Лазар или Мария, а на нея.¹³

Но това слово на Исус – „Марто, Марто... едно е само потребно“ – не било шега, нито малък знак за непоносимост спрямо нейните вълнения. Това слово ѝ разкривало нейното сърце, оголвало го в неговата дълбока, същинска, пълна нужда и ѝ разкривало, че тази дълбока, същинска и пълна нужда тя я мамела, не ѝ обръщала внимание. Или по-точно, запушвала я с неща, грижи, дейности, оценки, страхове, раздразнения, предубеждения, антипатии... като нас!

Сърцето е нужда от Христос

Какво е сърцето? Когато Исус казва, че само едно нещо е необходимо, трябва да си дадем сметка, че „необходимо“ превежда един гръцки термин, който сам по себе си означава „нужда“, „немотия“, „липса“. Дейст-

¹³ Срв. Лук. 10:38.

вителино, новият превод казва: „Едно е само потребно“¹⁴. Ние, когато казваме, че нещо е необходимо, мислим най-вече за стойността на това нещо и че е важно, понякога жизнено необходимо, да го притежаваме. Но често не мислим за това, че необходимостта от това нещо е определяна от нашата нужда, от липсата, която изпитваме от него или която негова липса сме. Абсолютната необходимост от Христос за нас има тайствена „дефиниция“, която е в нас, която сме ние, нашето сърце, нашето сърце, което има нужда от Него, нашето сърце, което има нужда само от Него, на което само Той липсва. Без съзнание за себе си като нужда не можем да приемем истинно дара на Христос, срещата, при която Христос се разкрива, че е за нас, както за Марта, Единственият, необходим на сърцето, единственият, от Когото имаме наистина нужда, от Когото сме нужда.

Как да не цитираме великия стих на Марио Луци, върху който размишлявахме на Срещата в Римини през 2015 г.: „На какво е липса тази липса, / сърце, / че внезапно с нея / си изпълнено?“¹⁴

Марта, онази вечер, преживяла точно това, почувствала се изпълнена от този въпрос, който сърцето задава на себе си. Нашето сърце е въпрос, който се разпитва, въпрос, който ни изпълва с удивление най-вече като въпрос, като липса. „Ама как? – казваме ние на нашето сърце. – Давам ти всичко, изпълвам те с толкова неща, с толкова ламтежи и толкова тревоги, с толкова суети и надменности, с толкова оценки и предразсъдъци, с толкова гениални идеи и с толкова глупости... Как може да имаш нужда от друго; как може да те изпълни друго?! Как можеш да се изпълниш с празнота, с липса, с нужда толкова внушителни, толкова нагли, че да сложат изведнъж всяко друго нещо в ъгъла! Сякаш всичко останало е било само привидност, призрак, мираж, отпадък, боклук. Струваше ми се толкова важно всичко останало! Как така изведнъж, като удар с меч, желанието за друго те изпълва?!“

Чакайки тази среща, чухме Божествена света литургия на св. Йоан Златоуст, *он. 31*, от Сергей Рахманинов. В коментара, който прави за нея за поредицата *Spirto gentil*, дон Джусани откроява откъса, който чухме малко преди началото на тази среща, в който в продължение на цели осем минути композиторът кара да се повтаря „*Gospodi pomiluj!* – Господи, помилуй!“¹⁴. Пише: „Защо, братко Рахманинов, ни караш да повтаряме, в продължение на осем минути, „Господи, помилуй“, *Gospodi pomiluj?* Защото нашето време не получи смисъл, не получи смисъла, който можеше да има, отказа се от онзи смисъл, който можеше да има, отказа се

¹⁴ M. Luzi, „Di che è mancanza...“, in Id., *Sotto specie umana*, Garzanti, Milano 1999, p. 190; превод наш. Вж. също M.-G. Lepori, *Si vive solo per morire?*, Cantagalli, Siena 2016, pp. 117ss.

от онзи пълен смисъл, който се нарича Съдба, напълно се „обезпамети“. Съдбата не беше присъствие, което е изваляло нещо, не повлия върху нищо и всичко произтече в нас от инстинктивността, от леността, която попречи да се движим, от раздразнението или от негодуванието, което продънва пода и спуска гнева дълбоко в нас самите, създавайки горчив водовъртеж, от което се вижда, че има гняв вътре в теб, макар и не провъзгласен и изразен¹⁵.

Струва ми се именно тази точката на съзнание, до която стигнала Марта онази вечер. Но именно там Съдбата я застигнала, до дъното на сърцето, до „горчивия водовъртеж“ на нейното сърце, проникнато от раздразнение, негодувание, гняв.

Срещата, която разкрива желанието

Но не че този въпрос на сърцето към себе си, това съзнание на сърцето като търсене на Христос, на сърцето като рана, която само Христос може да облекчи и излекува, не че това дошло на ум на Марта така, изведнъж, без нещо да се случи. Това съзнание се родило в нея, защото Марта онази вечер срещнала Исус. Познавала Го може би отдавна, може би Го е приемала у дома си много други пъти, може би била чувала за Него, може би от сестра си, която вероятно Го е срещнала преди нея и която може би била грешницата, която обляла нозете на Исус със своите сълзи и получила опрощение на греховете си заради това, че много е обикнала.¹⁶ Познавала Го, ходели си на гости, ценели се, но Марта Исус не Го била още срещнала.

Както казва дон Джусани в откъса, който подсказва темата на тези упражнения, в Да отдадеш живота си за делото на Друг, на страница 44: „Христос – това е името, което указва и определя една реалност, която съм срещнал в живота си. Срещнал съм: чух да се говори за нея първо като малък, като момче и т.н. Можем да станем големи и тази дума е знайна, но за много хора не е срещнат, не е реално изпитван като настояще; докато Христос се натъкна на моя живот, моят живот се натъкна на Христос именно за да се науча да разбирам как Той е невралгичната точка на всичко, на целия ми живот. Той е животът на моя живот, Христос. В Него

¹⁵ L. Giussani, „Perché la vostra gioia sia piena“, in *Spirito gentil. Un invito all'ascolto della grande musica guidati da Luigi Giussani*, a cura di Sandro Chierici e Silvia Giampaolo, Bur, Milano 2011, pp. 361-362; превод наш.

¹⁶ Срв. Лук. 7:36-50.

се събира всичко, което аз бих искал, всичко, което аз търся, всичко, което аз жертвам, всичко, което в мен еволюира от любов към хората, с които ме е събрал“.¹⁷

За Марта, онзи ден, онази вечер, настъпила срещата с Христос, срещата като събитие. Евангелието описва в диалога между Марта и Исус този скок на съзнанието, който определя истинската среща с Исус Христос. Срещата с Христос, която променя целия живот, настъпва, когато един мъж, една жена се окажат пред Него такива, каквито са, с цялата човешкост, която ги определя, в добро и зло, и няма значение дали има повече добро, или повече зло, няма значение дори дали има само зло, важно е човек да се окаже такъв, какъвто е, пред Него, в Негово присъствие. Човек може да бъде пречист като Дева Мария или негодник като Закхей и Добрия разбойник, или жена с неподреден живот като самарянката, или грубиян със златно сърце като Петър, или фин религиозен интелектуалец като Никодим, или фанатичен фарисей и насилник като Павел... Няма значение! Срещата настъпва, когато един мъж, една жена, такива, каквито са, се окажат пред Него и в този момент Исус успява да накара да проникне в сърцето на този човек, дори само с шепот, може би само с един поглед, великото благовестие, което целият живот очаква: „Само Аз съм ти необходим! Ти имаш нужда само от Мен! Аз съм пълнотата, за която нуждата на твоето сърце е жадна!“.

И там, наистина, „*Abyssus abyssum invocat* – Бездна бездна призовава“, както казва псалм 41,¹⁸ бездната на Божие милосърдие призовава, отговаряйки ѝ, бездната на нищета, която е човешкото сърце.

Марта преживяла срещата с Христос онзи ден, защото онзи ден нейното сърце било пронизано в същото време от съзнанието за нейната суета, празнота, и от изненадата, че пълнотата на тази празнина била там, била ѝ дарена, в Исус.

Всеки от нас и всички ние заедно трябва да тръгнем отново оттам, да приемем тази вечер словото на Исус към Марта или погледа на Исус към Петър – едно и също е, защото става дума винаги и само за събитието на една среща, която се утвърждава, препотвърждава винаги отново като единственото нещо, от което има нужда сърцето, нашето сърце и сърцето на всеки човек. Приканвам ви да преживеете отново във вашия живот, в сърцето си, в съзнанието на вашия Аз, в мълчанието, което добре

¹⁷ Луиджи Джусани, *Да отдадеш живота си за делото на Друг*, *Fraternità di Comunione e Liberazione* 2022, прев. Нина Билева, с. 44, <https://it.clonline.org/cm-files/2022/05/27/lg-dare-la-vita-bulgaro-corr.pdf>

¹⁸ Пс. 41:8.

или зле ще успеете да предложите, приканвам ви да преживеете отново този диалог между Марта и Исус в Лука 10:38-42. Приканвам ви да идете всички да се оплачете на Исус от всичко, от което трябва да се оплачете, от вас самите, от тези, които са до вас, съпруга, съпругата, децата, от вашата работа, от вашето здраве, от вашата общност, от вашето братство, от Движението, от Църквата, от целия свят... А после ви приканвам да се оставите да бъдете погледнати от Христос и да се оставите да ви каже, с думите, които искате, с думите, с които вие е срещнал един ден, че вашето сърце има нужда само от едно: от Него присъстващ. Да се оставим да бъдем призовани по име, като Марта, като Авраам, като Мойсей или Савел от Тарс, с нашето име, повторено два пъти, за да забележим отново вниманието точно към нас, точно към мен лично, с което Христос ни гледа, с което ни зове. И ви приканвам да забележите това, което се случва, във вас и във вас във връзката с всичко, от което сте се оплакали, дори основателно. Тоест, приканвам ви да откриете, или да преоткриете, как се променя животът, целият живот, в светлината на Неговия поглед и на благодатта да имаме съзнание, че нашето сърце има нужда само от Него.

Утре ще тръгнем отново оттам, за да поемем заедно пътя да Го следваме, съживявайки съзнанието за пълнотата на човешкост, до която Христос иска да ни доведе.

Сега да измолим заедно *молитвата на св. Бернард*.

Събота сутрин, 30 април

На влизане и излизане

Йохан Себастиан Бах, „Верую, Меса в си минор“, BWV 232

Карл Рухтер – Münchener Bach-Chor und Orchester (Archiv Produktion) Universal

Ангел Господен

Хваление

■ ПЪРВО РАЗМИШЛЕНИЕ Мауро-Джузепе Лепори

Да се родиш от срещата, да растеш в следването

„Христос се натъкна на моя живот, моят живот се натъкна на Христос именно за да се науча да разбирам как Той е невралгичната точка на всичко, на целия ми живот. Той е животът на моя живот, Христос. *В Него се събира всичко, което аз бих искал, всичко, което аз търся, всичко, което аз жертвам, всичко, което в мен еволюира от любов към хората, с които ме е събрал.* [...] Христос, живот на живота, увереност за добрата съдба и компания за всекидневния живот, близка и преобразяваща в добро компания: това представлява Неговата ефикасност в моя живот“¹⁹, казваше дон Джусани.

Срещата е рождение

Вечерта на моята среща с Христос, на 25 февруари 1976 г., когато влязох в дома на семейство фриулански имигранти от „Comunione e Liberazione“ в моето село в околностите на Лугано – той – дърводелец (като св. Йосиф), съпругата му, която само след три години щеше да отиде на Небето, изпълнена с вяра и радост в Христос, Който изпълва живота, и техните три деца, – онази вечер, в рамките на един-два часа, отначало ме обхвана много дълбока тъга, после – радост, която никога не бях изпитвал. Както пише дон Джусани, за Исус бях чувал още от малък и на почти 17 години бях останал католик, без особени съмнения за вяра или за морал, но както

¹⁹ Луиджи Джусани, *Да отдадеш живота си за делото на Друг, цит. пр.*, с. 44.

казва отново Джусани: „Можем да станем големи и тази дума е знайна, но за много хора не е срещнат, не е реално изпитван като настояще“.²⁰

Това е проблемът, истинският проблем на живота, на християнския живот, на живота на Църквата, на мисията на Църквата. Ако Христос не е срещнат, ако не е реално изпитван като настояще, сякаш не съществува и сякаш няма никакъв смисъл Църквата да съществува.

Онази вечер, в онзи дом, с онези хора придоби смисъл целият ми живот, цялата ми вяра, моето католическо семейство, енорията, енористите, катехистите, скаутите, въобще, цялата Църква, на която принадлежах още от раждането си. И всичко се случваше по същество между моето сърце, със сигурност неудовлетворено, но слабо съзнаващо естеството на своята неудовлетвореност (Марта също вече била неудовлетворена, когато се оплаквала от сестра си и от заниманията, които трябвало да върши сама!), всичко се случваше между моето неудовлетворено сърце и доказателството за едно Присъствие, което казваше и на мен: „Мауро, Мауро, виж, ти имаш нужда само от Мен! А Мен Ме има, тук съм, толкова всичко за теб, че изпълвам сърцето ти дотам да го разширя в радост, която ти дори не си представяше“.

Да срещнеш Христос, реално присъстващ, е рождение, то е раждане. Затова – но го разбрах след години именно докато пишех това на дон Джусани – онази вечер бях преминал от бездна от тъга до пълна радост, защото съм се родил! Както казва Исус на Тайната вечеря: „Вие ще бъдете наскърбени, но скръбта ви ще се обърне на радост. Жена, кога ражда, има болки, защото е дошъл часът ѝ; но, след като роди младенца, от радост не помни вече мъките, защото се е родил човек на света“.²¹

После човек, като мен, ще се отрече хиляди пъти, ще мине хиляди пъти през това раждане, което ще приключи едва когато се роди за вечния живот в Христос в деня на смъртта си, но решаващата среща, онзи ден, онзи час, ще остане запечатана като деня на неговото рождение, начало, което нищо няма да може вече да заличи, една „първа любов“, както казва Откровение,²² която човек може със сигурност да напусне, да предаде, но която не може да се заличи. Остава в живота като присъда, която зове към постоянно обръщане, но присъда, изпълнена с нежност, както когато Исус се обърнал и погледнал Петър в двора на първосвещеника,²³ а Петър видял отново в този поглед именно първата безкрайна и вечна любов от

²⁰ Пак там.

²¹ Иоан. 16:20-21.

²² Срв. Откр. 2:4.

²³ Лук. 22:61.

своята среща с Исус. И от нея не можел да се отрече. Бил се отрекъл от Исус в Негово отсъствие, пред изпитателното лице на слугинята, на пазачите, но не можел да се отрече от Него пред самия Негов поглед, тоест в настоящото събитие на любовта на Христос към него. Защото в този поглед, изпълнен с нежност, изпълнен с милосърдие, била цялата реалност на Петър, нещо повече – цялата реалност въобще. Какво може да има за нас извън погледа, изпълнен с любов, на Господ, Който ни иска, Който ни създава, Който ни призовава, Който ни изпраща, Който ни прощава?! Ако Исус се беше отрекъл от Петър в този момент, Петър щеше да се разпадне. Защото Петър не съществувал за Христос само екзистенциално, а онтологично. Но в неговото съществуване била настъпила среща, било се родило приятелство, което му позволило да стане съзнаващ екзистенциално връзката, която го карала, приятелство, което го карало да живее във връзка своята онтология, своето битие.

Прощавайте, че само веднъж на тези упражнения ще цитирам сцена от моята книга Симон, наречен Петър, защото е сцената, която говори за тази тайна, и не бих могъл да говоря по-добре за нея, отколкото както я разказах в тази книга отпреди повече от двамадесет години, която не знам все още откъде се взе:

„Петър се почувствал изгубен. Треперел и гледал всеки от онези, които идвали да го огледат отблизо, насочвайки своя обвинителен пръст срещу него. Отчаян, извикал и се заклел: „Не съм от Неговите! Не зная що говорите! Не познавам Тоя Човек!“.

Пазачите били на път да го арестуват, но точно в този момент сановници и стражи излезли с Исус, вързан сред тях; така, без да иска, Петър изкрещял своето последно отричане не обърнат към начумерените и заплашителни лица на стражите, а взирайки се в Исус, Който на Свой ред се взираше в него. Денят вече бил доста напреднал, за да може погледът на Господ да стигне до Симон с цялата си дълбочина.

За миг – но колко трае един миг под погледа на Вечния? – всичко изчезнало около Петър. Стражите, слугините, дворът и дворецът на първосвещеника, огънят, студът... всичко изчезнало. Нямамо друго, освен погледа на Исус, и в този поглед, в светлината на този поглед, Петър видял отново всичко, което бил преживял с Учителя – езерото, кораба, първия риболов, чул отново всички думи на Господ и своите към Него: „Отплувай към дълбокото“; „но по Твоята дума...“; „Иди си от мене, понеже аз съм грешен човек“; „Отсега ще ловиш човеци“; „Ти ще се наречеш Кифа“; „Позволи ми да дойда при Тебе по водата“; „Господи, избави ме!“; „Ти си Христос, Синът на Живия Бог“; „Блажен си ти, Симоне“; „Махни се от

Мене, сатана!“; „Добре е да бъдем тук“; „за Мене и за себе си“; „Колко пъти да прощавам?“; „Господи, при кого да отидем?“; „Няма да умиеш нозете ми веќе“; „Душата си за Тебе ще положи“; „Останете тук и бъдете будни с Мене“; „Симоне, спиш ли?“; „Тури ножа си в ножницата; да не изпия ли чашата, която Ми е дал Отец?“; „Не ще пропее петел, докле три пъти не се отречеш от Мене“...

Но всички тези фрази, всички тези събития, не били в очите на Исус друго, освен любовна история, и за първи път, може би, Петър разбрал, дори видял, колко Исус го обича, колко му е приятел. Думите на неговото отричане – „Не познавам Тоя Човек!“ – се отразявали като ехо в очите, пълни с любов и страдание, на Учителя и падали отново в сърцето на Симон като сол върху рана. Не бил никога обичал наистина любовта на Исус и измерил в своето собствено сърце цялата самота, цялото изоставяне, на своя единствен Приятел и Отец. Не, не били юдеите, не били римляните тези, които наранявали Исус в онази нощ, а той, Петър! Изоставянето на приятелите е по-горчива рана от враждебността на враговете.

Сега Петър би дал наистина живота си за Господ. Сега разбирал, че е готов да загуби всичко заради Него. И в този безкраен миг – който няма да свърши никога – очите на Симон помолили Исус да може да умре с Него. И в този безкраен миг погледът на Господ му отговорил: Не сега! По-късно! И в този безкраен миг Петър не възразил нищо, и приел дара на безсилието, дара да не може да направи нищо, дара на провала на своята воля, благодатта на безсилието на своята любов. Симон, наречен Петър, приел раната от необикнатия поглед на Исус и почувствал да бликва в сърцето му горчив извор.

Петелът пропял.

Исус не бил вече там.

Петър бил вече навън, проливайки за Исус кръвта на своите сълзи“.²⁴

Раждаме се, за да растем

Но как ли тогава срещата, която ни кара да се родим и по отношение на която сме структурно незрели, като всяко дете, което се ражда, как ли срещата расте, кара ни да растем, да узреем? Ако срещата с Исус не ни караше да растем, не ни водеше отвъд нас самите, отвъд обвивката на неудовлетвореност, в която оплакването затваря нашия Аз, кому би била нужна тази среща? Джусани в тази кратка, но много силна изповед за

²⁴ M.-G. Lepori, *Simone chiamato Pietro*, Cantagalli, Siena 2015, Cap. XIII, pp. 84-86; превод наш.

събитието Христос в живота си веднага подчертава, че срещата с Исус, Който се разкрива като живот на нашия живот, е едно рождение, след което, както след всяко рождение, следва израстване, следва път, трансформация, еволюция, научаване: „Моят живот се натъкна на Христос именно за да се науча...“; „В Него се събира всичко, което аз бих искал, всичко, което аз търся, всичко, което аз жертвам, всичко, което в мен еволюира от любов към хората, с които ме е събрал. [...] Христос, живот на живота, увереност за добрата съдба и компания за всекидневния живот, близка и преобразяваща в добро компания: това представлява Неговата ефикасност в моя живот“.²⁵

Да, има ефикасност на Христос в нашия живот и цялата работа на обръщане, на следване се състои в това да я оставим да действа, сякаш за да позволим на Господ да ни създаде отново, да пре моделира в нас новия и истински Адам, на когото нашият живот, нашите отношения, нашите способности и нашите крехкости са, така да се каже, глината, материята, която от кръщението нататък е поставена отново в ръцете на Христос Вседържител, Господ, Който всичко може, Чиято ефикасност е пълна и безкрайна и Който ни възстановява, обновява ни.

„Ето, всичко ново творя“, казва Господ в глава 21 на Откровение.²⁶ Всичко ново твори, започвайки от нас, от нас самите, най-вече от нас, от мен, от моето сърце, привлечено към Него, защото от нищо друго нямам нужда, освен Него.

На Петър, който почувствал до краен предел пълната незрялост на своята връзка с Христос, толкова, че да се отрече от Него от чиста низост, и това след три години, преживени денонощно с Него!, какво ще предложи възкръсналият Господ, за да го отведе до пределната зрялост и авторитетност на този Петър, описан в Деяния на светите Апостоли, човек, който не се страхува да засвидетелства Христос по площадите, в съдилищата, в тъмницата, в Йерусалим, в Антиохия, в Рим, чак до мъченичеството? Какво ще предложи Възкръсналият на Петър, за да го доведе до такова отъждествяване с Него, че да лекува болните със сянката си?²⁷

Всичко е обобщено и сбито в последния диалог между Исус и Петър в Евангелието от Йоан, в глава 21:15-19, и този диалог е изцяло обобщен в две слова на Исус: „Обичаш ли Ме? – Върви подире Ми!“ . Именно следвайки с любов присъстващия Христос, срещата с Него расте, кара ни да растем, става плодотворна.

²⁵ Луиджи Джусани, *Да отдадеш живота си за делото на Друг*, цит. пр., с. 44; курсив наш.

²⁶ Откр. 21:5.

²⁷ Срв. Деян. 5:15.

Да си спомним това, което цитирах вчера от писмото на дон Джусани от 22 февруари 2002 г.: „Да следваме Христос, да обичаме във всичко Христос: това е, което трябва да бъде припознато като главната характеристика на нашия път“.²⁸

Марто, Марто!

Да се върнем на примера с Марта, който ни учи на много относно динамиката на обръщане, което срещата с Единствения, от Когото имаме нужда, определя. Какъв път започнал за нея онази вечер? Какво въздействие имало словото на Христос, върху което тя се оттеглила да размишлява мълчаливо? Отначало може би се оттеглила, мърморейки, мрънкайки, после обаче – най-вече размишлявайки. Защото онези думи на Христос носели в себе си тайнствена сладост, нежност към нея, която не била никогa изпитвала.

„Марто, Марто, ти се грижиш и безпокоиш за много неща, а пък едно е само потребно.“²⁹

Исус повтаря два пъти нейното име. Какво внимание ѝ оказва! Какво уважение! То е именно както когато Бог призовал Авраам, за да поиска от него да жертва Исаак,³⁰ или когато призовал Мойсей от горящата къпина,³¹ тоест в повратните моменти от историята на спасението. Или то е, както когато Христос призовал Савел от Тарс, целия устремен в своята луда мисия на гонител: „Савле, Савле, що Ме гониш?“³² Марта също се оказва пред Бога, Който те хваща там, където ти се струва, че притежаваш ти своя живот, и точно там иска от теб предпочитание към Него. Авраам в онзи миг бил сигурен, че притежава своето потомство завинаги. Мойсей срещнал Бог в горящата къпина и най-вече Савел бил сигурен, че прави това, което е най-редно и вярно, най-редното и най-вярното, което човек може да направи. Именно там, там, където ти се струва, че притежаваш ти своя живот, точно там иска от теб предпочитание към Него. Нещо повече, не толкова го иска от теб, колкото ти го предлага. И има веднага тайнствено привличане в това предлагане на Бог като Всичкото на твоя живот, като Живота на твоя живот. Поради което Авраам се подчинява дори на предложението да жертва сина си; Мойсей си събува обувката и се при-

²⁸ Вж. тук бел. 4, с. 10.

²⁹ Лук. 10:41-42.

³⁰ Бит. 22:1.

³¹ Изх. 3:4.

³² Деян. 9:4.

ближава към горящата къпина; Савел се оставя да бъде отведен като дете да се повери именно на малката християнска общност в Дамаск, която искал да унищожи.

За Марта е същият призив, отправен в нейното ежедневие, но е същият призив. Каква разлика откъм стойност може да има между призоваването на Авраам или Мойсей и това на тази улисана в кухнята жена, щом призивът идва от самия Господ и Бог? Нещо повече! Бих казал, че за Марта призивът е още по-изключителен, защото Вечният не я призовава от Небето или от горяща къпина, нито от планината Синай, но е там, седнал в дома ѝ, там говори, човек като нас, дошъл уморен и изпотен, с прашни нозе и който после ще започне да яде и пие като нас. Това е по-изключително от горящата къпина; по-изключително от планината Синай, която пуши и трепери, и те кара да трепериш. Както каза Исус, имайки предвид Кръстителя: „Ала по-малкият в царството небесно е по-голям от него“.³³ По-големи сме, защото е по-изключително предложението, което Бог ни прави във въплътения Син, по-изключително е предложението, както Бог ни го прави във въплътения Син, което ни прави после в плътта, във всекидневието на нашето човешко съществуване. Кухнята на Марта, както преди това стаичката, или пещера, на Дева Мария в Назарет са по-свещено място, отколкото дъбравата Мамре⁴ за Авраам, отколкото Синай за Мойсей, отколкото Хорив за Илия. Защото никога Бог не е бил толкова присъстващ, както в Исус Христос. „И Словото стана плът, и живя между нас“³⁴, дойде, буквално, да „лагерува“, да сложи палатка сред нас, да разпъне палатката Си сред нас, за да ни срещне отблизо, фамилиарно, в нашия живот, и предлагайки ни така в Себе Си, с обезоръжаваща простота, всичко, за което сърцето е създадено, от което сърцето на всеки човек от човешката история е направено.

Великото решение

Когато човек е изненадан от това, от това събитие, както Марта онази вечер при думите на Исус, какво се случва? Какво трябва да направи? Каква реакция се иска от свободата, провокирана и привлечена от толкова много предложение за пълноценност от страна на Бог?

За Марта също започва тогава един път, едно следване. Вечният ѝ разкрил, че Той е Всичко не само сам по Себе Си (това го знаят и езични-

³³ Мат. 11:11.

³⁴ Иоан. 1:14.

ците!), а за нея, точно за нея – „Марто, Марто!“ – така както за Мария и Лазар, както за Петър и другите апостоли. Исус е Всичко именно за нея!

Но когато Христос се разкрива на нас като Единствения необходим, като Единствения, от Когото имаме нужда, това изисква най-вече решение. Защото ако това е вярно, че от Него само имам нужда, тогава не мога повече да се отделя от Него. Ако това е вярно, тогава не мога да не проверя това нещо. Ако не го направя, ако не проверя, че Той се дарява на мен като всичко, от което имам нужда, карайки ме да го доловя с тайнствения отглас, който Неговият поглед, Неговият глас, Неговото слово ме карат да чувствам в сърцето, ако не проверя това, бих изневерил на самия себе си, бих предал цялата жажда за щастие, за истина, за красота, за любов, с която сърцето ми ме тормози още от раждането и може би дори отпреди раждането ми. Ако не проверя целокупността на Христос за мен, целият ми живот би живял със сянка на тъга, тъгата на богатия младеж,³⁵ описана във всички синоптични Евангелия и особено, в Марко 10, сянка, която би направила сиво всичко, всичките ми блага, всичко, което преди оставаше отворено за желание за пълноценност, но което сега се превръща само в задушаване на желанието на моето сърце, като гроб, в който се оставям да бъда погребан жив.

Преди да срещне Исус и да Му каже „не“, богатствата и нравствената прямота на богатия младеж (който наистина казал: „Бил съм послушен на всички заповеди, какво ми липсва?“) придавали форма на неговото желание за вечен живот, сякаш се стремели към Христос, крещели своята недостатъчност да задоволят жаждата на неговото сърце, поради което били блага и добродетели, които го подтиквали към една тайнсвена точка, която сърцето долавяло интуитивно, но чието лице било все още тайнствено, защото не го бил още срещнал. До онзи ден богатствата, талантите и нравствените ценности на този младеж не били затворени, не спирани, а подтиквали копнежа на сърцето по нещо безкрайно. Но после настъпила срещата, погледът на любов на Исус към него, и на него също Исус казал, с други думи спрямо Марта, но е все едно и също: „Само Аз мога да съм ти достатъчен! Само от Мен има нужда твоего сърце!“. И Исус не правел друго, освен да обърне внимание на младежа, че неговите имоти, неговите таланти и неговите добродетели не трябва да ги остави, защото са станали зло, недостатъци и пороци, а просто защото били постигнали целта си, своето изпълнение, в срещата с Христос. Вече били приключили задачата си да го карат да желае изпълнение, което те нито гарантирали, нито произвеждали. Трагедията на този младеж била да не

³⁵ Марк. 10:17-22.

следва. Не била, че не е способен да изостави своите имоти. Била да не последва Христос, да не бъде с Него, да не Го разпознае наистина като единственото нещо, от което имал нужда.

Преживял срещата, но не прегърнал следването. След срещата, със сигурност случила се (иначе защо би си отишъл толкова натъжен?!), не последвало – прощавайте за играта на думи – следването. Да не последваш Христос, не означава, че срещата не се е случила; означава, че срещата не е продължила, мъртвородена е, не е станала общение с Исус, не е станала близост с Него, приятелство; не е станала път с Него. Тъгата, лошата, тази, която ни задушаваш сърцето, е разочарованието на нашето сърце, което съзира своята пълноценност, удовлетворяването на своето най-дълбоко желание, а ние му го отнемаме (сама по себе си, и това е хубава тъга, защото е хубава в сърцето, истинска е в сърцето). То е като да отделиш новородено от майка му: детето губи желанието да живее, да расте, да навлиза по житейския път.

Сякаш свободата се отделя от желанието на сърцето. Това е истинската драма на богатия младеж и на всички, които, срещайки Христос, не Го следват. Не казвам, че срещайки Христос, не стават веднага светци, а че не остават привързани към Него, дори с всички грехове, дори с богатствата, от които не успяват да се откъснат. Но поне остават привързани към Него. Сякаш свободата се отделя от желанието на сърцето. Сърцето среща, желае, иска да прегърне... но свободата или това, което мислим, че е нашата свобода, поради несъзнаваща себе си пресметливост, поради страх, предизвикан от призраци, от фалшиви проекции, казва „не“, възпрепятства прегръдката. Тогава тази фалшива свобода, палач на себе си, повлича сърцето дете, което беше на път да прегърне Исус, налагайки му авторитарно, деспотично, други пътища към други пълноценности, които ще се окажат всички фалшиви – и пътищата, и пълноценностите.

Пастири на живота

Преди много години, на 20 февруари 1995 г., се оказах до смъртния одър на епископ Еудженио Кореко – свещеникът, който, срещайки дон Джусани, когато беше вече млад професор, въведе „Comunione e Liberazione“ в Швейцария – в компанията именно на дон Джусани, който беше дошъл онзи ден да го посети за последен път.³⁶ Искаше да се върне, но монсе-

³⁶ A. Moretti, *Eugenio Corecco: la grazia di una vita*, Cantagalli-Eupress FTL, Siena-Lugano 2020, pp. 295-296.

нюр Кореко умря след девет дни. Понеже епископът, упоен заради силните болки, не успяваше да стои буден, в продължение на час разговаряхме дон Джусани и аз за живота, смъртта, ограничението, братолюбие, за всичко. Беше може би часът, или със сигурност беше най-силният час от моя живот, в присъствието на тези двама светци приятели и бащи, пред зрелището на тяхното общение на ръба между живота и смъртта, между земния живот и вечния живот. Когато епископ Еудженио се извини за своята сънливост, казвайки: „Извинете, днес ми е трудно“, дон Джусани каза: „Това е преживяването на ограничението. Но ограничението е победено. Христос победи нищото!“ И докато Кореко отново се унасяше, дон Джус ми каза, взирайки се в нашия умиращ приятел, че за него най-впечатляващата страница от Библията е първата глава от Книга Премъдрост Соломонова и че го поразява най-вече финалът, където се казва, че човекът избира смъртта, въпреки че Бог избира живота за него: „Бог не е създал смъртта и не се радва, кога гинат живите, / защото Той е създал всичко за битие, и всичко в света е спасително: няма пагубна отрова, няма и адово царство на земята. / Праведността е безсмъртна, а неправдата причинява смърт; / нечестивите я привлякоха с ръце и думи, счетоха я за приятел и изнемогнаха, и склучиха съюз с нея, защото са достойни да бъдат неин дял“.³⁷

Изглежда като снимката на толкова много доминираща култура в днешния свят, приятелка на смъртта, която желае смъртта, сякаш е приятелка, сякаш е изпълнение на живота. Това е горчивата присъда, която изказва псалм 48 за тези, които живеят, за да спечелят целия свят, без да слушат истинското желание на душата, на сърцето: „Смъртта ще ги пасе“.³⁸

Аз казах тогава на дон Джусани, че това ме кара да мисля за една фраза на Исус към юдеите, фраза, изпълнена с тъга, както когато оплакал Йерусалим: „Не искате да дойдете при Мене, за да имате живот“.³⁹

И там, в погледа на този стар баща, вече станал крехък и той от болестта, но много жизнен по сърце и по дух, видях и разбрах какво е братолюбие. Братолюбие на тези двама мъже, които бяха пред мен, и на всички, които в моя живот можах да разпозная като приятели и пастири на живот, не на смърт. Универсалното братолюбие на всички Папи, които ни бяха дадени, чак до Франциск. Братолюбие на пастири, които пред всеки човек, пред цялото човечество, при културата, която следва смъртта, защото е водена от наемници, за които не са важни овците, на пас-

³⁷ Прем. 1:13-16.

³⁸ Пс. 48:15.

³⁹ Иоан. 5:40.

тири, които не се примиряват, не се поддават на ласкателствата на смъртта, не приемат, както казва Книга Премъдрост Соломонова, да я имат за приятелка. Те са пастири, те са бащи, те са майки, които по-скоро умират, отколкото да се откажат да бъдат пастири на живота, пастири, които водят към живота, които отвеждат към Христос, за да могат всички да имат живот в Него и да го имат в изобилие. „Аз дойдох, за да имат живот, и да имат в изобилие“, казва Добрият пастир в Йоан 10:10.

В голямата драма на човечеството

Това е голямата драма на човечеството, в която сме призвани да решаваме и ние, първо ние, съзнателно, и ние също за другите, като недостойни, но реални главни действащи лица на любов към човека, на страст по човека, която е изцяло Христова. Голямата драма е, че Живота го има, дойде, тук е, можем да го срещнем, но можем да решим да не идем при него, можем да не решим да идем при него, можем да не го последваме, да не приемем неговото предложение, което и сърцето признава за очарователно, като единственото нещо, от което има нужда.

Тогава, жизненоважният избор, за всички, какъвто и да е житейският статус или формата на призвание, жизненоважният избор е между това да живееш с Христос или без Него, между това да живееш, следвайки Христос, или да живееш, отдалечавайки се от Него.

Този жизненоважен избор не е изборът на някое „особено призвание“, както се казва. Той е фундаменталното решение на християнството, той е изборът, който се иска от всеки кръстен, по хиляди начини, дори по милиарди начини, колкото мъже и жени има. Защото става дума за самия Христос, за това, което Христос е сам по Себе Си и за нас. Това е решение пред битието, пред Битието най-битието, което съществува, пред това АЗ СЪМ, разкрило се на Синай на Мойсей, но както казах, което е станало всекидневно присъствие в Христос, Който идва да ни каже: „АЗ СЪМ С ВАС през всички дни [следователно, и днес, 30 април 2022 г., тук или там, където всеки от вас се намира] до свършека на света“!⁴⁰ Впечатляващо е, че Евангелието според Матей свършва така, с тези думи, защото означава, че Евангелието не свършва никога, продължава през всички дни, до свършека на света!

Но това, което Исус е сам по Себе Си, това АЗ СЪМ на Исус Христос, ставайки човек, живеейки като човек, умирайки на кръста, възкръсвай-

⁴⁰ Мат. 28:20.

ки от смъртта, е всичко за нас, всичко е, за да ни спаси, всичко е, за да се дари на нас като Този, от Когото имаме абсолютно нужда, като Този, Който отговаря на цялата нужда на нашето сърце, на нашия живот, на нашите отношения, на нашия труд, на ястието, което готвя като Марта, на нощта в напразен риболов, която, като Петър, съм прекарал с моите другари... Христос се дарява на нас като единствения, Който отговаря на цялата нужда на цялата наша човешкост.

Срещата с Христос дарява и предлага това, тоест всичко. Свободата тогава е поставена пред избор на Христос, Който не се ограничава до Своето Слово, до Своята доктрина, до Своя пример за подражание, до Своята любов към бедните, до чудесата, които може да направи, и всичко, което щете. Изборът на Христос е избор на Него в целокупността на Неговата Личност, тоест изборът на Него присъстващ, на Него, Който моли да присъства в целия моя живот, тоест Който моли да бъде приет.

„Ето, стоя пред вратата и хлопам: ако някой чуе гласа Ми и отвори вратата, ще вляза при него и ще вечерям с него, и той с Мене.“⁴¹

Ако съзнавахме какво означава това, ако съзнавахме, че това слово на Христос в Откровение не е красива благочестива иконка, а реалното описание на Неговата връзка с нас, с мен... би трябвало да треперим при мисълта колко пренебрегваме такова предложение, което е предлагане на всичко, на Всичкото, което стои пред моята врата, като просяк, който идва да ни моли за някоя монета, когато обаче идва да ни моли да ни даде живота, да придаде завършек на нашето сърце и на всичко, което съставя, изтъква, омесва моето съществуване, до всеки отделен косъм от моята глава.

Слава Богу, създадени сме във времето, не сме ангели, които за миг на грешно и горделиво решение се превръщат завинаги в демони. И тогава избора Господ ни дарява да го направим и да го направим отново, да го вземем и да го вземаме отново постоянно, да го подновяваме постоянно. Той знае, че ако не Му отворим вратата, живеем без смисъл, без Живот на нашия живот, и с това Той не се примирява, връща се винаги да ни търси, връща се винаги да хлопа... Аз съм сигурен, че богатият младеж е самият св. Марко, който се е обърнал, който се е върнал при Исус, защото Исус не се примирил да го види да си тръгва така. Действително, непосредствено след епизода с богатия младеж Исус бърза към Страданието, защото иска да спаси него, както иска да спаси всеки човек.

Обаче който се съгласи, който започне добре или зле да Го следва, да иска да остане привързан към Него на всяка крачка от живота, расте!

⁴¹ Откр. 3:20.

Расте в живота, израства в своята човешкост, израства във всичко, което присъствието на Христос прави различно, по-хубаво, по-радостно, по-силно, по-зряло, по-кротко и смирено, по-смело, по-способно на нежност, на мир или на смелост да утвърждава категорично истинското, справедливото, да утвърждава Него, дотам да умре за Него. Който се съгласи и Го следва, израства в онази святост, която е пълнотата откъм човешкост, която присъствието и любовта на Христос прави възможна за всички, във всяко житейско състояние, във всяко положение. Няма нищо човешко, на което Христос да не е дошъл да дари изкупление и изпълнение. Затова имаме нужда само от Него.

А какво удивление да виждаме този растеж на истинска човечност между нас! Какво още по-голямо удивление да виждаме себе си да се променяме, да се променяме именно в приятелството с Него, макар че нищетата остава и може би с времето и възрастта расте! Защото човешката истина на светеца е толкова истинска, толкова основана само на Христос, че за него няма значение да продължи дълго и може би винаги да съжителства с крехкостите, слабостите и дори греховете си. Светецът преживява истинно дори собствения си грях, освещава се дори чрез собствения грях – може би изказвам ерес; но го казва и Папата!, – като Петър, който плаче горчиво. Защото устойчивостта на християнската святост не е в нас, не е в човека, не е в светеца. Устойчивостта на светостта е привързаността към Друг и всичко идва от Него, всичко се държи чрез Него, както го изразява св. Павел в песента от първа глава на Посланието до Колосяни.

„Всичко чрез Него и за Него е създадено; Той е по-напред от всичко, и всичко чрез Него се държи. И Той е Глава на тялото, сиреч на църквата; Той е начатък, първороден измежду мъртвите [Христос, живот на живота!] [В италианския текст на цитата: „първороден измежду тези, които възкръсват от мъртвите“; Б. пр.], за да има във всичко първенство; понеже в Него благоволи Отец, да обитава всичката пълнота [на цялата Вселена, но най-вече на моето сърце, на сърцето на Марта, на сърцето на всички], и чрез Него да примири със Себе Си всичко [от разпръснатите задачи на Марта до връзката с нейната сестра, чак до войната в Украйна, чак до връзката между руснаци и украинци], било земно, било небесно, като го умиротвори [колко е наситен със смисъл този термин днес!] чрез Него, с кръвта на кръста Му.“⁴²

⁴² Кол. 1:16-20.

Всичко събираме след Христос

Но тази космическа, вселенска роля на Христос сякаш трябва да започне от кухнята на Марта, от лодката на Петър, от тезгяха на бирник на Матей, както е започнала първо в дома на Мария в Назарет, в работилницата на св. Йосиф, във витлеемския обор за пастирите... Цялото това съчленяване на Вселената тайнствено започва, иска да започне, по Негов избор, на Божието Слово, от мен, от нас, от срещата с всеки от нас и ако след срещата последва отдаване на нейната привлекателност, ако на срещата реагираме с отдаване на нейната привлекателност, която те кара да решаваши винаги отново да бъдеш с Христос, стъпка по стъпка, обстоятелство след обстоятелство, среща след среща, предателство след предателство, така че целият живот става керван от оношения, моменти, жестове и преживявания, които събираме след Христос, които следват Христос, защото Го следва сърцето, защото сърцето е почувствало фундаменталния и достатъчен да оправдае всеки друг избор, всеки друг отказ, всяка възможна жертва или прегръдка призив: „Марто, Марто, само Аз съм ти необходим, само Аз придавам безкраен, вечен завършек на желанието на твоето сърце!“.

Това следване разширява Аз-а. Св. Бенедикт говори за това узряване в началото на Правилото, за да разберат монасите, които ще го следват, че цялата дисциплина, до която то води, цялото усилие за обръщане, което ще изисква, всичко е за израстване на личността в нейната способност да обича свободно Бог и братята и да приема така разширяването на сърцето, което Христос обещава и дарява на тези, които Го следват.

Св. Бенедикт пише: „Впрочем, ние имаме намерение да основем едно училище за обучение в Божиата служба“. Създава общности, които учат да се служи и най-вече да се следва Господ. „При това се надяваме да не дадем груби и тежки предписания, когато ни се е струвало право и оправдано да приложим малко по-голяма строгост [както с децата... от време на време трябва да бъдем строги, ако искаме да растат] – за намаляване на грешките и за предпазване на любовта. Не бива, обзет от страх, да напуснеш веднага пътя на спасението [като богатия младеж], който в началото не може да е друг, освен тесен. Когато обаче се напредва в манастирските благодетели и във вярата [тоест, в следването на Христос], тогава сърцето се разширява и човек върви с неизказана сладост, произлизаща от любовта, напред по пътя на Божиите заповеди.“⁴³ Който се съгласи, който следва, стъпка по стъпка, в един момент забелязва, че тича, че има енер-

⁴³ Правилото на Свети Бенедикт, цит. пр., с. 4-5.

гията да тича, защото има сърце, разширено от неизказаната сладост на любовта, на братолюбието, защото се чувства обичан.

Един смирен и уверен Аз

Когато четем епизода с възкресението на Лазар, в глава 11 от св. Йоан – сцена, която се разиграла очевидно след разказаната от Лука, може би една-две години по-късно, – това, което поразява, е, че намираме отново една Марта, със сигурност характеризираща се своя отведен темперамент, но с един безкрайно по-зрял, по-пламенен и същевременно умиротворен Аз.

„Като дойде Исус, намери, че той е вече от четири дена в гроба. А Витания беше близо до Иерусалим, около петнайсет стадии; и мнозина иудеи бяха дошли при Марта и Мария да ги утешат за брата им. Марта, като чу, че иде Исус, посрещна Го; а Мария седеше въкъщи [нищо не се е променило, психологически са останали едни и същи: едната работи, а другата седи]. Тогава Марта рече на Исуса: Господи, да беше тук, нямаше да умре брат ми. Но и сега зная, че, каквото и да поискаш от Бога, ще Ти даде Бог. Исус ѝ рече: брат ти ще възкръсне. Марта Му каза: зная, че ще възкръсне при възкресението, в последния ден. Исус ѝ рече: Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре вовеки. Вярваш ли това? Тя Му дума: да, Господи, аз вярвам, че Ти си Христос, Син Божий, Който иде на света. Като каза това, отиде та повика скришом сестра си Мария и рече: Учителят е тук и те вика.“⁴⁴

Какъв хармоничен контраст между Марта в епизода от Лука и онази от тази сцена! „Контраст“, защото е очевидно, че тази жена е изменила безкраен път на следване на Христос, на обръщане, провокирано от първата среща. Но „хармоничен контраст“, защото е също очевидно, че е една и съща жена и че обръщането на нейния Аз, израстването на сърцето ѝ не е било скок извън нейната човешкост, а път на нейната човешкост, на нейния темперамент, на нейните отношения, дори на нейните недостатъци.

Също така е вярно, че първата дума, която казва на Исус, е почти упрек, както онзи път: „Господи, да беше тук, нямаше да умре брат ми“. Но е съвсем различно. Защото е нежен упрек, пълен с молба, пълен с изповядване, че наистина само Исус е необходим на Лазар, на тях. И освен това, сякаш Марта се поправя веднага, превежда веднага завоалирания упрек

⁴⁴ Йоан. 11:17-28.

именно в деяние на вяра, която, без сянка на претенция или прищявка, моли и проси всичко от Христос, с увереност, която преди нямала: „Но и сега зная, че, каквото и да поискаш от Бога, ще Ти даде Бог“. Какво могъщество е един Аз, който казва „Аз зная“ не за да утвърждава с арогантност собствената си способност, мъдрост, компетентност, а тази на Друг! Марта казва „аз“ в пълно поверяване на Христос, и на това отгоре съзнава, че и Аз-ът на Исус е изцяло основан на поверяването на Отца и затова е сигурен Аз, той е точка на увереност също за нея, също за нас. Какво голямо и зряло съзнание има Марта за себе си и за Христос, твърдейки, че присъствието на Исус е присъствие на Отца, че любовта на Исус е любовта на Отца, че това, което прави Исус, е това, което прави Отец! Аз-ът на Марта, малкият и нищожен Аз на Марта, изповядва с пълна прозрачност Аз-а на Христос, начина, по който Исус казвал „Аз“, знаейки, че е тотално, извечно определян от връзката на любов с Отца в Светия Дух.

Пред един толкова смирен и уверен Аз – това е, което ни очарова в светците, но и в много хора сред нас: смирението и увереността, обединени от любовта към Христос, – пред един толкова смирен и уверен Аз Исус се чувства свободен да се разкрие напълно, да прояви пред Марта цялата Си божествена природа, Своето божествено могъщество. Величието на един Аз, установен във вярата, със смирение и упование, е във факта, че той позволява на Господ да прояви напълно Своето АЗ СЪМ, да прояви какво означава наистина, че само Той ни е необходим. Позицията на Марта позволява на Христос да се прояви в цялото величие и нежност на Своето същество.

Стъпка по стъпка към една пълна вяра

„Иисус ѝ рече: брат ти ще възкръсне. Марта Му каза: зная, че ще възкръсне при възкресението, в последния ден. Иисус ѝ рече: Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре вовеки. Вярваш ли това? Тя Му дума: да, Господи, аз вярвам, че Ти си Христос, Син Божий, Който иде на света.“⁴⁵

Исус води Марта, стъпка по стъпка, към една пълна вяра. Помня, че моят „баща“, монсеньор Кореко, казваше, преди да умре, че той моли само за една благодат: да умре с пълна вяра. Исус води Марта, стъпка по стъпка, към една пълна вяра. Той е като майка, която подсказва половин

⁴⁵ Иоан. 11:23-27.

дума на детето, за да се научи да я допълва, да я запомни цялата, за да се научи да се изразява то самото, не като папагал, а като човек, който умее да изразява своя Аз като Аз, като самоличност, като свобода, която се утвърждава. Ако майката му каже цялата дума, детето ще повтаря като папагал, вместо това му казва половин дума, така че щраква у детето съзнанието, че е то, което казва думата, то е, което открива, че се изразява. И следвайки вярно, сякаш рецитира отговорите от катехизиса – „зная, че ще възкръсне при възкресението, в последния ден“ [съвсем правилен, безупречен отговор, но Христос я отвежда по-далеч, или по-точно: разкрива ѝ, че нейната вяра в Него стига много отвъд традиционната вяра на Израил]; – следвайки вярно, с очи в очите на Исус, със сърце, стремящо се към сърцето на Исус, Марта получава откровението на всичко, на всичко, което е започнала да среща една-две години по-рано в дома си, във фамозната вечер на скандала: „Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре вовеки“.

Да си спомним думите на дон Джусани: „Христос, живот на живота, увереност за добрата съдба и компания за всекидневния живот, близка и преобразяваща в добро компания: това представлява Неговата ефикасност в моя живот“.⁴⁶

„Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре вовеки.“

От това, само от това имаме нужда, всички имат нужда. Това е единственото необходимо нещо. Имам нужда от живот, който да ни възкреси от смъртта, от всяка смърт, от всеки лик, който смъртта и злото възприемат в личния живот, в семейството, в общността, в целия свят. Всичко останало са хилядите неща, които ни безпокоят и тревожат, без да са необходими, защото не отговарят никога на истинската нужда на сърцето, на всяко сърце.

Дори животът на тази Земя не ни е наистина необходим, защото той е театърът, в който се долавя нуждата на сърцето, но не е той, който я задоволява. Лазар няма да бъде удовлетворен от няколко години, които ще изживее още след възкресението. Нямаме нужда да не умрем, или да оцелеем: имаме нужда, както казва Исус на Марта, да не умрем вовеки, тоест имаме нужда от вечния живот, от онзи живот, който само Христос може да ни даде, който само Христос е за нас. Сега Исус ще възкреси Лазар за живота на Лазар, но Лазар не е създаден, пожелан и обикнат от Бог само заради това. Никой от нас не е пожелан и обикнат от Отца само

⁴⁶ Вж. тук бел. 19, с. 23.

за да живее малко или много дълъг живот. Създадени сме от Него за Него, от Бог за Бог, и сърцето не намира покой, докато не си почине във вечно-то общение при живота, който е Христос, в лоното на Отца, в полъха на Светия Дух.

„Вярваш ли?“

„Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре вовеки.“

Какво може да се добави към това пълно свидетелство на Христос за Себе Си? Какво може да има повече от тези думи? Какво има за нас повече от пълното разкриване на онтологията на Бог, направено ни от Него присъстващ, Който ни гледа в очите, Който присъства от плът и кръв, лице в лице с нас? Какво може да се добави?

Като че ли нищо не трябва да се добавя. И все пак, не. Нещо липсва на това пълно свидетелство, на това пълно откровение, на това окончателно богоявление на Бог към човека. Самият Исус е Този, Който го дава да се разбере на Марта и на нас: „Вярваш ли това?“

Не служи за нищо Бог да идва в света да се известява като Живот на нашия живот, като вечен живот, който никаква смърт не може да победи, като вечен живот тук и сега, не само в последния ден, а сега, и не само за нашите мъртъвци, а за нас, които живеем, не служи за нищо всичко това, не служи за нищо самият Христос, Неговата смърт и възкресение, ако аз не вярвам, ако аз не се разпознавам като едно вярващо „ти“ пред Христос, Който ме среща така, разкривайки се така.

Каква почит изпитва Бог към човека, към нашата свобода, щом проявлението на това, което Той е, доколкото е Бог, се спира смирено на прага на нашето сърце, на нашето съзнание, на нашия разум, на нашата воля, ум и свобода и пуска да мине към нас, сякаш като стон на просяк, молбата да повярваме в Него, молбата да може да бъде Себе Си за нас, да може да бъде Бог, да може да бъде Възкресението и Животът, да може да бъде Този, Който ни създава и изкупва, Този, Който ни дава живота и го възкресява във вечен живот!

„Вярваш ли това?“ Не е разпит като за Инквизицията този въпрос. Това е просенето на Сърцето на Бог към човешкото сърце, на свободата на Бог към човешката свобода, на Битието на Бог към човешкото битие.

Но това е въпрос, чийто отговор не трябва да търсим в нас. Материята на вярата, седалището на упованието не в нас: то е в самия Господ, то е самият Господ. Затова отговора, не толкова от своята памет или от своето

разсъждение, Марта го изразява сякаш привеждайки в думи това, което вижда, това, което има пред себе си, това, което Исус ѝ предава, гледайки я в очите с любов, с желанието да изпълни със смисъл нейния живот, да изпълни със Себе Си нейния живот: „Да, Господи, аз вярвам, че Ти си Христос, Син Божий, Който иде на света“.

Марта отразява това, което вижда, опита с Христос, който преживява в онзи момент. Исус ѝ се разкрива, това е богоявление пред нея и тя Го вижда, разпознава Го, защото като се започне от фамозната вечер на развихрянето, Марта не е спирала да проверява словото, което Исус ѝ казал, реалността, която ѝ разкрил, че Той е единственото необходимо нещо, което сърцето желае, което всичко завършва, което всичко изпълва. И сега Марта е зряла, пораснала е в този житейски опит, пораснала е в преживяването на това, че наистина Исус е Животът на нейния живот.

Най-вече, Марта изповядва, че тази пълнота присъства, тя е Присъствие, „което иде на света“. Не присъствие, което стои там неподвижно като езически идол, като статуя. Христос е Божието Присъствие, което идва там, където е разпознато, където е прието, където е обичано. И Марта е преживяла, и преживява този опит, и затова има уверено сърце, властно в увереността, че щом Христос е Всичко за нас, щом Той е Животът на нашия живот, целият труд на нашата свобода се състои в отговарянето на свободата на Бог да дойде на света, да се дари на света, от плът и кръв, за да изпълни света с Възкресение и Живот на живота на човека, на всеки човек, в каквато и да е ситуация или положение да се намира, дори ако е умрял от четири дни и се разлага като Лазар.

Голямата проверка

Вярата е да разпознаеш това, тя е да живееш за това, с благодарност и надежда. Поради което всяко трудно положение от съществуването, било то дори положение на смърт и на грях или трудно положение на разрушение и зло като войната в Украйна, или трудно положение на болка и страдание като всички ситуации на изпитание, на болест, на несправедливост, на нищета, които непрестанно ни засягат пряко или косвено, всичко не е вече друго, освен предлагане отново на нашата свобода на въпроса на Христос Възкресение и Живот, Който проси нашата вяра, нашето „да“ на Него, Живот на живота, Живот на света: „Вярваш ли това?“, „Вярваш ли, че Аз съм Възкресението и Животът на твоя живот?“, на живота на всички.

Животът не иска друго. Бог не иска друго от нас. Не иска от нас да готвим добре, да се приберем да сервираме вечерята навреме или да успяваме да помръднем бездейността на сестра ни. Животът иска от нас вярата в Христос. Животът, целият свят, ни пита дали наистина Христос е единственото нещо, от което признаваме нуждата, дали Христос е Възкресението и Животът на нашия живот. Животът иска от нас да бъдем мястото на тази проверка, при която вярата позволява на присъствието на Христос да бъде тайнственото и винаги изненадващо Възкресение и Живот на всичко и на всички. От колко свидетелства за това сме заобиколени! Както пише авторът на Посланието до Евреите: „Затова и ние, заобиколени от такъв голям облак свидетели, нека свалим от себе си всякакви бреме и греха, които ни лесно омотава, и нека с търпение изминем предстоящото нам поприще, имайки пред очи началника и завършителя на вярата – Исуса“.⁴⁷ Колко наши приятели съставят този рояк свидетели, това множество свидетели, които ни дават да разберем, които ни казват, че Христос е наистина Животът на живота, в смъртта, в болестта, в страданието, във всичко!

Който преживява това, е авторитетен. Марта в тази сцена от Евангелието е авторитетната личност, която умиротворено подрежда всичко и всички. Каква ти истеричка отпреди няколко години! Авторитетна е, защото реда го е въвела най-вече в себе си, оставила е да го въведе Христос в нея самата. Когато човек поставя фиксиран и стабилен център и приеме да провери неговата устойчивост, всичко се подрежда около него. Животът се подрежда хармонично и красиво, дори наред хиляди турбуленции, когато приемем наистина Христос в нас, в живота, в целия живот, като Единствения необходим, като Този, Който единствено отговаря на нуждата от смисъл и от живот на нашето сърце. Всичко се подрежда отново около Него, подрежда се отново с оглед на Него. Само Исус знае правилното място на всеки от нас и на всичко, което прави нашия живот, от косъма до съпругата, от обувката до работата, от кафето до политиката... всичко.

Св. Бенедикт в своето Правило подрежда всичко, поставя всичкото човешко на монасите в хармоничен ред, който от манастирите излъчил в европейската и световна култура. Но целия този хармоничен ред го оставя да се случи, оставя го да бъде генериран от един център, център, който не може да налага, който всеки монах е призван да избере, да приеме свободно, защото е емоционален център, център, в който моята свобода отговаря на една любов, която иска от нея любов, на предпочитание, което иска

⁴⁷ Евр. 12:1-2.

предпочитание, на поглед, взрян в мен, който иска поглед, взрян в Христос. Този център св. Бенедикт изразява, искайки от монасите „пред Христовата любов нищо да не предпочитат“.⁴⁸ Другаде казва, че послушанието без колебание на монасите „е присъщо на ония, които не считат нищо по-скъпо от Христа“.⁴⁹ И накрая, когато в предпоследната глава Бенедикт прави леко обобщение на това, което е съществено в живота на монасите, завършва, молейки „пред Христа нищо да не предпочитат, Когото умоляваме всички да ни доведе [ето следването] във Вечния живот“.⁵⁰

Целият живот расте и се подрежда с оглед на този център, в постоянното съобразяване с този център, като адаптираме отново винаги всичко към централното предпочитане на Христос. Именно така Марта е пораснала, именно така нейната личност е станала това зрелище на хармония на човешкото, на цялата нейна експанзивна човешкост, която показва в епизода с възкресението на Лазар.

Странните хора, които предпочитат Христос

Когато дон Джусани свидетелства, че Христос е животът на неговия живот, го прави с вътрешна загриженост спрямо всички хора, завладени от неговата харизма, загриженост, която вече беше изразил много други пъти, винаги, например когато настоя много, по времето, в което и аз бях в университета, върху известния (надявам се, че е още такъв!) пасаж от Повест за Антихриста от Соловьев:

„Императорът [...] се обърнал към християните, като казал: „[...] Странни хора! [...] Кажете ми го вие самите, християните, напуснати от по-голямата част от братята и вождовете си [...]: какво ви е най-скъпо в християнството?“. Тогава [...] станал старецът Иоан и кротко изрекъл: „Велики господарю! Най-скъп от християнството ни е самият Христос – Той Самият, а от Него е всичко, понеже ние знаем, че в Него живее цялата телесна пълнота на Божеството“.⁵¹

Понякога се питам дали ние, християните, всички – миряни, свещеници, монаси, богопосветени, сме все още възприемани от властта като „странни мъже“, „странни жени“, дали дежурната власт, дежурната иде-

⁴⁸ Сrv. Правилото на Свети Бенедикт, цит. пр., с. 14.

⁴⁹ Сrv. Правилото на Свети Бенедикт, цит. пр., с. 16.

⁵⁰ Сrv. Правилото на Свети Бенедикт, цит. пр., с. 82.

⁵¹ Сrv. Владимир Соловьев, Кратка повест за Антихриста. В: *Кратка повест за Антихриста. Три речи в памет на Достоевски*, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново 1994, прев. Надка Ангелова, с. 42.

ология, ни чувства като страни, като неуподобени на нея, като неасимилируеми към нейните интереси и към нейните проекти и планове. Не без основание Папа Франциск разобличава често светскостта, с която живеем, с която живеят и тези, които би трябвало да бъдат посветени на предпочитането на Христос по начин, ако не образцов, поне показателен, като знак за нов живот, възможен за всички. Но новият живот, различен, „странен“ за света, започва от Аз-а, от сърцето, което наистина среща Христос и Го оставя да възвести и докаже в нашия живот, че наистина е само Той Единственият необходим, единственият, от Когото имам нужда, Единственият, Който ми е най-скъп, и следователно, това, което ни е най-скъпо, именно, най-ценно, тоест последното нещо, от което бихме се отказали, ако ни бъде отнето всичко, дори животът. Мъчениците ни засвидетелстват това: че Христос, защото е Живот на живота, е по-скъп от живота.

Това е свидетелството, което ни даде монсеньор Кореко, моят баща във вярата, който преживя годините на болест, озарявайки с истина и радост мира, който му идваше от един стих от псалм 62, стих 4, от Хвалението за неделя или празници: „Твоята милост е по-добра от живота“.

Всичко ни призовава отново към това, към тази зрялост на Аз-а във вярата, която позволява на Възкръсналия да бъде пълнотата на сърцето при всички обстоятелства на съществуването. Който навлезе в следването на Христос, проверявайки във всичко, че Той е Възкресението и Животът на живота, израства в нова връзка с всички и с всичко, свободна връзка, защото който няма нищо по-скъпо от Христос, е по-свободен от императора, владее всичко повече от владетеля на света.

Но има един аспект от тази проверка, който трябва да задълбочим днес следобед: Марта този път не го е изминала сама. Сама не би го изминала. И ние също.

Да изпеем *Царице Небесна*.

Събота следобед, 30 април

На влизане и излизане

Йохан Себастиан Бах, Кантата „Christ lag in Todesbanden“, BWV4

Карл Рухтер – Münchener Bach-Chor und Orchester (Archiv Produktion) Universal

■ ВТОРО РАЗМИШЛЕНИЕ

Мауро-Джузепе Лепори

„Учителят е тук и те вика“

Радост и свобода

„Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре вовеки. Вярваш ли това? Тя Му дума: да, Господи, аз вярвам, че Ти си Христос, Син Божий, Който иде на света. Като каза това, отиде та повика скришом сестра си Мария и рече: Учителят е тук и те вика.“⁵²

Тази сутрин говорихме за пътя, който Марта изминала, проверявайки, след своето... велико развихряне, провокацията на Исус, провокацията да се утвърждава пред нея като единствената реалност, от която тя имала нужда. Марта извървяла път, защото проверила тази оценка, но най-вече, това Присъствие, във всички лабиринти на своя живот. Работила над себе си, живеейки вътрешно с това благовестие на Исус, и откривала все повече, че е вярно, че е вярно, че Исус ѝ е безкрайно по-необходим от всички потребности и претенции, с които нейният живот и нейното сърце били изпълнени, и най-вече, на които били роби. Испитала освобождение, разширяване на сърцето, разширяване на смисъла и на насладата от живота. Нищо сега не я затваряло отново в нея самата или, ако се случвало отново, споменът за онова присъствие и за онова слово, и за преживяването, което породило в нея, отварял отново сърцето ѝ и я освобождавал от тревогата и от оплакването, които опитвали да я потопят винаги отново. Затова била радостна. Дори пред житейската драма, дори в болката, като онази за смъртта на брат си Лазар, Марта чувствала, че е радостна, тоест свободна от затваряне в себе си, което преди това я задушавало.

⁵² Иоан. 11:25-28.

Да се отречеш от фалша на Аз-а

Не била лесна тази работа. Защото с темперамента, който притежавала, проверката, че Друг е всичко, от което има нужда, отказът да осигурява тя самата, на себе си и на другите, това, от което мислела, че имат нужда, бил довел и водел винаги до отказ от себе си, отричане от себе си, което, честно казано, не ѝ пасвало.

Логото на Братството, дело на бразилския художник Клаудио Пастро – с когото имах благодаратта да се запозная в Сао Пауло няколко месеца преди неговата смърт; артист, изпълнен с вяра, който направи от най-важното бразилско Мариино светилище, *Богородица от Анаресида*, за мен едно от големите чудеса на съвременното християнско изкуство, – представлява, както знаете, св. Бенедикт.⁵³ Около неговата фигура Пастро е написал полуфразата, взета от Правилото на св. Бенедикт: *Ut sequatur Christum* – „за да бъде следван Христос“. Не се събирала първата половина от този стих от глава 4 на Правилото, който е привидно негативен: *Abnegare semetipsum sibi, ut sequatur Christum* – „Да се отречем от себе си, за да следваме Христос“.⁵⁴

Св. Бенедикт сякаш иска почти да смачка напълно Аз-а, защото не казва само да се отречем „от себе си“, а *semetipsum sibi* – „себе си от себе си“. Очевидно това е част от една монашеска аскеза, която по времето на Бенедикт не се страхувала от себеумъртвлението. Обаче когато виждаме как често живеем като роби на един отчужден Аз, пълен с лъжи и идеологии, пълен с прищевки, породени от нагло и нехаещо за бедността на другите, твърде много други, благосъстояние; когато виждаме как сме заразени от онова, което Папа Франциск нарича „културата на отхвърля-

⁵³ Образът на св. Бенедикт доразвива медальона, проектиран и реализиран през 1980 г. от бразилския художник Клаудио Пастро (Сао Пауло, 1948-2016) за годишнината от рождението на покровителя на Европа. През същата тази година абатът на Монтекасино, Мартино Матронола, връчва първото църковно одобрение на Братство „Comunione e Liberazione“. Средният пръст, показалецът и палецът на дясната ръка на св. Бенедикт са вдигнати, за да укажат трите Лица на Пресветата Троица: покана да бъдем, в живота, в общение. С лявата ръка посочва сърцето, където се осъществява идеята за Правилото, евангелският живот. Спиралите на наикитите и кръглата част на медала са символи на динамиката на божественото, което се възплъщава в човека. *Ut sequatur Christum* („за да следваме Христос“; срв. Правилото на Свети Бенедикт, цит. пр., с. 14) пише по краищата, като се указва пътят на човека. Вж. също: G. Feliciani, «Notizia storica», in L. Giussani, *L'opera del movimento...*, цит. пр., р. 19.

⁵⁴ Срв. Правилото на Свети Бенедикт, цит. пр., с. 14: „Откажи се от себе си и подражай на Христа“.

нето и на безразличието“⁵⁵; когато виждаме с колко много индивидуализъм, колко много инстинктивност се изправяме пред живота, пред нашата общност, пред нашето семейство, пред съпругата, пред съпруга, пред децата, пред работата или пред нашето призвание... Въобще, може би не би ни се отразило зле и днес, ако не умъртвление на Аз-а, което рискува да бъде зле разбрано и зле преживяно, поне да работим върху себе си, която работа да ни направи съзнаващи, че да възприемеме Аз-а като всичкото на живота – защото е този проблемът на индивидуализма: да възприемаш Аз-а като бога, идола на собствения си живот, – не е позиция, която води до щастие, която отвежда живота дотам да прегърне един смисъл, който го превъзхожда. Радостта, действително – и виждаме това в децата, – е преживяване, при което сърцето, така да се каже, „избухва“ извън себе си.

Ето, смятам, че Марта е свършила тази работа на отричане от един Аз, изпълнен със себе си, от един Аз, вгледан в себе си и който изисквал всички да се вглеждат в него. Но не е извършила този труд и изминала този път с решимостта и силата на своя Аз. Щеше да бъде по-зле! Предполагам, че демоните са убедени, че са най-добрите и алтруистични същества във Вселената, само защото правят всичко от себе си и за себе си. Не, Марта могла да свърши тази работа, защото е гледала Христос, оставила се е да бъде привлечена от Него, макар че в началото Той ѝ противоречил и противодействал. Но ѝ бил противоречил именно слагайки пръст в раната на самостоятелната концепция за реализация на нейния живот, в която се намирала затворена и която я карала да страда, задушавала я, отравяйки всичко в нея и около нея: отношения, работа, религиозност, всичко.

Една споделена провокация

Обаче Марта не изминала този път сама и онази вечер Исус не бил призовал само нея, не се бил разкрил само на нея. Марта изминала път към себе си в компания, заедно с хора, които се решили на този път с нея, изминавайки го към себе си заедно с нея.

Защото онази вечер това, което се случило, това, което Исус казал и разкрил, не било една обикновена разправа между Марта и Него и нито дори момент на духовно ръководство между Него и Марта. Техният

⁵⁵ Срв. Франциск, Проповед на Светата литургия за откриването на *XIV редовна генерална асамблея на Синода на епископите*, 4 октомври 2015 г.; Франциск, Послание за отбелязването на *LIV световен ден на мира*, 1 януари 2021 г.; превод наш.

обмен се превърнал в Евангелие, защото е въпрос, който засяга всички ни и който засегнал и въвлякъл непосредствено всички присъстващи онази вечер в дома на Марта. Сигурен съм, че онази вечер и за тримата брат и сестри се случила среща с Христос, която придала нов смисъл на тяхното съжителство. Действително, също Лазар и Мария, след поправката на Исус към Марта, замълчали. Мария и Лазар биха могли да си намигнат с иронична усмивчица, защото Исус ги оправдавал по отношение на вечните ожесточени тревоги и претенции на Марта. Още по-зле, биха могли да кажат в хор: „Нали ти казахме! Виж, и Исус видя, че на всички ни предаваш безпокойство с твоите тревоги и претенции, с твоята мания да ръководиш всичко и всички!“.

Обаче, и те също – мълчание! Те също слушат и размишляват върху себе си. Защото това, което казал Исус на Марта – че Той е единствената необходима реалност, от която има нужда, – било нещо твърде велико, твърде важно: не можело да важи само за Марта! Всеки от тях размислил върху себе си, дори Мария, която все пак била похвалена от Исус и можела да се чувства наред. Лазар и Мария със сигурност се запитали и двамата: „А аз? Преживявам ли наистина срещата с Исус, признавайки, че Той е единственият необходим отговор на моята нужда от щастие, от покой, от братство, от красота и житейска реализация? Вярно ли е, или не за мен, че Той е всичко, по-добрата част? Че Той е моят мир, че всичко в моя живот се подрежда и си почива около Него и в Него?“.

Признавам, че когато миряните, подхвърляни в бурите на света, казват на нас, монасите, че сме избрали по-добрата част, с чувство сякаш на вина, че не са я избрали и те, се чувствам много провокиран. Защото оставам с впечатлението, че за този, който е в манастир, често по-добрата част не е толкова драматичен избор, както се чувстват в необходимост да го направят тези, които се намират, така да се каже, напред корабкрушение, например, на работа, в семейството, в обществото, в политиката... Дори в сцената с Марта и Мария сякаш на Мария по-добрата част е дадена на тепсия, твърде лесно. Марта обаче е призвана към драматичен избор и както ще видим, избора го прави наистина, жертвайки наистина фалшивата позиция на своя Аз. Затова оставам с впечатлението, че онази вечер и Мария е разбрала, че избора на Христос тя също трябва да го поднови, да го направи наистина, следвайки и тя провокацията на Исус.

Да помислим за това, когато Исус и апостолите онази вечер или на следващия ден си заминали и Марта, Мария и Лазар се оказали отново сами, в смълчаната къща, да подреждат и чистят след преминаването на онази дузина галилейски мъже, и то селяни и рибари, непривикнали

към добрите обноски. Със сигурност тримата се погледнали, мълчаливо, със смесица от тъга и ведър, благодарен, радостен мир в себе си. Радостна тъга, защото е петимна за едно благо, изпитано с благодарност, но което не притежаваме никога докрай. Тримата се погледнали, както никога не се били гледали преди, с нежност, с която не се били никога гледали преди. Обичали се, ясно е от всяка евангелска сцена, в която се появяват братът и двете сестри, но тази нежност преди я нямало. Било очевидно и за тримата, дори без да си го казват – но после ще да са си го казали, – че не е вече както преди между тях, че са навлезли в различно братство, в различна близост и че онзи дом, на тях толкова близък, където може би били живели още от малки с родителите си, с бабите и дядовците си, където били израснали заедно..., онзи дом бил станал ново място, ново пространство, нещо свещено, като храм, пространство, в което да живеят като в храм. И долавяли интуитивно, че новостта между тях и на техния дом е родена точно в онзи миг, в който Исус казал на Марта, възползвайки се от нейното оплакване – но би могъл и съумял да се възползва от всяко друго нещо, – била се родила в онзи миг, в който Исус разкрил на Марта и на всички, които слушали, че всяко човешко сърце е създадено за Него като Единствения необходим, като единствения отговор на нуждата на живота, на всичко човешко, което ни изгражда.

Защото е винаги това, което се случва при срещата с Христос, ако Го срещнем наистина. Исус го казва по хиляди начини, прави да го изпитаме по хиляди начини, но става дума винаги за това преживяване. Три примера в Евангелието:

„Дойдете при Мене всички отрудени и обременени, и Аз ще ви успокоя; вземете Моето иго върху си и се поучете от Мене, понеже съм кротък и смирен по сърце, и ще намерите покой за душите си; защото игото Ми е благо, и бремето Ми леко“.⁵⁶

Или когато „Исус ѝ отговори [на самарянката] и рече: всякой, който пие от тая вода, пак ще ожадне; а който пие от водата, която Аз ще му дам, той вовеки няма да ожадне; но водата, която му дам, ще стане в него извор с вода, която тече в живот вечен“.⁵⁷

Или в друг откъс от Йоан: „А в последния велик ден на празника застана Исус, издигна глас и рече: който е жаден, да дойде при Мене и да пие. Който вярва в Мене, из неговата утроба, както е речено в Писанието, ще потекат реки от жива вода. Това каза за Духа, Когото щяха да

⁵⁶ Мат. 11:28-30.

⁵⁷ Иоан. 4:13-14.

приемат вярващите в Него [„Вярваш ли това?“]; защото Дух Светий още не бе даден, понеже Иисус още не бе прославен“.⁵⁸

Новостта на братството в Христос

Че братът и двете сестри са работили заедно върху това събитие, че са отговорили заедно на тази новост и че са извървели един път заедно, не го виждаме само от зрелостта, която Марта показва, когато Иисус дошъл при гроба на Лазар. Виждаме го също и най-вече от нейната нова връзка с Мария, сестра ѝ. Стига един детайл, за да разберем, че двете сестри имат нова връзка, защото Марта, след срещата и разговора с Иисус, Който ѝ се разкрива като Възкресението и Живота на живота, отива да извика сестра си по начин, който указва новата връзка, която съществува между тях, новата връзка, която расте в тези, които са заедно, проверявайки, че Христос е Единственият необходим на сърцето и на живота, новата връзка на тези, които са заедно, защото Го има Иисус Христос, защото Христос е всичко. Казва ѝ: „Учителят е тук и те вика“.⁵⁹

В това слово е цялата новост, която Христос донесе в света, която е новост на отношения, ново братство, дружба, приятелство, което за света е немислимо, и най-вече, невъзможно без Христос. Марта вика Мария, за да ѝ каже, че Иисус я вика, предава ѝ призива на присъстващия Господ. Той е тук и те вика, иска те, иска да се срещне с теб. Вече и двете знаят, че Иисус е Единственият необходим, Животът на живота. Обединени са в това съзнание, в това намиране в Христос на пълната удовлетвореност на сърцето.

„Учителят“: за Марта тази титла е изпълнена с целия авторитет на Христос, с Неговата *auctoritas* – което етимологично означава „права да расте“, – тоест с факта, че връзката с Него, слушането на Него, ни кара да растем, прави да расте животът, разширява сърцето, въвежда в истината на всичко, на отношенията, на работата, на привързаностите, на човешките крехкости, чак до смъртта, до болката поради смъртта на Лазар или собствената смърт. „Учител“ за Марта е вече Този, Който е „Възкресението и Животът“, Този, Който присъства да те възкреси, да те накара да живееш пълноценно. „Учител“, би казала св. Майка Тереза от Калкута, е

⁵⁸ Иоан. 7:37-39.

⁵⁹ Иоан. 11:28.

Исус, Който е Животът – за да бъде живян, Любовта – за да бъде давана,⁶⁰ и много други качества и нагласи, които сме призвани да асимилираме, да попием от благодатната авторитетност на Неговото присъствие, на Неговата любов към нас, на Неговия поглед върху нас.

Не може да има по-дълбоко и истинско общение, не може да има по-прекрасно и здраво братство, както в споделянето на тази вяра и това желание, тази вяра, която е желание за Него, желание и прегръщане на Него. И не може да има по-голям взаимен дар, не може да има по-неразрушимо единство от това да си припомним един на друг присъствието на Исус, Който ни желае, за да даде отговор и удовлетворяване на нашето фундаментално желание за живот. Марта и Мария са толкова мълчаливо и дълбоко обединени в съзнанието, че присъствието на Исус е Животът на живота, за тях и за всички, дори за мъртвите като Лазар, че когато идват пред Него, в различни моменти, Му казват едно и също нещо, изказват Му едно и също съзнание, едно и също желание за Живота на живота, който Той е: „Господи, да беше тук, нямаше да умре брат ми“.⁶¹

Да споделиш проверката, че Той е всичко

Подчертавам всичко това, защото ми се струва, че в тези епизоди, в тези думи, в тези личности от Евангелието откриваме екзистенциалната парадигма на Църквата, на компанията от хора, на приятелството и братство, в което на всеки от нас е дарено и поискано да стигне до дъното на срещата с Христос чак до пълнота на човешкост, пълнота и зрялост на Аз-а, която променя света, която обновява всички неща в отговарянето на събитието Христос и засвидетелстването Му. Нищо не засвидетелства Христос и че Той е Всичко за човека повече от човек, който проиграва живота си в проверяването на това предложение, който израства, проверявайки това предложение на Христос към сърцето, на Христос, Който казва на сърцето: „Аз съм всичко за теб и за всички!“.

Но още повече от това, или неразривно свързано с това, нищо не засвидетелства Христос и пълнотата, която е за човека, повече от една компания от хора, обединени в тази проверка, в това преживяване да се почувстват призвани от Единствения необходим да проверят, че наисти-

⁶⁰ Нека всички се превърнем в истинна и плодородна клонка на лозата Исус, приемайки Го в живота си и молейки Го да дойде: [...] като Живот – за да бъде живян; [...] като Любов – за да бъде давана (Майка Тереза, *Обикновеният път*, Прозорец, прев. Рада Цанева, с. 40-41).

⁶¹ Иоан. 11:21 и 32.

на сърцето и животът нямат нужда от друго, освен Него. Християнското общение е именно споделяне на проверката (буквално: това да превърнеш в истинско, реално), че Христос е Всичко за сърцето на човека.

Не можем да бъдем обединени от нищо по-ценно, по-скъпо, по предпочитане. И нищо не би трябвало да ни направи по-отговорни от нашето единство спрямо целия свят. Защото причината за единството на учениците е опитът, че Христос е Всичко за сърцето на всеки човек, че Христос е Животът на живота на всеки човек, ако преживея този опит, така изненадващ и безвъзмезден, който не заслужавам, съм незабавно отговорен към всяко човешко сърце. И ако изпитам, че братството, което преживявам с тези, които Бог е поставил редом до мен, прави по-истинска и реална проверката, че Христос е единствената Реалност, необходима на човека, тогава самото единство с моите братя и сестри се превръща в универсална отговорност, към целия свят. С други думи, но ще трябва да го задълбочим: ако кажа на този, който стои до мен: „Учителят е тук и те вика“, „Христос, Възкресението и Животът, присъства и те вика“, всъщност го казвам на всички, предавам присъствието и призова на Христос на целия свят. Не защото съм добър аз или защото съм познат универсално аз, или защото човекът, на когото го съобщавам, е важен, а поради природата на Христос, поради това, което Христос е дори когато е седнал в кухнята на дома ми, дори когато присъства в моята разбита общност или семейство.

Преживяваният така икуменизъм е универсална отговорност на християните, той е това, което всички християни дължат на целия свят. Действително, колкото повече споделяме този опит, толкова повече проверяваме заедно, че Христос е наистина Всичко, че е Всичко за всички, Всичко у всички. Споделянето на този опит, на тази проверка, не намалява, а дори засилва Целокупността на Христос за всеки, за всяко сърце.

„Не гореше ли в нас сърцето ни, когато Той ни говореше по пътя и когато ни обясняваше Писанието?“⁶² си казват учениците от Емаус. Какво дълбоко и много нежно общение между тези двама ученици от Емаус в споделянето на опита, че само когато Христос присъства, когато Учителят присъства, сърцето на всеки гори от пълнота! Не били никога изпитвали толкова силно приятелство помежду си, както по онзи път с Исус, и някои не изключват да са били съпруг и съпруга или, така или иначе, двама ученици, свързани от години от връзка, дали на работа, на местоживеене, роднинство, на приятелство. Но преди това не били така обединени; преди това, наистина, между тях имало оплакване, разочаро-

⁶² Лук. 24:32.

вание и по отношение на Христос, Който бил умрял по този недостоен начин, без да изпълни обещанията, които те Му били приписали, за да задоволи техните очаквания, може би всичките добри като освобождението на Израил: „Ние се надявахме, че Той е Оня, Който щеше да избави Израила...“⁶³ И те като Марта, която онази вечер от Исус очаквала само да активира сестра ѝ, за да ѝ помогне, да я срита, та да стане да работи...

Колко малко очакваме от Христос, когато не Му позволяваме да ни разкрие, че Той е всичко за нашето най-дълбоко желание!

Мисията на братството

Марта, предавайки на Мария призова на присъстващия Учител, споделя със сестра си отваряне към Христос, което Му позволява да ни дари всичко, всичко в Себе Си, целия Живот, който Той е за нас. Споделят вяра и надежда, която не поставя ограничения пред дара на Христос за света. Само преживявайки едно такова общение, наистина сме мисионери. Христос ни посрещна, дойде да ни извика, за да спаси света, без ограничения. Не дойде да освободи само Израил или да въведе ред и дисциплина само в дома на Марта. И все пак, ние почти винаги поставяме тези ограничения, извършваме тази редуция на събитието Христос. Не го редуцираме толкова в себе си, защото на думи вярваме, че Христос е Божият Син, въплътен, умрял и възкръснал за спасението на целия свят. Редуцираме го в малкото, което позволяваме на това събитие да промени нашия живот, да изпълни нашия живот. Бихме искали да ни отговори в степента на едно наше ограничено желание, което не е нищо спрямо неограниченото желание за спасение, което Христос изпитва в сърцето Си. Желание, което Той има и за мен! Христос не иска да ни използва, за да спаси света, прескачайки нашата нужда от спасение. Точно обратното: Христос спасява целия свят чрез спасението на моя живот, чрез пълнотата на моето сърце, възкресението на моя живот. „Аз съм Възкресението и Животът“, но не само на Лазар: на теб, Марта! И като изхождам от теб, на всички, които ще срещнеш, както след малко сестра си. „Аз съм Самите Възкресение и Живот“, изобщо, и следователно, за всички, на всички! Ако Моят живот избухне в теб, няма да можеш да го живееш, без да прегърнеш света, без линеене по универсално спасение, което е Моето линеене, онова, което Ме накара радостно да умра на кръста заради вас!

⁶³ Лук. 24:21.

Какво изключително човешко израстване, това на Марта и Мария, преминали от взаимните съревнование и претенция – дотам, че сякаш и Исус бил причина за спор и ревност между тях – към зрялото съзнание, че споделянето на Христовата стойност Го прави още по-ценен и присъстващ за всяка! Опитът, че споделяйки Христос, Го получавам повече аз.

Вече Марта не се оплаква, щом Мария седи вкъщи, когато има толкова много за вършене, за да се посрещнат всички хора, които идват да изкажат съболезнования за смъртта на Лазар, и няма също да се оплаче, когато Мария скоро ще излее цялото онова драгоценно нардово миро върху нозете на Исус.⁶⁴ Марта е в мир със съзрцателната безвъзмездност на сестра си, както е в мир със своята роля на къщовница, защото е разбрала, дори изпитва, че във всяко нещо те споделят най-скъпоценното съкровище, което придава безкрайна стойност на нейните домакински работи, както на бездейната съзрцателност на Мария. Нищо не я отклонява от това да намира в присъстващия Христос пълнотата на сърцето: всичко останало е само сцената на това преживяване.

Тази проверка обаче трябва да я правим относно нашия живот на братство, на общение и на приятелство, не само с нашата общност, но и със съпруга или съпругата, и с децата, приятелите и колеги, както и с неприятелите и съперниците. Би трябвало винаги да се питаме: има ли място във всички тези среди за присъстващия Христос, Който е Живот на живота, пълнота на сърцето и на цялата наша човешкост? Има ли централно място за Христос в нашия живот, в нашите отношения, в нашите срещи, дори занимателни, или в нашите разногласия и конфликти? Има ли централно място за Христос в кризите на нашите отношения? Има ли централно място за Христос, реално присъстващ дори в кризите на нашето възприятие за нашите отношения, за смисъла на това да сме заедно, за нашето вървене заедно? Има ли централно място за Христос, например, в нашите конфликти на интерпретация на някоя харизма, на някоя мисия или призвание?

Свидетелството за Възкръсналия, същина на всяко мисионерско присъствие, дори сред четирите стени на манастир или на дома ни, блика от признаването насред всичко, поне като просене, че Христос, Учителят, Господ, Възкресението и Животът на живота, е тук и ни вика.

Монсеньор Монтини, бъдещ св. Павел VI, написал в началото на своята служба като Архиепископ на Милано пастирско послание за Великия пост със заглавие, подето от една фраза на св. Амвросий:

⁶⁴ Срв. Иоан. 12:1-11.

„*Omnia nobis est Christus* – Всичко е Христос за нас“.⁶⁵ Послание, което трябва да се подемe изцяло – съжалявам, че нямам време за това, – защото твърди с винаги актуална яснота, че неотложността за Църквата и за света е да осъзнаем отново и отново да изпитаме, че само Христос ни е необходим. Поразява ме да мисля, че това послание било публикувано от монсеньор Монтини няколко месеца след като дон Джусани, през предходния октомври, бил изкачил известните стъпала на Лицея „Берше“, за да започне, без да знае това, движението, за което Светият Дух го бил предназначил. Представям си как е трябвало да отекнат в сърцето на дон Джус думите на неговия архиепископ относно абсолютната необходимост от Христос.

Монтини в това послание дава изключителна дефиниция за Възкресение Христово, защото ни дава да разберем как трябва да ни въвлече: „Великден [е] провъзгласяването на нашата необходимост от Христос, наш живот“.⁶⁶

Истинското приятелство

„Учителят е тук и те вика.“⁶⁷

Трябва да схванем цялата сила на тези думи. Защото определят същността на християнското общение, на онова приятелство, на онова братство, което само събитието Христос прави възможно и което ни прави онези „странни хора“, за които говори императорът на Соловьев, защото нямат нищо по-скъпо от Христос. Както намекнах оде, в тази фраза Марта влага всичко, цялата си среща с Христос Възкресение и Живот, и следователно, цялата си вяра в Него: „Да, Господи, аз вярвам, че Ти си Христос, Син Божий, Който иде на света“.⁶⁸

Викайки сестра си по този начин, Марта превежда в нова връзка с нея своето лично признаване на Христос. Прекрасно е да видим съответствието между това, което току-що е казала за Исус: „Ти си Христос, Син Божий, Който иде на света“, и това, което после отива да каже на сестра си: „Той е тук и те вика“, тоест дойде заради теб. Който признава Христос жив и присъстващ, има нова връзка с всичко, и най-вече с всички, като се започне от отношенията, които вече изтъквават неговия живот.

⁶⁵ Св. Амвросий, *De virginitate* 16,99; превод наш.

⁶⁶ Дж. Батиста Монтини, *Omnia nobis est Christus*, Пастирско послание до Миланския архидиоцез, Велик пост, 1955 г.; превод наш.

⁶⁷ Иоан. 11:28.

⁶⁸ Иоан. 11:27.

Това е новата връзка, която Андрей засвидетелствал незабавно на своя брат Симон: „Един от двамата, които бяха чули за Исуса от Иоана и бяха тръгнали след Него, беше Андрей, брат на Симона Петра [заедно са цял живот, работят заедно, споделяли са всички радости и болки на всеки, карали са се и са се пращали на майната си хиляди пъти!]. Той пръв намира брата си Симона и му казва: намерихме Месия (което значи Христос); и заведе го при Исуса. А Исус, като се вгледа в Него, рече: ти си Симон, син Ионин; ти ще се наречеш Кифа (което значи Петър – камък)“.⁶⁹

Кое е това, което променя обичайните и често изтъргани отношения, изхабени от времето, от рутината, от дадеността, с която се отнасяме един с друг, дори и най-вече с хората, които са свързани с нас по призвание: съпруг и съпруга, деца, общностни събрата и сестри...? Какво променя отношенията? Може би фактът, че съм станал по-добър, не толкова антипатичен, по-великодушен, по-малко досаден? Че мълча повече, вместо да критикувам винаги? Но често именно премълчавайки, оставям да расте мухълът, ако не отровните треви, между мен и другите... Не! Това, което променя моите отношения, е Присъствието на Този, Който изпълва моето сърце. Андрей срещнал Някого, Който отговаря на цялата жажда на неговото сърце, и срещайки Петър, забелязва, че Христос го изпълва толкова, станал му е толкова скъп, толкова ценен, че изпълва и всичко, което липсва или е съсипано между него и недодялания по-голям брат. И успява да дари Христос на Симон Петър, защото е присъствието на Исус в него, в неговото сърце, което е вече толкова голямо, толкова реално, че Петър е попит от него с цялото сърце и живот, дотам че става друг, толкова себе си, че да бъде друг: „Ти си Симон, син Ионин; ти ще се наречеш Кифа“. Не че няма да бъде вече Симон, син Йонин. Петър ще остане себе си в добро и зло дори след Петдесетница. Но е друг, защото влиза, изплува в неговия живот вечната самоличност, която той има пред Христос, изплува това, което той е за Христос, още от вечността и за вечността. И щом Христос присъства, това, което аз съм за Него, настъпва, то е повече мен от мен самия, определя ме повече от всичко, повече от мен самия. Щом Христос присъства, прави да настъпи това, което аз съм за Него във връзката с мен. Ако аз Го имам предвид, Му позволявам да ме накара да бъда това, което съм за Него.

„Учителят е тук и те вика.“ Христос се предава между нас, бил ни е предаден и се предава между нас, в ехото на Своя призив, в което се превръщат нашите отношения, дори най-фамилиарните и близки. Христос е Този, Който вика Мария, но е Марта тази, която става за Мария времево-

⁶⁹ Иоан. 1:40-42.

то, телесно предаване на призива на Вечния. Христос присъства, а Марта казва на Мария: „Тук е!“ . Христос вика Мария, а Марта казва на Мария: „Вика те!“ . Не добавя нищо, не прави никакъв коментар, не тълкува нищо. Само нейната личност, нейното тяло, нейният глас, нейният поглед, леко запъхтяното треперене на нейното дишане, потта върху челото, светнали-те очи... всичко в нея се превръща в предаване на Христос, Който вика сестра ѝ. Марта се превръща във възплъщение на присъствието и призива на Христос към нейната сестра, на братолюбието на Христос, на брато-любие то на Бог към всеки човек.

„И Словото стана плът, и живя между нас.“⁷⁰

Преживяването на Дева Мария, това, което изпита непосредстве-но след Благовещение, отивайки да посети Елисавета, се превръща във всекидневния опит на църковното общение, на Църквата. Забелязва го с удивление Елисавета, задвижена и трогната в плътта си на жена и майка: „Защото, щом гласът на твоя поздрав достигна до ушите ми, проигра мла-денецът радостно в утробата ми“⁷¹ Толкова е реално присъствието на Христос сред нас, че имаме дори физическо преживяване на това.

Не прозелитизъм, а привличане

Но не е механично предаване това на присъствието на Исус сред над. Защо? Защото е предаване между присъстващия Христос и свободата на другия. Марта не отива да каже на сестра си: „Върви веднага, че Исус е тук! Не трябва да изпускаш случая!“ . Не, не предлага Христос като талис-ман, който, ако не го докоснеш, ще ти донесе нещастие. Предлага Хри-стос като Този, Който пръв се предлага на нашата свобода, привличайки ни към Себе Си със смирена любов, със Своята любов, жадуваща за нашата, жадуваща за нашето сърце, жадна с жаждата за нашето сърце. Дори сама-рянката, дори Закхей, дори Никодим, дори Добрия разбойник Христос не ги е обърнал, вършейки прозелитизъм, както биха казали в хор Папа Франциск и Папа Бенедикт, а чрез привличане, чрез привлекателността на самия Христос за нашата свобода. Христос привлича свободата; не ни привлича, ласкаейки ни относно други неща, относно това, което би ни заинтригувало, относно прищевките, които носим отвътре, а привлича свободата. Поради което е привличане, което ти предлага стъпки, което уважава твоите въпроси, твоите колебания (прекарва една нощ в говорене

⁷⁰ Иоан. 1:14.

⁷¹ Лук. 1:44.

с Никодим), докато не се предадеш, не пред принуда, а пред безкрайна любов, пред доказателството за една безкрайна любов. Да помислим за търпението на Този, Който ни е родил във вярата, в християнския опит, какво търпение, чакайки нашата свобода да израсте, да каже „да“!

Марта отива при сестра си, пропита тя първа от привлекателността на Христос. Но си представяте красотата на Господ, Неговата привлекателност за сърцето, в мига, в който ѝ казва, вглеждайки се в очите ѝ: „Аз съм възкресението и животът“!⁷² – представете си: това е абсолютната красота; всички икони се стремят да изразят това. И го казва именно като привлекателност на Бог за човека, защото не го казва толкова, за да определи Себе Си, а за да определи връзката с нас, влиянието върху нас на тази абсолютна красота. Действително, добавя веднага: „Който вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре вовеки“!⁷³ Предлага ни живот, който не умира, който не умира вечно! И този живот е Той. Какво може да ни привлече повече? Нещо повече: какво друго може да ни привлече, ако не това?!

Ето, свидетелството, като същина на истински отношения, на истинско приятелство, на истинско братство, като същина, тоест, на църковното общение, предава това на свободата на другия, предлага това от моята свобода, привлечена от Христос, на свободата на другия привлечен, извиан, не от мен, а от Христос. „Учителят е тук и те вика [Той!]“.

Ако имахме това съзнание за отношенията, тази оценка относно нашата инстинктивност в отношенията, какво ярко слънце биха били нашите общности, дори най-малки, дори съвсем малки, дори разбити, наред свят, в който привлекателността и свободата са робини една на друга, и следователно, не дишат, не създават приятелство, не разширяват сърцето и живота! В света привлекателността и свободата са слети, и следователно, не се движат, не променят живота.

Слава Богу, колко положителни свидетелства имаме за това! Какво удивление, че такива реалности са разпръснати в Църквата, в Братството, в движенията, в ордентите! Именно така Църквата живее и преобразява света, именно така Църквата е сол и квас в тестото на света. Не толкова, защото се обичаме един друг, а защото се обичаме така, по начин, че дори прегръдката между съпруга и съпругата придава форма на този призив, изразява това да си кажем един на друг, като Марта на Мария, като Андрей на Петър, като самарянката на хората от своя град, че Христос присъства и те привлича към Себе Си, призовава твоята свобода да иде при

⁷² Иоан. 11:25.

⁷³ Иоан. 11:25-26.

Него, за да бъде Възкресението и Животът на твоя живот. Именно това да се обичаме така прави от Църквата солта на Земята, светлината на света.

Няма прегръдка, няма приятелство, няма по-дълбоко и близко братство от това. Защо? Защото означава, че това, което ни обединява, това, което ни притиска един към друг (дори между съпруг и съпруга), е, както казва св. Августин,⁷⁴ това, което е най-съкровено на мен от мен самия, това, което е най-съкровено на теб от теб самия, това, което е най-съкровено на нас от нас самите, от нашата близост: пълнотата, за която сърцето е създадено и удовлетворено от Христос, от Бог, от Бог в Христос.

Тази сила, тази дълбочина на отношения побеждава смъртта и раздялата между нас, която смъртта сякаш създава. Защото е присъствието на Възкръсналия, на Този, Който ни възкресява, Който е Живот на живота, присъствието е на Възкръсналия, Който призовава дори чрез умирането, чрез отделянето. Този, Който привлича моето сърце, е същият, същото Присъствие, което привлича любимия човек към Себе Си в смъртта, чрез смъртта. Този, Който привлича моето сърце към Себе Си, е същият, Който привлича човека, когото обичам, към вечния живот. Смъртта е тайнственият знак за окончателността на нашето призвание, окончателният знак, че нямаме нужда от нищо, освен от Него, за да живеем. И ако е това, което ни обединява, ако е тази реалността, която ни обединява, която ни обединява със сърцето, а не с главата, тогава, макар и в болката, която човешкото положение не може да не изпита, реалността е това да се окажем още по-обединени, в Христос, в Живота. В краен случай аз съм този, който трябва все още да извърви път в тази посока, който трябва все още да извърви пътя, който изминала Марта, към Христос, и следователно, към Неговата сестра или Неговия брат, но реалността е, че който е повече в присъствието на Христос, е по-присъстващ за мен от мен самия, по-близо до истината на моето сърце от мен самия...

Изворът на харизмата

Това братство, което съобщава призива на присъстващия Христос, пълнота на сърцето, е мисията *ad intra* и *ad extra* на Църквата, на всяка общност, на всяка църковна реалност. Задачата е на Църквата да живее това братство. То е и същината на всяка харизма. Ако разсъдим добре, виждаме,

⁷⁴ ... *interior intimo teo et superior summo teo* – ... по-дълбоко от всичко най-дълбоко в мен и по-високо от всичко най-високо в мен (Св. Аврелий Августин, *Изповеди*, Изток-Запад, София 2006, прев. Анна Б. Николова, с. 55).

че в крайна сметка всяка църковна харизма е особена модалност, особено изпълнение, на предаването към човека на призива на Христос към свобода, за да може който е застигнат от него, да се изправи, като от Мария от Витания, от нямата си болка, за да постигне присъствието на Възкръсналия, Който изпълва с Живот нашия живот.

Всяка църковна харизма е една особено адекватна модалност да идем да кажем на всички, като Марта на Мария, че Учителят присъства и ни вика при Себе Си, за да отговори на нашето желание за вечен живот. Всяка харизма, за този, който е въввлечен от нея, е носител на очарованието на този призив, очарование, защото съответства на всичко, което моето сърце желае дори без да го знае. Харизмата, която Бог избра за теб, е онази, при която този призив те застига с повече красота, конкретика и истина. Тя е тази, при която този призив продължава да отеква в теб, най-вече ако се съ согласиш с метода, който всяка харизма носи със себе си, за да направи този призив постоянно припомняне за присъствието на Христос, и следователно, за пълнотата на сърцето; за присъствието на Христос, и следователно, за Възкресението и Живота на твоя живот.

Обновлението на една харизма е винаги завръщане на внимание и на привързаност към този изначален опит. Изворът на една голяма река не е момент от миналото, а постоянно начало. Да се върнеш там, не предполага да плуваш назад в продължение на стотици или хиляди километри срещу течението на реката, а да осъзнаеш отново, че водата, която тече сега, в настоящето на твоя живот и общност, е винаги подхранвана от извора, макар че прониквания на мръсна вода или на отпадъци ще бъдат винаги възможни, защото сме хора, грешници сме и винаги сме преследвани. Това се е случвало още от ранната християнска общност, присъствието на мръсна вода и на отпадъци в потока на Църквата. Но водата, ако тече, идва винаги от извора и сме призвани и ние да „течем“ сега, в речния участък, в който сме навлезли, с това съзнание. Съзнанието за началото, за извора, поддържано и подемано в леенето на реката, в стичането на реката, помага също да различим какво не идва от извора или да приемем, че има, слава Богу, притоци, които идват да подсилят потока на реката, без да мътят водата ѝ. Именно така Църквата „тече“ през вековете и така също всяко харизматично семейство, което се ражда в нея, като може да бъде движение или древен орден като моя.

Важното е да не губим съзнанието, че всяка нова харизма е в крайна сметка винаги приток, който идва да подсили течението на голямата река на Църквата, чийто извор, чието начало е отворената страна на Разпнатия, подухването на Възкръсналия в горницата, Петдесетница. Когато Църквата признае, че една харизма е нейна, го прави, разпознавайки в нейното

вливане в голямата река на Църквата същата изворна вода, същата „жива вода“ на Началото на самата Църква. Затова е важно всяка харизма да се оставя винаги да бъде проверявана от Църквата в своята вяроност към началото и на харизмата, и на самата Църква; начало, което изконно е винаги и само Възкръсналият Христос, Живот на живота на света.

Следването на Йоан

Затова имаме винаги нужда от Петровата харизма, имаме нужда от Петър, да бъдем утвърдени от него във вярата и във верността към началото, защото Началото е Възкръсналият, и въпреки всичките си колебания, всички свои човешки нищети, Петър още от началото на Църквата е привилегированият свидетел на Възкресението, че Христос е животът, Възкресението и животът на човека, свидетелят, че Възкръсналият присъства и можем да Го срещнем и следваме. Има нещо като вик, който отеква в Ранната църква, в Църквата от началото: „Господ наистина възкръснал и се явил на Симона“⁷⁵ и Литургията го повтаря. Исус се явил първо на жените, явил се на учениците от Емаус, явил се на всички апостоли и т.н., но сякаш изконният гарант за Възкресението е най-вече Петър; сякаш всички явявания на Възкръсналия са всички обезпечени, проверени, от явяването пред Петър. И всички, които получавали явяване на Възкръсналия, отивали, тичали да го кажат на него (Магдалина, жените, двамата ученици от Емаус, всички тичат да го кажат на Петър). И днес продължава да е така. Цялото проявление и действие на Христос е на Духа, Когото Възкръсналият духва върху учениците, всички харизми (защото харизмите са животът на Възкръсналия в живота на Църквата, в живота на света), всичко е сигурно, щом Петър го потвърди със своя опит с присъстващия и жив Христос.

Великата сцена на онова „да“ на Петър, в Йоан 21:15-19, е в крайна сметка обличането на Петър в неговата пастирска харизма, вкоренена в тройната и смирена изповед на любов към Христос, последвана от мисията да стане вселенски пастир: „Паси Моите агънца“ – „Паси Моите овци“ – „Паси Моите овци“.⁷⁶ Но всичко това се случва между Възкръсналия Христос и Петър, то е делото на Възкръсналия и като Възкръснал Исус иска от Петър да го следва: „Ти върви подире Ми“!⁷⁷ Преди Възкре-

⁷⁵ Лук. 24:34.

⁷⁶ Йоан. 21:15-17.

⁷⁷ Йоан. 21:22.

сението Исус е възвестил първенството на Петър, но именно след Възкресението Исус посвещава Петър в неговата мисия, тоест го прави това, към което го призовава, прави го за нас, както определила св. Катерина от Сиена Папата, „нежен Христос на Земята“.⁷⁸ Присъствие на Възкръсналия на Земята, гаранция за присъствието на Възкръсналия на Земята.

Йоан, който е може би най-„харизматичният“ от апостолите, най-проницателният, най-мистичният, най-пророческият, най-пламенният в любовта и в приятелството с Христос, далеч от мисълта да извлича от всичко това мотив, за да се чувства по-висш, е разбрал, че в този избор на Учителя на първенството на Петър е сигурният път, за да живее своите харизми, следвайки Христос. Още отивайки на гроба сутринта на Великден, макар че е тичал по-бързо от Петър, се спира и чака. Защо? Защото иска да влезе в гробницата, следвайки Петър, иска да повярва в следване, както се е научил, следвайки самия Исус. И в края на своето Евангелие го виждаме, че докато Исус се отдалечава с Петър, от когото е поискал да Го последва, Йоан ги следва. Следва, тоест, Петър, който следва Исус; следва следването на Петър.

„А Петър, като се обърна, вижда, че върви подире му ученикът, когото Исус обичаше, и който на вечерята се бе облегал на гърдите Му и рекъл: Господи, кой ще Те предаде? Него като видя, Петър дума на Исуса: Господи, а тоя – какво? Исус му казва: ако искам да пребъде той, докле дойда, тебе що ти е? Ти върви подире Ми.“⁷⁹

Сякаш Исус казва: „Не се тревожи за това какво ще стане с него, с неговата харизма. Ще се погрижа Аз да направя да остане неговата харизма винаги присъстваща в Църквата до парузията! Достатъчно е ти да видиш, че следва теб, който Ме следваш. Стига това, за да бъдат плодотворни неговата харизма и цялата Църква с нея, да принасят плодове за Моята слава и спасението на света“.

Но важното за всеки от нас е възможността, която привързаността към Петър дала на Йоан да вярва, да бъде твърд във вярата във Възкръсналия Христос, да отговори като Марта на въпроса на Исус – „Вярваш ли това?“ – не толкова с думи на вяра, а с позиция на Аз-а, твърда в привързаността към Господ. След като влязъл в гробницата, следвайки Петър, Йоан „видя, и повярва“.⁸⁰ Изпитал благодат на вяра, изпитал, че е връхлетян от събитието на Възкресението, от присъствието на Възкръсналия, и разбрал, че тази благодат е свързана със следването на Петър. Поради което,

⁷⁸ Santa Caterina da Siena, *Lettera a Gregorio XI*, n. 185; превод наш.

⁷⁹ Йоан. 21:20-22.

⁸⁰ Йоан. 20:8.

отсега нататък, било в явяванията на Възкръсналия, като това при Тиверидското езеро, било в мисията, описана в Деяния на светите Апостоли, ще виждаме винаги Йоан в следване на Петър, да трупа заедно с него опит с Възкръсналия и да изпитва как Христос е Живот на живота. Чудеса, благовестие, всичко го прави, прилепен към Петър. И това ще позволи на свой ред на Йоан, със своята харизма, да направи плодonoсна службата на Петър, да му помогне да разпознае Възкръсналия, както когато му казва: „Господ е“;⁸¹ след чудодейния улов. И тук Петър се подчинява на харизмата на Йоан, защото именно му помага да разпознае присъстващия Възкръснал, към Когото тръгва пръв, хвърляйки се във водата, за да могат всички други, още и винаги, да го последват към Исус.

Казвам това, защото отъждествяването с Евангелието ни помага да ситуираме нашия живот, това, което ни се случва, обстоятелствата, които преживяваме, всичко, в събитието на Възкръсналия Христос. И не е упражнение на въображение, сън с отворени очи, защото в Църквата, в Тайнствата, в Евангелието Възкръсналият Христос остава настоящо събитие, и следователно, Който реално може да се срещне, на Когото можем реално да се уподобим, да се отъждествим, намирайки така правилната житейска позиция. Една правилна позиция, която, именно защото ни въвежда в събитието на пасхалния Христос, е позиция радостна, уверена, плодотворна, изпълнена с мир и симпатия към цялото човечество, нетърпеливо за известие, че Възкръсналият е тук и призовава всички към спасение в общението с Него, Живот на живота и Милосърдие на Отца.

Това, което побеждава корабкрушението

Последните сцени от *Деяния на светите Апостоли*, съставени чудно от св. Лука, разказват за пътуването до Рим на св. Павел и за неговото пристигане във Вечния град, където св. Павел ще прекара две години под домашен арест, в очакване делото му да бъде представено в имперския съд. Последната сцена, която *Деянията* представят с него, е обобщена в два стиха: „Павел живя цели две години в особена наемна къща и приемаше всички, които отиваха при него, като проповядваше царството Божие и учеше за Господа Исуса Христа с пълно дръзновение, безпрепятствено“.⁸²

Павел, макар и заточен, макар и в очакване на присъда, преследван от юдеите и в плен на мудността на римската бюрокрация – която за

⁸¹ Иоан. 21:7.

⁸² Деян. 28:30-31.

две хиляди години не се подобрила много!, – Павел е свободен човек, свободен да приема всички и да свидетелства за събитието Христос, което помело неговото съществуване. Павел е свободен от страха. Не може да мърда, но нищо не оковава неговото желание да предаде смисъла на живота, който е срещнал, защото е смисъл на живота, който придава смисъл дори на страданието и смъртта. Цялата свобода на Павел е в сърцето му, защото се състои във вяра, в надежда и в любов, за чието притежание стига едно „да“ на бедно сърце, което не претендира, че не притежава нищо, без да го получи от Бог. Павел е свободен, защото няма нужда от друго, освен от Христос, и Христос е с него, живее в него. Като подхващаме думите на Монтини, приел е в себе си Пасхата именно като „провъзгласяване на необходимостта от Христос, наш живот“.

Мисля си за свидетелството на много мъже и жени, които със своята вяра и своята привързаност към Христос, така да се каже, са победили корабкрушението отвътре, във вълните, които разрушавали всичко, с позицията на своето сърце, с устойчивостта на своя Аз, изцяло основана на Христос.

Кара ни да мислим, св. Павел, в тези сцени, за великите светци, с които се запознаваме, мисля си за кардинал Ван Туан в неговите години пленничество или за Такаши Нагай, този японски лекар, от когото се надявам, че скоро ще излезе (освен *Мисли от Ниюкодо*, които са неговите прекрасни размишления, които направил от своята къщурка, след като Нагасаки бил разрушен от бомбата) *Това, което не умира никога*, неговата автобиография до избухването на бомбата, защото там се вижда именно свидетелството на един човек, чийто живот е Христос, само Христос. Поради което, дори когато изгубил всичко, всичко било разрушено, ето че той, като малко цвете, което разцъфва отново, със своята вяра в Христос започва нов живот, който не е само за него, а за всички.

Но тази сцена на стабилност на апостол Павел в неговия римски дом е предшествана, почти непосредствено, от трагично преживяване, от ужасно пътуване. Павел, пътувайки от Кесария до Рим, бил претъпял корабкрушение в Средиземно море. Лука, който бил с него и разказва затова всичко в първо лице множествено число, ни предлага хроника, достойна за най-внимателния от репортерите и може би дори за най-добрите автори на приключенски романи.

Но разказът за това корабкрушение не е само възвишена литературна и дори документална страница относно изкуството на корабплаването в гръцко-римската епоха. Тя е страница от Свещеното Писание, на която ни бива известен поглед на вяра върху историята и нейните трагедии, за да

можем по-добре да тълкуваме и живеем това, което преживяваме днес, в нашия живот и във всяка сфера, и да получим светлини, за да се ориентираме да преживяваме всяко обстоятелство като възможност за израстване в това, което струва наистина животът на човека.

Павел, на кораба, който първо дрейфова, а после претърпява корабкрушение при остров Малта, макар и пленник, владее цялата ситуация и става нещо като режисьора на спасението на всички. Ще ви прочета тази страница, която ще бъде отпускаща във вашето усилие на внимание, докато ме слушате, защото е приключенски разказ, но най-вече защото е много богата и ни говори за настоящото време.

„На другия ден, понеже бяхме силно тласкани от бурята, наченаха да изхвърлят товара; а на третия ден ние сами с ръцете си изхвърлихме корабните принадлежности. Но, понеже през много дни не се виждаше ни слънце, ни звезди, па и немалка буря върлуваше, изчезваше нататък всяка надежда да се спасим. И защото не бяха яли дълго време, Павел застана посред тях и каза: мъже братя, трябваше да ме послушате и да не тръгваме от Крит, и щяхме да избегнем тия беди и щети [тук се прави малко на Марта в случая!]. А сега ви съветвам да бъдете бодри, защото ни една душа от вас няма да погине, а само корабът. Защото нощес ми се яви Ангел от Бога, Комуто принадлежа и Комуто служа, и каза: не бой се, Павле, ти трябва да излезеш пред кесаря; и ето, Господ ти подари всички тия, които плуват с тебе. Затова, братя, бъдете бодри, защото вярвам на Бога, че тъй ще стане, както ми бе речено. Ние трябва да бъдем изхвърлени на някой остров. Когато настана четиринайсега нощ, откак се носехме по Адриатическо море, към среднощ корабниците взеха да угаждат, че се приближават до някаква земя, и, като измериха дълбочината, намериха двайсет разтега; отидоха малко по-нататък, измериха пак и намериха петнайсет разтега. И понеже се бояха да не връхлетят на скалисти места, хвърлиха откъм кърмилото четири котви, и чакаха да съмне. А когато корабниците искаха да бягат от кораба и спускаха ладия в морето под предлог, че уж ще спуснат котва откъм носа, Павел каза на стотника и на войниците: ако тия не останат на кораба, вие не можете се спаси. Тогава войниците отрязаха въжата на ладията и я оставиха да падне въвн. И преди да съмне, Павел канеше всички да похапнат, думайки: днес е четиринайсети ден, откак вие в очакване стоите гладни, без да сте вкусили нещо. Затова, моля ви, похапнете си; това ще запази живота ви, защото ни одному от вас няма да падне и косъм от главата. Като каза това, взе хляб, поблагодари Богу пред всички, разчупи и начена да яде; тогава се ободриха

всички, та ядоха и те; а всички на кораба бяхме двеста седемдесет и шест души.⁸³

Трябва да размишляваме върху тази сцена, мислейки за нашите корабокрушения, за корабокрушенията на нашето време, от пандемията до войната в Украйна с цялото политическо, икономическо, социално, психологическо, но също религиозно безредие, което провокира по света. Трябва да размишляваме върху тази сцена, мислейки за най-личните или семейни, или общностни корабокрушения, в които сме въввлечени или които въвличат нашите близки и приятели.

Корабът, на който пътувал Павел, е символ на света, на обществото, в което се оказва, че пътуваме, за да идем към съдбата, предвидена за всеки от нас. И ето че Павел забелязва, разкрито му е, че всички тези негови спътници не са безразлични към неговата лична участ, към пътя на неговия живот, който следва Христос. Разкрито му е, че Бог ще спаси всички с него, че няма да спаси него без този народ, напълно незнаещ и несъзнаващ Христос. Павел забелязва, че именно за да спаси всички, Господ е направил да бъде последван от него на този корабокруширащ кораб. И тогава Павел разбира, че трябва да предаде на всички своята увереност, да предаде на всички, че той е уверен, защото е привързан към Христос, и че е чувствителен към нуждата от живот, към глада на своите другари, защото неговият глад е утолен от присъстващия Христос, защото неговото сърце е наситено от единствения Хляб на Живота, от който имаме наистина нужда.

Павел не прави велико проповядване, за да обърне всички тези отчаяни за живота корабокрушенци. Павел се вкопчва той в Присъствието на Този, Който е цялата негова устойчивост. И е спокоен и радостен, без капка страх, защото му стига Исус, Възкръсналият, Който му се е отдал дотам да умре за него и за всички, ставайки Тяло и Кръв за ядене и пиене, наред корабокрушението, за да храни нашия живот със Своя Живот.

Но преживявайки това, Павел забелязва, с удивление, с което не може да се свикне, че Христос, насищайки него, насища всички; че Христос, спасявайки него, спасява всички; че Христос, Животът на неговия живот – и именно защото е Животът на неговия живот, – е *Животът на всички*.

И няма вече дори един човек на Земята, който да не му е, завинаги, брат!

Да изслушаме *Царице Небесна*, изпята от хора.

⁸³ Деян. 27:18-37.

Неделя сутрин, 1 май

На влизане и излизане

Николай Римски-Корсаков, Увертюра „Руски Великден“, оп. 36

Ернест Ансерме – L'Orchestre de la Suisse Romande

“Spirto gentil” n. 29, (Decca) Universal

Ангел Господен

Хваление

■ СЪБРАНИЕ

Давиде Проспери. Стигнахме до края, до финалния акт на това занимание на упражнения, които – трябва да кажа – бяха действително нещо, за което да сме благодарни, за момента, който преживяваме, и за въпросите, които имахме. И действително, „благодарност“ е думата, която доминира приносите, които пристигнаха по имейл снощи: благодарност за свидетелството на отец Мауро, благодарност за тези упражнения, благодарност, че още сме заедно, защото Движението го има все още. Това не е даденост, всичко това го има, защото Бог иска да продължава да го има; ако не го искаше, от всичко това не би имало вече нищо. Стигнахме дотук (както си казахме първата вечер) с много въпроси, с много притеснения – лични, общностни – за живота на Движението, за ситуацията, която преживяваме, за света, войната, болката и страданието, но това, което се случи, това, на което станяхме съпричастни, изпълни цялото пространство на нашето сърце, смачкайки в ъгъла останалото, нещо повече, хвърляйки нова, неочаквана светлина върху всичко останало – поне що се отнася до мен, – умиотворявайки го.

Бих искал да подема в това отношение нещо, което ни каза вчера сутринта отец Мауро: „Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре вовеки.“ От това, само от това имаме нужда, всички имат нужда. Това е единственото необходимо нещо. Имаме нужда от живот, който да ни възкреси от смъртта, от всяка смърт, от всеки лик, който смъртта и злото възприемат в личния живот, в семейството, в общността, в целия свят. Всичко останало са хилядите неща, които ни безпокоят и тревожат,

без да са необходими, защото не отговарят никога на истинската нужда на сърцето, на всяко сърце⁸⁴.

Тогава да се запитаме, както аз се запитах това: защо се случи? Защо можа да се случи? В какво се състои това свидетелство, което ни бе направено?

Има едно твърдение на Пеги, което улавя добре въпроса: „Когато ученикът не прави друго, освен да повтаря не същото звучене, а жалко копие на мисълта на учителя; когато ученикът не е друго, освен ученик, било то и най-големият от учениците, няма да роди никога нищо. Един ученик започва да създава само когато вкара той самият ново звучене (тоест, в степената, в която не е ученик). Не че не трябва да имаме учител, но човек трябва да слезе от другия по естествените пътища на синовността, не по схоластичните пътища на ученичеството⁸⁵“. През 1989 г. Джусани коментира този пасаж от Пеги с тези думи: „Това е нуждата на нашата компания, за да бъде тя извор на мисия в цял свят: не ученичество, не повтораемост, а *синовност*. Вкарването на ново ехо и звучене е присъщо на сина, който има природата на бащата. Има същата природа, но е нова реалност. Също така е вярно, че синът може да върши по-добре от бащата и бащата може да гледа целият щастлив сина, който е станал по-голям от него. Но това, което синът прави, е по-велико именно и само доколкото осъществява повече това, което бащата е чул. Затова за живата органичност на нашата компания не съществува нищо по-противоречиво от, една страна, утвърждаването на собственото мнение, на собствената мярка, на собствения начин на усещане и от друга, повтораемостта. Синовността е тази, която ражда: кръвта на единия – на бащата – преминава в сърцето на другия – сина – и поражда способност за различна реализация. Така се умножава и се разширява великата Тайна на Неговото присъствие, за да Го видят всички, въздавайки слава на Бог⁸⁶“.

Ето, аз смятам, че през тези дни ние можахме да преживеем, да станем съпричастни именно на този опит: какво означава да бъдем синове. Затова ти благодарим.

Пристигнаха страшно много въпроси. Избрахме от тях някои сред най-повтарящите се.

„Само едно нещо е това, което си струва.“ И все пак, постоянно това единствено нещо остава на фона, забравено, и следователно, накрая необикнатото, непознато, понякога подлагано на съмнение. Как да оста-

⁸⁴ Вж. тук, с. 39.

⁸⁵ Срв. Ch. Péguy, *Cahiers*, VIII, XI [3.2.1907]; превод наш.

⁸⁶ L. Giussani, *L'avvenimento cristiano*, Bur, Milano 2003, p. 50; превод наш.

вим Присъствието да стане близко, настоящо, истинско, подхранвайки конкретно живота?“

„Щом стига Христос, всичко останало какво е? Гладът, желанието, работата, политиката, страстта, чувството, войната: всички тези неща какво са?“

О. Мауро-Джузепе Лепори. Как Присъствието става близко? Дойде ми на ум сватбата в Кана: поканили на сватбата и Исус. Има нещо като покана да влезе в нашия семеен живот, във фамилиарността на нашия живот, и че Исус идва – разбира се, – е плод също на свободата, която Го кани, но е безвъзмездност. Те не си давали сметка кого канят, канейки Исус на сватбата, обаче ако не беше дошъл, виното щеше да остане изчерпано, водата щеше да остане вода, семейният живот на онази двойка, нашият семеен живот, нашият всекидневен живот би останал, какъвто е: реалност, която се изчерпва. Ето, наистина е важно да забележим, че Христос се оставя да бъде поканен с безкрайна лекота (по-лесно е да поканиш Него, отколкото главния абат!), защото е вече зад вратата. Ние Го каним, но Той е вече зад вратата на нашия живот, хлопайки, вече е тук. Достатъчно е онова „да“ на една свобода, която Му казва: „Влез!“ („Влез, хайде!“⁸⁷ както каза песента одева), но е едно „Влез!“ именно към Христос, „Излез напред, влез!“. Стига само онова „да“, защото ако Неговото присъствие трябваше да ни стане близко по по-сложен начин, отколкото казвайки Му „Ела!“, бихме предали безвъзмездността на това Присъствие; вместо това е абсолютна безвъзмездност.

„Щом стига Христос, всичко останало какво е? Гладът, желанието, работата, политиката, страстта, чувството, войната: всички тези неща какво са?“ Всичко това жадува за Христос, тоест всичко това е конкретният облик на един вик, на нуждата от Него, на жаждата за Него, на празнината, която се създава в живота, ако Него Го няма. Поради което аз, прегръщайки Христос, не отричам, не казвам, че всичко това не е нищо, а твърдя още повече, че всичко това иска да бъде, иска наистина да бъде изпълнено с реалност. Ако аз не прегърна Христос, ако не пусна Христос в дома си, домът ми остава празен като дом, няма вече смисъл нищо: нито масата, нито столът, нищо. Да признаеш, че всичко се стреми към Него, прави всеки миг от нашия всекидневен живот мястото на проверката на Неговото присъствие, че Той присъства.

Проспери. „Ти каза, че има единство сред учениците, защото Христос е всичко за сърцето на човека. Понякога в общността желанието за един-

⁸⁷ F. Ferrari – Zot, „Avanti, forza“; превод наш.

ство рискува да бъде теоретизирано като нещо, което трябва да се постигне и изгради със собствени сили и собствено усилие, като се пренебрегне случването на Христос, и следователно, като се преживява хладко срещане с другия и неговия опит.“

Лепори. Ние трябва именно да се предадем пред факта, че нашето единство е дело на Някого, на едно Присъствие; не е нещо – като мост, – което изграждаме между нас, не е договорка между нас, а е именно породено от Някого. Това е всичко в опита с Църквата и също в опита с икуменизма: точно да забележим отново, че нашето единство не ние го изграждаме, а настъпва, ако признаем, че Той е сред нас, че Той е тук.

И това важи за всичко: присъствието на Христос не трябва да го изграждаме ние, то трябва да се разпознае. Когато Майка Тереза казвала, че е нужно да разпознаем Христос в бедняка, не го казвала в смисъл, че човек трябва да положи усилие на волята, за да си каже: „Този дрипльо или прокажен е Христос“, а трябва да разпознае, че Христос е в бедняка, проявява се в бедняка, идва насреща му в бедняка и във всеки брат и сестра. И това създава единство с всички и с всичко, което е безкрайно, защото този, когото разпознавам в другия, е Онзи, от Когото аз наистина имам нужда. Св. Бенедикт казва: „Когато дойде поклонник, бедняк, е нужно да бъде посрещнат и да се обожава в него Христос“⁸⁸, тоест да Го разпознаем така присъстващ в другия, да разпознаем, че Той идва, че Той е там, че е една онтологична реалност. И това е, което прави всичко, което прави цялата същина на братолюбието, на общението, тоест да разпознаеш, че присъствието на Христос е онтологично и аз не съм призван да го предизвиквам като дух, а да го разпознавам като настоящо, и разпознавайки го, го проявявам.

Проспери. „Ти определи мълчанието като главния път, по който да се справяме с безредието на нашите животи. Какво означава за теб да пазиш мълчание всекидневно? И как ние, миряните, потопени в света до гуша, можем да се възпитаем в тази практика, за да слушаме и ние Учителя, Който говори?“

Лепори. Да пазиш мълчание, означава преди всичко да признаеш, че мълчанието не го пазим ние, мълчанието го създава Христос, Който ни говори. Понеже има само едно Слово, което си струва да слушаме (както казва *Подражанието на Христа*: „В едно слово е всичко и всичко изказва

⁸⁸ Срв. Правилото на Свети Бенедикт, цит. пр., с. 60.

само едно слово...“),⁸⁹ запазвам мълчание. Ако аз знам, че има само едно нещо, което трябва да слушам, се стремя да слушам само него и това е мълчанието.

Смятам, че всяко призвание, всяка форма на живот трябва да открие, трябва да живее своята форма на мълчание, своята форма на слушане на Христос, своята дисциплина – също – на слушане на Христос. Всеки да се запита: „Кое е това, което ми помага да слушам Христос винаги, кое е това занимание, този момент, тази дисциплина, чрез която се научавам да остана винаги отворен или да се съвземам постоянно от моето разсейване, от моя шум, от моите брътвежи, от всичко?“ Слушането на Него, на Него, Който е тук и ми говори. „Аз съм, Който говоря с тебе“,⁹⁰ казва Исус на самарянката. Монсеньор Филипо Санторо ви говори за десетте минути Училище на общността на ден; може би е точно това онова „да“ на словото и на мълчанието, което се иска от тези, които живеят в света, от миряните. От *Memoires* се иска един час мълчание на ден, от монасите може би цял ден в мълчание, но е едно и също, съвсем едно и също е. Целта не е да бъдем мълчаливи, целта е да живеем, слушайки Христос. Аз сега не живея почти вече за постоянно в манастир, с цялото мълчание, което предполага, с цялата дисциплина на мълчание, която манастирът предлага, обаче си давам сметка, че дисциплината, която култивирах като послушник, като млад монах, а после в продължение на двадесет и шест години в моя манастир, ме съпътства отвътре, поради което слушам Христос дори наред шума, дори при пътуване, на летищата, защото е моя нужда. Който слуша дори само една дума на Христос, която наистина идва от Него, не може да живее другояче, освен в носталгията да Го чуе отново да говори. „Аз не бих могъл да живея, ако не Го чувам да говори.“⁹¹ Това създава мълчание, а имаме нужда от него! Нямаме нужда от мълчанието, имаме нужда Христос да ни говори!

Проспери. „Марта изминала път на осъзнаване, работила върху себе си, която работа разширила нейната човешкост в увереността за Христос като отговор на нейната нужда. От какви стъпки е направен този път, каква е тази работа? Ако разширяването на собствената човешкост

⁸⁹ *Ex uno Verbo omnia et unum loquuntur omnia, et hoc est Principium quod et loquitur nobis* („От едно Слово са всички неща и едно Слово всички неща говорят и то е начало, което ни говори“; Тома Кемпийски, *Подражание на Христа*, Изток-Запад, София 2006, прев. Методий Устичков, с. 15).

⁹⁰ Иоан. 4:26.

⁹¹ Срв. J.A. Möhler, *L'unità nella Chiesa, cioè il principio del cattolicesimo nello spirito dei Padri della Chiesa dei primi tre secoli*, Città Nuova Editrice, Roma 1969, p. 71; превод наш.

настъпва във времето, от какво мога да разбера, че съм на работа и че не следвам, в крайна сметка, все още себе си?“

„В твоите лекции ти подчерта колко е решаваща проверката, която Марта, Мария и Лазар правят спрямо срещата и думите на Исус. Можеш ли да обясниш по-добре пределите на тази проверка? В какво се състои?“

Ленори. Аз бих казал, че за да изменим пътя на Марта, би било достатъчно да се запитаме: „Какво да правя с неудовлетвореността, която изпитвам? Какво да правя с неудовлетвореността, която изпитвам във всичко, което правя, дори в това, което правя, очаквайки удовлетворение, което може би трае също, но което винаги – винаги! – показва, че не е... „не е заради това, не е заради това!““, викаше Ребора.⁹² Какво да правим с всекидневната неудовлетвореност, която изпитваме във всичко, във всички отношения, във всичко, което правим? Ще я повлечем в постоянно оплакване, което доминира нашия живот, или ще я направим молба, ще я направим място на мълчание, на което проверявам, че Друг изпълва моя живот, че имам нужда да се случи нещо друго?“ Ето, неудовлетвореността се превръща в учителка, ако ни кара да молим, тоест ако животът се изпълни с молба. Аз си представям, че Марта от онзи ден нататък всеки път, когато я обхващала отново неудовлетвореността поради това, което е тя, или поради това, което са другите, или поради това, което била нейната житейска ситуация, сякаш се спирала внезапно и казвала на себе си: „Ама не, сега видях, че да се оплаквам, не е добро използване на моята неудовлетвореност“. Не ми съответства да се оплаквам, не прави друго, освен да повлече неудовлетвореността, защото ние не сме създадени за неудовлетвореност, създадени сме за щастие. Тогава незабавно, със сигурност в нея настъпвала отново тази молба, която била молба за Христос: „Господи, Ти си тук, извикай ме, тоест кажи ми пак онова слово, докажи ми отново, че само Ти си ми необходим!“ И тогава неудовлетвореността се превръща в път, тоест структурната ограниченост на нашия живот се превръща в стълбата, стъпалата на нашия възход. Както казва св. Бенедикт: стълбата на смирението се изгражда върху стъпалата на нашата човешкост, поради което човек се изкачва към Бог именно по стъпалата на собствената си човешкост, винаги недостатъчна на себе си, слава Богу.

„В твоите лекции ти подчерта колко е решаваща проверката, която Марта, Мария и Лазар правят спрямо срещата и думите на Исус. Можеш

⁹² C. Rebor, *Sacchi a terra per gli occhi*, in Id., *Le Poesie*, Garzanti, Milano 1988, pp. 141ss; превод наш.

ли да обясниш по-добре пределите на тази проверка?“ Общността ми помага, превръща се в място на проверка, ако ми повтаря постоянно фразата на Марта към Мария: „Учителят е тук и те вика“. Ние имаме нужда от общността обективно, като място, на което има винаги някого, който ми напомня отново това; има винаги някого, който – докато аз преживявам оплакването, докато аз съм изгубен, пропилявам живота – ме кара да си спомня, че обаче това, което желае моето сърце, наистина присъства. И общността е именно знакът, че това Присъствие е онтологично, защото е нещо друго от мен, напомня ми, че не аз създавам това, което ми е необходимо, Христос, Който ми е необходим, а ми е дадено в един обективен знак, телесен. Исус е решил така именно за да ни даде обективния знак за Своето реално присъствие. И ако аз живея така общността и връзката с другите, самата връзка се превръща в проверка, че Христос изпълва сърцето.

Проспери. Това може би вече отговаря на следващия въпрос: „Какво означава, че общението е да споделяш проверката?“. Между другото – ако мога да си позволя, – това, което каза одева, тоест че ограничеността е стъпало към Бог, ни го е казвал много пъти и дон Джусани; и това доказва, че нашата история е в една велика история.

Ленори. Мен ме впечатлява, че когато Исус казал на Марта: „Сестра ти избра по-добрата част“, не го е казал, за да ѝ каже: „Гледай колко е по-добра тя от теб“; казал ѝ го, за да създаде компания със сестра ѝ за по-добрата част, тоест нещо като начин да бъде със сестра си, като връзка, която да провери това между тях, тоест създал между тях истинско братство, истинска общност, превърнал ги в християнско братство, място, на което фактът, че моята сестра е избрала повече от мен, по-добре от мен, това, което е най-необходимо за мен, това е, което ме кара да живея истинско братство и прави връзката със сестра ми да не е вече място на съревнование, а именно на споделяне на Христос, споделяне на проверката, че само Той отговаря на жаждата на сърцето. И фактът, че сестра ми е по-напред от мен в тази проверка, е дар за моя живот, тоест кара ме да напредвам повече и мен. И е именно тази великата красота на християнското общение, както в ранната християнска общност: че наистина всичко им било общо. Но важното не е да са ти общи парите (това също), а да ви е общ най-вече Христос, Христос като Този, Който е по-важен от парите, поради което не било проблем за ранните християни да споделят парите, щом им било общо единственото нещо, от което сърцето има нужда.

Проспери. Прощавай, Мауро, че те моля за задълбочаване върху това, защото може би в този въпрос се съдържа също молбата за помощ да разберем как да се оставим да бъдем предмет на спор, както направила Марта. Защото – както каза ти сега – в момента, в който Марта разпознава, че онова слово, отправено ѝ от Исус, ѝ подсказва да гледа сестра си в нещо, което може да накара нея да израсне; и тя приема тази препоръка – както ти каза вчера – дори може би първоначално с усилие, сигурно дори се е ядосала, обаче после... Понякога на нас ни е трудно да се оставим да станем предмет на спор, тоест привързани сме към представата, която имаме, за това как би трябвало да бъде.

Лепори. Да, може би именно защото имаме това наследство от първородния грях, тоест да мислим, че това, което ни е най-скъпо, е нещо, което трябва да измъкна „за мен“, което трябва да приватизирам, и ако не го притежавам аз сам, не го притежавам истински. Обаче с Христос се случва съвсем обратното, тоест: колкото повече Го притежавам с другия, толкова повече Го споделям и толкова повече Го притежавам такъв, какъвто е, заради реалността, която е. И поради това единството между нас и принадлежността, и притежанието на Христос са свързани, те са едно и също. Затова човек може би разбира също, че ако той прави жертва, за да може другият да върви със собствения си ритъм, за да уважава пътя на другия, напредва повече и той. Св. Бенедикт казва: в общността е нужно да се държи този ритъм на вървене, чрез който тези, които са по-силни, да не бъдат умъртвени в своя устрем, но и тези, които са по-слаби, да не бъдат обезсърчени и да не останат назад. Има нещо като взаимна жертва. Защо? Защото знаем, че ни обединява едно-единствено нещо, и следователно, усилието, което правя да разпозная, също да се приспособя към ритъма на другите, е усилие, което трябва да направя, за да се съглася с Христос, не за да бъде добър или за да бъде търпелив, а именно защото Христос е сред нас. Не знам дали съм ясен.

Проспери. Много добре! Благодаря.

„Бихме искали да разберем по-добре твърдението, че светецът живее истинно дори собствения си грях. Във всекидневния живот гряхът често ни смачква и ни потиска. Какво означава да го живееш истинно?“

Лепори. Истината за греха, за това, че сме грешници, е погледът на милосърдие на Исус. Това е, което ни разкрива истината за греха. Не грехът сам по себе си е истински. Проблемът е, че пред греха ние се усамотяваме да измержаме греха, неговата тежест, неговото въздействие върху

нас и така нататък, но не позволяваме на погледа на Христос да ни каже истината за греха, която може би е дори по-тежка, може би е по-болезнена истина от тази, която измервам аз, например, някои грехове са по-тежки от онези, които на мен най-много ми пречат. Обаче истината за греха е именно погледът на Христос, тоест милосърдието. И е това, което светците разбират: те са грешници, които са позволили на погледа на Христос да им разкрие истината за греха, за всеки грях, поради което от само себе си виждали дори повече сенки в себе си, много повече нищета в себе си, отколкото другите, и все пак я виждали, без да я отделят от опрощението, и следователно, от светостта, защото сме светци по благодат, защото Бог ни изкупва напълно. Един светец е човекът, изкупен изцяло, който се оставя да бъде изкупен изцяло, следователно, е смиренният човек, човекът, който и с греха си няма горделива връзка („Сгрехих!“; „Паднах ниско!“; „Къде е моята чест? Моят имидж?“). Не, грехът е: „Сгрехих, изоставих Отца!“; и Христос ни казва: „Върни се!“; Погледът на милосърдие на Христос казва: „Върни се, че Отец те прегръща, и в прегръдката твоят грях се превръща в святост“. Това е песента *Exultet*: „О, щастлива вина, която заслужи да имаш такъв и толкова велик Изкупител!“⁹³ Христовото изкупление е толкова невероятно събитие, че е щастлива вината, която ми позволява да видя прегръдката на милосърдието на Бог, да изпитам прегръдката, която ангелите нямат. Един ангел не изпитва милосърдието; невероятно е! Със сигурност има съзнание за нея, но не изпитва онази прегръдка, и това е нещо извънземно! Това е, тази е великата истина за нашия грях.

Проспери. „Беше казано, че обновлението на харизмата е завръщане към началото. Какво означава? Как се случва? Как не се свежда до наше тълкование?“

„Молим да разберем по-добре въпроса за извора, който продължава да подхранва нашия опит днес, за да не бъде сведен до носталгично завръщане към миналото. Какво гарантира верността към извора и как се конкретизира нашият принос към Църквата и света?“

Лепори. Знаете, че „харизма“ означава безвъзмезден дар на Бог и че изворът на една харизма е безвъзмездността на Бог. Ако човек разбира това, разбира, че изворът е гарантиран, няма да се изчерпи никога, не е възможно да се изчерпи. Ако Бог оттеглеше Своята безвъзмездност, би

⁹³ *O felix culpa, quae talem ac tantum méruit habére Redemptóre, Exultet*, или Пасхална хвалебна песен.

трябвало сякаш да анулира Себе Си, да умъртви Себе Си. Даровете на Бог – казва св. Павел – са без разкаяние, защото Бог не може да се разкае, че е безвъзмезден, защото Бог е безвъзмездност. Една харизма – като всички дарове – идва от този извор и е важно в моментите, в които една харизма трябва сякаш да осъзнае отново себе си или може би човешкото, през което трябва да мине, проявява своята тъпота, или не е вече толкова прозрачна, както би трябвало (защото още от началото на Църквата е имало непрозрачност при безвъзмездността на Петдесетница), или не е разбрана, поради което е подложена може би на отношение, на поглед, който не долавя извора, във всички тези моменти е важно който живее харизмата, да започне от повторното осъзнаване, че изворът е безвъзмездността на Бог. Проблемът е, когато мислим, че началото на харизмата е тълкование, че е това, което мисля аз, както я преживявам аз, както съм я разбрал аз, както съм я преживял аз, а не тази прозрачност при безвъзмездността на Бог, която в началото е била по-отчетлива и която остава живо свидетелство у основателите: макар че са починали, тяхното свидетелство, направено към безвъзмездността на харизмата, остава, не става по-малко отчетливо, по-малко свежо. Ето, важното е да не предаваме това свидетелство.

И най-вече – мисля – предаваме безвъзмездността на харизмата, когато се страхуваме, че ще умре, че ще се загуби, че е достатъчно нещо, за да я анулира, или че нашата последователност трябва да я гарантира тя. Обаче Бог (слава Богу, благодарение на Него!) ни изненадва, показвайки ни винаги, че има безвъзмезден извор, който може би, освен това, намира начина да се прояви чрез немислими струйки: даже най-немислимите хора в даден момент стават свидетелите на безвъзмездността на харизмата много повече от тези, които може би са начело. Както в Църквата: има светци, които по най-немислимия начин отвеждат отново Църквата до чистотата на нейното начало. Както по времето на св. Катерина от Сиена, тази простодушна, неуква жена, която станала повече свидетел на безвъзмездността на харизмата на цялата Църква, на Папата; и Папата я послушал поради това. Именно тази тайна не трябва да предаваме: безвъзмездността на извора на харизмата; не трябва да я предаваме с нашите страхове, най-вече, и с нашето недоверие към Бог, към Църквата, към нас самите, към еднокоя си група; това недоверие помрачава чувството за безвъзмездността на харизмата, защото там предаваме наистина и основателя, предаваме този, който е отдал живота си за това, който го е отдал, който го отдава днес, който го отдава, за да живее харизмата.

Проспери. Благодаря.

„Ти ни каза, че отговорът на вяра на Марта не трябва да се търси в нея, че нейната вяра не зависи от някаква нейна способност, а отразява това, което вижда. Обаче на нас ни се струва, че вярата зависи от нас, като наше усилие. Какво може да ни помогне да преживеем опита на Марта?“

Ленори. Трябва да гледаме Исус. Вярата расте в съгласието с Христос. Вярата е съгласието с Христос. Аз си спомням, че в началото (бях още в лиця) се въртеше една книжка на Жак Льоуклер, от която си спомням тази фраза: „Ядрото на вярата е съгласието с Христос“,⁹⁴ и е вярно. На мен ми харесва много тази сцена, в която Марта изразява вярата си, гледайки Христос, отразявайки това, което Христос е и ѝ казва за Себе Си. Не е папагалско повтаряне, а е именно любвеобилно повтаряне; то е да разбере, че вярата не е догма, която рецитирам, а е моето казване на „да“ на Христос в Неговото гледане на мен и разкриване на мен като възкресението и Живота на моя живот. Затова трябва да гледаме Христос, да Го гледаме и сред нас, в нас, в общността, във всички Негови присъствия, защото там виждаме, че Него Го има, че Той е наистина Спасителят на света, като самарянката, която била отведена до вярата именно в диалог с Исус, Който я кара да рови в целия си живот, докато не стига дотам да може да ѝ каже: „Аз съм, Който говоря с тебе, Този, Който те спасява“.⁹⁵ И това важи за всички срещи от Евангелието: има винаги един поглед върху Христос, който изпълва личността с вяра, с истинска вяра, действително, дори самарянката отива да каже в града: „Срещнах един човек, който ми каза това“, тоест дава свидетелство на вяра, още незряла, но дава свидетелство на вяра. И това важи за всички: вярата расте в преживяването на едно събитие и събитието, което вярата трябва да преживее, е присъствието на Христос, Който те гледа, обича те и те спасява.

Проспери. „Оставам с впечатлението, че има дълбоко объркване, което прави да съвпада следването на Христос с нещата, заниманията, които трябва да се правят. Какво е наистина следването? Как да разбере дали в моя живот следвам наистина Христос, или следвам моята представа, че следвам Христос? Мога ли да живея следването, без да участвам в нещата, които трябва да се вършат, които компанията ми предлага?“

⁹⁴ J. Leclercq, *Il problema della fede e gli intellettuali del XX secolo*, Vita e Pensiero, Milano 1966, p. 10; превод наш.

⁹⁵ Срв. Иоан. 4:26.

Защо е необходимо за вярата на Йоан да влезе в гробницата след Петър, защо е необходимо да следваме Петър?“

Ленори. Следването не е да вършиш неща и нито дори една само духовна връзка с Христос, следването е да следваш едно лично присъствие, да следваш личности, да следваш една Личност – Христос – в знака на Неговото лично присъствие, който са хората, които са Го последвали и които Той още от началото е посочил като възплъщението на възможността да Го следваме след Него, да Го следваме наистина: Петър, апостолите и така нататък. Винаги. Църквата е този знак, а да следваш Църквата, е именно да разпознаеш този знак, че Църквата е мястото, на което следването на Христос се случва и остава възплътено в лични отношения. Никой от нас не е последвал Исус Христос, следвайки явяване на Исус Христос, а именно защото е имало хора, които е срещнал, авторитетни личности (дори в едно пълно простодушие, като моя дърводелец, който ме срещна с Движението преди четиридесет и няколко години), защото разпознаваш, че там Христос иска от теб да Го следваш, поради което го има това привличане, защото Църквата върви напред чрез привличане, чрез привличане към Христос. Що се отнася до мен, трябва винаги да се питаме дали следваме личности, не неща, дали нашето следване е възплътено в знака на хора, които Христос е оставил като възможност да следваме Него до свършека на света. И това е винаги гарантирано от Петър, защото именно давайки това въвеждане в длъжност на Петър и казвайки му: „Върви подире Ми“ (за да може после Йоан да го последва, а после хиляди други хора да могат да го последват), Исус установи този знак, тази проверка на истината на едно следване, което е следването на хората, които не избирам аз по симпатия, а в които съм избран, в които Църквата се дарява на мен като място, на което мога наистина да следвам Христос, а не себе си, и не моето тълкование, и не моето чувство. Не знам дали съм ясен. Това е тема, която може би трябва да се задълбочи допълнително.

Проспери. Прекрасно е това подчертаване: „Не следвам, защото избирам аз, а защото съм избран“, защото това основава и критерия за авторитета, който трябва да се последва, нали? Така ли е?

Ленори. Да, защото в срещата с Христос, вътре в срещата с Христос, Бог ни дава и мястото, на което да Го следваме, защото ти дава да се родиш, но не те оставя наред улицата като току-що родено и изоставено дете, кара те да се родиш в семейство, кара те да се родиш в компания от хора, а след това е ясно кого трябва да следваш, дадено ти е. Аз си спомням, че още от

началото на срещата разбирах, че трябва да следвам и да съм послушен от любов към себе си, защото не исках да пропусна онова събитие, което беше изпълнило моето сърце, дори когато после с времето видях всички ограничения на хората, които ми бяха проводници на срещата. Очевидно е, рано или късно ограничението излиза наяве – защото го има и не може да не го има, – и все пак, винаги съм разбирал, че да следвам, е добро за мен и е това, което винаги ме е спасявало: въпреки цялото следване, послушание, защото разбирах, че само така оставам верен на това, което ми беше дарено, на очарованието на срещата с Христос, която бях преживял.

Проспери. Благодаря.

„Ти каза, че ако аз кажа на този до мен: „Учителят е тук и те вика“, предавам това на целия свят. Можеш ли да обясниш по-добре как това става икуменизъм, универсална отговорност на вярващите?“

Лепори. Истинският проблем е да оставиш да настъпи събитие, а не да изчисляваш ефикасност. В мисията, в живеенето на свидетелството, мисията на Църквата, важното не е да измерваш ефикасността, силите или средствата, а именно да оставиш да настъпи събитие. И това е методът, който започнат от Дева Мария, полъхът на свободата на Мария, която казва *Fiat* и която е предала на целия свят събитието Христос. Ако има човек, който е предал на целия свят събитието Христос, това е Девата, Богородица е, но и Петър със своето „да“. Мога да го предам само като събитие, поради което, ако не го изпитам аз, ако не се оставя да бъде спасен аз, не го предавам на целия свят, не предавам събитието; предавам теория, предавам морал, предавам не знам си какво. Ако не изпитам аз, че Учителят е тук и вика мен, и спасява мен, и не го съобща на този до мен, не предавам събитието. Събитието е като огън: огъня дори на свещичка мога да го предам на целия свят, но подпалвайки с него този до мен, предавайки го като огън, а не изпращайки в Австралия съобщение, че има пламък в Италия. Ако няма контакт, не предавам нищо. И именно затова да преживея събитието с този до мен, е фундаментално, защото ако не го преживея с този до мен, означава, че не го преживявам аз и не го предавам като събитие. Не знам дали съм ясен.

Проспери. Да. Призвани сме да запалим пожар, практически!

Лепори. Разбира се! „Огън дойдох да туря на земята, и колко бих желал да беше вече пламнал!“⁹⁶

⁹⁶ Лук. 12:49.

Проспери. Този въпрос в различни нюанси беше най-котируваният, така че го задържахме към края.

„Разединението между свобода и желание на какво се дължи? И какво може да оздрави тази пукнатина?“

Ти каза, че сърцето среща, желае, иска да прегърне, но свободата, поради несъзнаваща себе си пресметливост, поради страх, проектиран от призраци, казва „не“, пречи на прегръдката; и че тази фалшива свобода, „палач на себе си, повлича сърцето дете, което беше на път да прегърне Исус“, предлагайки други пътища и пълноценности, които ще се окажат всичките фалшиви. Как така тази фалшива свобода сякаш понякога побеждава над свръхизобилието, изпитано с Исус? Как да не се скандализираш и да не се блокираш?“

Ленори. Аз мисля, че именно тук го има първородния грях, именно поради факта, че има в нас една абсурдна тенденция да не се съгласяваме с доброто, една абсурдна тенденция да се отказваме от очевидността на доброто, на красивото, да се отказваме от нашата радост. Тази абсурдна тенденция създава разединение между свободата и желанието. Желанието желае само Христос, и все пак я има тази игра на свободата, която поради абсурдна пресметливост за самореализация – защото е самостоятелна, фалшива – не се подчинява на желанието, което ѝ показва реалността, която изпълва сърцето, тоест го откъсва от това, което желае. Това е онова, което казва св. Павел: „Не доброто, което искам, правя, а злото, което не искам, него върша“,⁹⁷ тоест чувстваме отвътре тази ранена свобода, ранена като гордост, като горделива позиция пред живота, свобода, която не се огъва пред желанието на едно очевидно привличане и на едно очевидно присъствие, което те привлича, което те очарова, което ти дава всичко. Исус казва: „Но не искате да дойдете при Мене, за да имате живот“,⁹⁸ това е оплакването на Исус: „Ама как? Аз ви давам живот, а вие не искате да дойдете при Мен, вашата свобода избира да не дойде при Мен, да не Ме приеме, да не Ме обича, да не Ме получи, да не Ме приеме!“.

Обаче скандалът при тази тенденция на свободата е последният бастион на греха и на гордостта. Последният бастион е, защото е като да кажеш: „Скандализирам се от това и затова дълбая още повече в тази абсурдна динамика на грях“.

Какво ни спасява? Това е именно милосърдието на Бог, доказателството, че Той идва винаги да ни съвземе. В опита от целия ми живот всеки път,

⁹⁷ Рим. 7:19.

⁹⁸ Иоан. 5:40.

когато моята свобода е отстъпвала дотам да не отговаря, винаги Христос е идвал да ме съвземе. Това е доказателство за Неговата безвъзмездност, безвъзмездността на Неговата безвъзмездност, безвъзмездността на Неговото спасение, за това как Неговото спасение е по-силно от нас, по-силно е от греха. Защото в крайна сметка Христос, слава Богу, слуша повече желанието на нашето сърце, отколкото нашата свобода: когато вижда, че нашата свобода е полудяла до степен да противоречи на очевидността на едно желание, очевидността на едно привличане, безкрайното милосърдие на Бог прави така, че Той да ни улови отново, както направил с Петър, точно защото в крайна сметка – именно, както казахме одеве – дори греха Той го превръща за нас в пределния вик за помощ: „Спаси ме!“ . Христос ни кара да дълбаем в себе си, в нашето положение, и изправя нашата свобода до стената, поради което не може вече дори да лъже, и тогава там извиква и става наистина свободна: „Спаси ме!“ , и това се случва. Не го казвам, защото го знам, а защото го изпитваме; това е опит. Това постоянно наше изтегляне на въдицата на Бог от нашата нищета, от нашата гордост, е именно пределният лик на милосърдието на Бог, като Добрия пастир, който прекосява морета и планини, за да дойде да потърси изгубената овца, която си е съсипала напълно живота именно защото е избрала да разедини своята свобода от желанието за пълноценност, което нейното сърце крещи.

Проспери. Прекрасен е този образ на милосърдието: Христос слуша повече желанието на нашето сърце от нашата свобода.

Това е абсолютно въпросът, който държи „палмата“ за най-повтарящ се.

„Порази ме страшно много пасажът, който ти направи в събота следобед относно привлекателността и свободата. Каза, че в света са робини една на друга и аз се вписвам много в това описание. Можеш ли да задълбочиш този пасаж?“

В един момент ти добави, че привлекателност и свобода „са слети“, и тогава мнозина попитаха какво имаш предвид.

Ленори. Дойде ми на ум в онзи момент там, не трябва да възприемате всичко като догма!

Проспери. Ооох! Чувствам се по-добре, когато казваш, че човек може да каже дори нещо, за което се е изгървал!

Ленори. Обаче не мисля, че е глупост да се твърди, че в света привлекателността и свободата са слети, че има връзка на сливане между

привлекателност и свобода. Смятам, че това не се случва в християнското събитие, че не заради това Бог ни дава опита с привлекателността и ни дава свободата. Сякаш Бог е създал пространство между тях. Между това, което ме привлича, и моята свобода няма сливане, а има пространство на желание. Може би „желание“ е третата дума, която трябва да се постави по средата, защото ни дава да разберем по-добре: когато се сливат свобода и привлекателност, няма вече място за желанието, следователно, няма вече място за свободата, няма вече място за свободата да изминем път към нещо друго от себе си. Аз мисля, че е това, което исках да кажа, защото когато привлекателността и свободата са слети, не могат повече...

Проспери. ... да породят напрежение.

Лепори. ... да се решат, не могат повече да се избират, не могат вече да си кажат „да“ една на друга, поради което са робини. То е като някои Дантеви образи в „Ад“, които, макар и мразейки се, са се слели, не могат повече да се откъснат, не могат да не се разкъсват един друг. Аз смятам, че да разберем това, е важно, защото тук, освен това, е целият въпрос за девството, за целомъдрието: между това, което ме привлича, и моята свобода има пространство на желание, на избор, на уважение, което прави така, че прегръдката да е наистина акт на свободата, а не нещо, което ме затваря; то е именно любовен акт, а не просто отдаване на прегръдка, която те притиска, задушават те и най-сетне те убива, премахва те. Но е безкрайна тема, поради което трябва да продължаваме да мислим за това.

Проспери. Слава Богу, че се изгърва, де!

В заключение бих искал да прочета един въпрос, който е и свидетелство, на една приятелка от Харков, която написа:

„Опитът с живота на Движението ми дари възможността да измина целия път на Марта, за който ти говори, и да изпитам постоянното желание за Христос, което произтече от това. Благодарение на този опит аз виждам Неговото милосърдие всеки ден. Но през тези месеци злото стана толкова голямо, че за украинците не става дума за неудовлетвореността на Марта, поради факта, че човекът е предназначен да умре. Моят град бива бомбардиран всеки ден, много жени трябваше да напуснат домовете си, загубиха близките си, видяха съпрузите си да отиват на война. Страхуват се, страдат, изпитват омраза. В този момент, поради обсадата на Мариупол, има жени и деца, които умират от глад или са ранени, и понасят ужасни страдания. Погребани са живи. Сякаш опитът на Марта ми предлага да се откъсна от моята реалност или да се задоволя със спомена за Христос. Украйна сега не преживява опита на Марта, а този на

Христос, Който на кръста викаше: „Боже Мой, Боже Мой, защо си Ме оставил?“. И много от нас знаят, че не е бил изоставен, защото ние познаваме възкръсналия Христос. Но как можем да живеем днес във всеобхващащото зло, в което дори на Христос му е било трудно да види Отца?“.

Ленори. Със сигурност това е въпросът, посланието, което най-много ме провокира, очевидно. Трябва да кажа, че подготвяйки упражненията, никога не съм забравял и за миг терзаниято, което преживяваме всички, откакто избухна тази война; и в крайна сметка това терзание, по един или друг начин, вдъхнови целите упражнения, защото не можем повече да преживяваме нищо, без да мислим за това, без да споделяме тази трагедия, този момент, в който смъртта и злото сякаш побеждават. Именно затова, мислейки точно за Украйна, държах да завърша втората лекция от упражненията, изкарвайки на сцената корабокрушението на св. Павел, защото една такава война е именно корабокрушение, не само за Украйна и не само за Русия, а за Европа, за целия свят, корабокрушение на човечеството във всеки смисъл на думата: на човешкостта, на човешкото и на човечеството, разбирано като всички хора, които живеят днес на тази Земя. И именно затова ми помогна да видя как св. Павел е преживял корабокрушението. Разбира се, св. Павел казвал на своите другари: „Кораба няма да го спасим“, и това ме накара много да се замисля, защото е нещо, срещу което ние не можем да не се бунтуваме. Той добавя: „Обаче ще се спасят вашите животи“. ⁹⁹ И за да прояви това, св. Павел – невероятно е! – взима хляб, благодари, преломява го и го изяжда: отслужва Евхаристия наред корабокрушението, тоест утвърждава присъствието на реалния Христос наред корабокрушението. И Христос, Когото утвърждава отново, е със сигурност Този, от Когото имаме единствено нужда – Христос на Марта, – но е разпнатият Христос, възкръсналият от смъртта Христос, Христос, Който слязъл (както казва нашата приятелка) чак до дъното на човешкото, което е отчаянието от Бог. Исус пожела да слезе чак до дъното, до ада на човешкото корабокрушение, дотам да се отчае там, където човекът се отчайва от Бог. Не е Той, Който се е отчаял от Отца, а човекът. Исус слезе да прегърне дори нашето отчаяние. Както прегърна нашата смърт, прегърна нашето отчаяние. Поради което не ни остава друго, освен да се запитаме до каква степен съзнаваме кой е Единственият необходим, Който ни изпълва сърцето, кой е наистина този човек, който ни казва: „Аз съм възкресението и животът“, и който обещава, и казва също: „Който умре, ще живее“. Това е този разпнат Христос, този Христос, Който

⁹⁹ Вж. тук, с. 65.

умира за нас, тази безкрайна Божия любов, която не е чужда на корабокрушението на света, не е чужда, тя е вътре. В този момент именно Исус страда в Украйна, Той е, Който умира, Който е изоставен от Своите близки, Който е изнасилван в жените, точно Той е, Който понася всичко. И ние трябва само да Го разпознаем, можем само да подновим наистина нашето „да“ на Него там, където сме, в живота, в който живеем, за да се прояви това за нашите братя и сестри в Украйна, за да се прояви за всички, дори за руснаците, именно като Този, Който в настоящия момент преживява това, понася това, претърпява корабокрушение с всички хора. И именно защото е Той, това корабокрушение е победено, и именно защото Го има Него, тази смърт възкръсва, това зло е победено, не доминира, няма да има, няма вече последната дума.

Една приятелка ми обърна внимание, че днес е годишнината от смъртта и на Такаши Павел Нагай, и на св. Рикардо Пампури: и двамата са починали на първи май. Какво providение! Такаши Нагай (намекнах за това малко вчера), в книгата, на която написах предговора и която поради издателски съображения още не е излязла – *Това, което не умира никога*; това е неговата автобиография, – описва (невероятно свидетелство е!) сцената, когато бомбата разрушила всичко и той се оказва пред разрухата на целия си живот: съпругата му, работата му, неговите студенти, неговият университет, неговият град, неговата църква, всичко, всичко било унищожено. Тогава има миг на отчаяние и после има нещо като видение, чува Исус, Който му казва: „Небе и земя ще премине, ала думите Ми няма да преминат никога“, тоест Исус му предава увереността, че Той побеждава, че Той не умира никога. От този момент избира именно да живее само за това, което не умира никога, тоест за Христос, и ще прекара последните години от своя живот болен (знаете, чели сте го) именно утвърждавайки с радост, с вяра това, което не умира никога, че Христос е възкресението и животът, по всички начини: пишейки, във връзката със своите две деца, срещайки се с куп хора, принасяйки своята болест; във всичко ще твърди само, че Христос е възкресението и животът на човека и че това е, което не умира никога във всяко корабокрушение, което може да се случи. Ето, ние имаме отговорността да живеем това с нашите братя и сестри в Украйна, това „да“ на Христос, това „да“ на Христос, Който не умира никога, благодарение на Когото смъртта и злото не побеждават никога.

При това послание на нашата украинска приятелка не че отговарям; аз искам само да го приема; казвам само, че чувствам, че трябва да го приема така и да го преживея така, като послание, което ще стане малко или много задачата, която тези упражнения оставят на мен в житието, в

живеенето на моя живот. Не мога, не можем да живеем без съзнанието за този вик, който нашата приятелка ни предаде. Това е всичко.

Проспери. Благодаря, наистина благодаря! Ще имаме време да доразвием всички тези неща.

Да измолим *Царице Небесна.*

ПОЛУЧЕНИ ПОСЛАНИЯ

Възлюбени,

Искам да заявя съпричастността си към всички Вас по случай годишните упражнения. „Христос, живот на живота“, както Божият раб монсеньор Луиджи Джусани на научи, е коренът на нашата устойчивост. Нищо, дори нашите крехкости, не може да промени това състояние на нещата. Тогава със смирение да изпросим нови очи, за да Го видим в нашето съществуване и в нашите отношения. Да помолим Девата, през този месец май, за простодушие на сърцето, за да разпознаем дара на срещата и задачата, която произтича от нея: да обичаме Движението, Църквата и да предаваме тяхната красота.

В Господа Ви благославям.

Н.Впр. кардинал Анджело Скола

Почетен архиепископ на Милано

ИЗПРАТЕНИ ТЕЛЕГРАМИ

Негово Светейшество Папа Франциск

Ваше Светейшество,

Над 40.000 души – събрани на групи във видеовръзка от 94 страни – участваха в ежегодните упражнения на Братство CL, размишлявайки върху „Христос, живот на живота“. Такива, каквито сме, придружени от отец Мауро-Джузепе Лепори – който ни предложи своето лично свидетелство на човек, сграбчен и преобразен от Христос, – гледахме Исус, оставихме се да бъдем привлечени от Него, Който ни застигна в компания по призвание, заедно с хора, които са решили да следват Христос, единствения, Който ни е необходим, за да живеем, изчерпателен отговор на нашата нужда от щастие, от мир, от братство, от красота и от житейска реализация.

През тези дни задълбочихме стойността на нашето Братство, във верността към харизмата, която Духът дари на дон Джусани: място, на което да проверим, че Христос е Всичко за сърцето на човека, основа на едно приятелство, невъзможно без Него, поради което и ние можем да кажем: Той е животът на моя живот, Христос (дон Джусани).

Със сърце, изпълнено с благодарност за Вашия апостолически благослов, нуждаещи се да бъдем непрестанно утвърждавани от Петър във вярата, Ви молим да ни използвате, както сметнете за добре, за да сътрудничим в Христовото дело на спасение, съзнаващи, че християнството не се предава чрез прозелитизъм – колко пъти сте ни го припомняли!, – а чрез привличане.

По-отговорни за нашето единство спрямо всяко човешко сърце, което срещаме, и одухотворени от Любовта, която всичко ново твори, продължаваме да се молим за Вас, непоклатим свидетел на живия Христос, Който в това време на война е единственият извор на истинския мир.

Давиде Проспери

Негово Светейшество Почетен папа Бенедикт XVI

Ваше Светейшество,

По време на упражненията на Братство CL – проследени от над 40.000 души във видеовръзка от цял свят – преживяхме опита от срещата с живия Христос. Размишленията на отец Мауро-Джузепе Лепори на тема „Христос, живот на живота“ (дон Джусани) ни позволиха да гледаме Христос, Който се притичва на помощ на нашата човешкост, нуждаеща се само от Него, Единствения необходим. В Негова компания можем да изминем един човешки път, за доброто на Движението, на Църквата и на света.

Просейки от Богородица да изпълни с мир и радост Вашите дни, Ви молим за молитва за пътя на нашето Братство.

Давиде Проспери

Н.Впр. кардинал Кевин Джоузеф Фарел

Префект на Ведомството за миряните, семейството и живота

Ваше Високопреосвещенство,

В духовните упражнения на Братство „Comunione e Liberazione“ взеха участие над 40.000 души, които се свързаха от цял свят, за да размишляват върху темата „Христос, живот на живота“, твърдение на дон Джусани, което отец Мауро-Джузепе Лепори задълбочи по време на размишленията, предлагайки свидетелството, че срещата с Христос е новост, която променя съществуването на тези, които Го приемат и Го следват като Единствения необходим, за да живеем.

Поемаме отново по пътя с желанието да поемаме все повече отговорността за харизмата, полагайки всичко, което по благодат сме, в ръцете на Петър, за да утвърди нашата вяра, за да сътрудничим с материалността на нашето съществуване в живота на Църквата, знак на надежда за всички братя хора.

Като молим за молитва за нашия път, поверяваме на Богородица Вашата задача да придружавате пътя на верните миряни.

Давиде Проспери

Н.Впр. кардинал Гуалтиеро Басети

Председател на Италианската епископска конференция

Ваше Високопреосвещенство,

Над 40.000 души в цял свят – и в по-голямата си част от Италия – участваха в ежегодните духовни упражнения на Братство CL, които и

тази година протекоха във видеовръзка. Темата: „Христос, живот на живота“ (дон Джусани), ни позволи да задълбочим, под ръководството на отец Мауро-Джузепе Лепори, който проведе размишленията, съзнанието, че Христос ни е необходим, за да живеем, и че само Неговото присъствие сега отговаря на безкрайната нужда на нашето сърце.

Във верността към получената харизма и дълбоко свързани с Петър, продължаваме да вървим, потопени в живота на Църквата, която е в Италия, за да сътрудничим в предаването на вярата на всички, които срещаме и които, дори несъзнателно, очакват да срещнат Този, Който изпълва живота с радост и мир.

Молейки се за Вашата личност, Ви молим да продължавате да придружавате нашия път със своята любов на баща.

Давиде Проспери

Н.Впр. кардинал Анджело Скола

Почетен архиепископ на Милано

Скъпи Анджело,

Благодарни за твоето послание, през тези дни на упражнения се изпълнихме с мълчание пред повторното настъпване на „Христос, живот на живота“, Който ни застигна чрез свидетелството на отец Мауро и на неговото „да“ на настоящото събитие, което прави атрактивно да живеем като него и като Исус. И благодаря, че ни припомни, че никоя крехкост не може да засегне смирената увереност, че Той е основата на нашата устойчивост пред всичко и всички.

Молейки се за теб на Богородица, те молим да пазиш в сърцето си цялото Братство.

Давиде Проспери

ИЗКУСТВОТО В НАША КОМПАНИЯ

Куратор: Джована Паравичини

(Справочник за прочита на изображенията, взети от историята на изкуството, които съпътстваха слушането на откъсите класическа музика на влизане и излизане)

„Изкуството предвещава нещо от вечността“, ни напомняше дон Джузани на духовните упражнения на Братството през 1994 г. Малко форми на изкуството ни предлагат толкова непосредствено свидетелство за това твърдение като иконата, прозорец, който се отваря към безкрая. Маршрут за възпитание на погледа, който тръгва от препрочитането на историята на спасението, за да стигне до съзерцанието на добрия лик на Тайната като цел на живота.

1. *Зачатие Богородично*, 1294-1295, фреска, Северна Македония, Охрид, „Панагия Периблептос“
2. *Зачатие Богородично*, XVIII век, Русия, Солигалички музей (Кострома)
3. *Зачатие Богородично*, XVII век, Русия, Музей на декоративното изкуство в Архангелск
4. *Рождество Богородично*, 1314, Сърбия, Манастир Студеница
5. *Рождество Богородично*, XVI век, Русия, Москва, Колекция „Воробьов“
6. *Представяне на Мария в храма*, XVI век, Русия, Владимирско-Суздалски художествен музей
7. *Представяне на Мария в храма*, XIV век, Русия, Новгородска школа, Санкт Петербург, Руски държавен музей
8. *Благовещение от Устюг*, XII век, Русия, Москва, Държавна Третяковска галерия
9. *Благовещение*, XV-XVI век, Русия, Владимирско-Суздалски художествен музей
10. *Благовещение*, XVI век, Русия, Владимирско-Суздалски художествен музей
11. Дионисий, *Посещение* (Среща на Мария и Елисавета), 1502, фреска, Русия, Ферапонтов манастир, Църква „Рождество Богородично“
12. *Рождество Христово*, 1192, Кипър, Лагудера
13. *Рождество Христово*, 1410-1430, Русия, ателие на Рубльов, Москва, Държавна Третяковска галерия
14. Андрей Рубльов, *Архангел Михаил* (от Звенигородския *дейсис*), 1410-1420, Русия, Москва, Държавна Третяковска галерия

15. *Богородица Одигитрия*, 1260-1270, Сърбия, Хилендарски манастир, Атон
16. *Богородица Одигитрия*, IX-XIII век, Грузия, Тбилиси, Национален художествен музей „Амиранашвили“
17. *Богородица Одигитрия*, XIV век, Северна Македония, Охрид, Галерия за икони
18. *Богородица на Нежността*, XVI век, Русия, Владимирско-Суздалски художествен музей
19. *Богородица Аракиотиса*, XII век, Кипър, Лагудера
20. *Представяне на Исус в Храма*, XII век, Кипър, Лагудера
21. *Представяне на Исус в Храма*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
22. *Представяне на Исус в Храма*, XVII век, Русия, Ярославъл, Художествен музей
23. *Исус сред законниците*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
24. *Исус сред законниците*, XVI век, Русия, Псковски музей
25. *Кръщение Господне*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
26. *Кръщение Господне*, 1408, Русия, Московска школа, Санкт Петербург, Руски държавен музей
27. *Св. Йоан Предтеча със сцени от житието*, XVI век, Русия, Ростовски музей
28. *Христос Пантократор*, 1260-1270, Сърбия, Хилендарски манастир, Атон
29. *Христос Пантократор*, 1192, Кипър, Църква „Панагия ту Арака“, Византийски музей в Никозия
30. *Христос Пантократор*, XIII-XIV век, Грузия, Църква „Св. Георги“, село Свипи
31. Андрей Рубльов, *Спасител* (от Звенигородския дейсис), 1410-1420, Русия, Москва, Държавна Третьяковска галерия
32. Теофан Грек, *Преображение*, ок. 1403, Русия, Москва, Държавна Третьяковска галерия
33. *Преображение*, 1470-1480, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
34. *Христос Пантократор*, VI век, Египет, Манастир „Св. Екатерина от планината Синай“
35. *Възкресяването на Лазар*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
36. *Вход в Йерусалим*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Москва, частна колекция

37. *Вход в Йерусалим*, ок. 1430, Русия, Новгородска школа, Москва, Държавна Третяковска галерия
38. *Умиване на нозете*, 1509, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
39. *Тайната вечеря*, XVI век, Русия, Ростовско-Суздальска школа, Москва, Държавна Третяковска галерия
40. *Причастяване на апостолите*, 1520-1530, Русия, Москва, частна колекция
41. *Сцени от Страстите Христови (Тайната вечеря, Умиване на нозете, Молитва в Гетсиманската градина, Предателството на Юда)*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
42. *Сцени от Страстите Христови (Бичуване на Христос, Осмиване на Христос, Пътят към Голгота, Разпъването на кръста)*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
43. *Пътят към Голгота*, ок. 1497, Русия, Москва, Музей „Рубльов“
44. *Неръководен Спасител*, XII век, Русия, Москва, Държавна Третяковска галерия
45. *Разпъването на кръста*, XI-XII век, Грузия, село Свипи
46. *Разпъването на кръста*, 1208-1209, Сърбия, Манастир Студеница
47. *Дионисий, Разпъването на кръста*, 1500, Русия, Москва, Държавна Третяковска галерия
48. *Свалянето от кръста*, XV век, Русия, Северна школа, Москва, Държавна Третяковска галерия
49. *Оплакване на Христос*, 1164, Северна Македония, Горно Нерези, Църква „Св. Пантелеймон“
50. *Оплакване на Христос*, ок. 1140, Русия, Псков, Мирожски манастир
51. *Слизане в ада със светци*, XV век, Русия, Псковска школа, Псковски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
52. *Слизане в ада*, 1502, Русия, ателие на Дионисий, Санкт Петербург, Руски държавен музей
53. *Слизане в ада*, XIV век, Русия, Московска школа, Москва, Държавна Третяковска галерия
54. *Жените мироносици при гроба*, пр. 1228, Сърбия, Милешева
55. *Жените мироносици при гроба*, ок. 1140, Русия, Псков, Мирожски манастир
56. *Неверieto на Тома*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
57. *Неверieto на Тома*, XVI век, Русия, Музей за декоративни изкуства в Архангелск
58. *Възнесение*, 1410-1420, Русия, ателие на Рубльов, Москва, Държавна Третяковска галерия

59. *Възнесение*, 1542, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
60. *Петдесетница*, XV-XVI век, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
61. *Успение Богородично*, 1263-1268, Сърбия, Манастир Сопочани
62. *Успение Богородично*, 1470-1480, Русия, Новгородска школа, Новгородски държавен музей за архитектура и изящни изкуства
63. *Богородица на Нежността*, XV век, Русия, Владимирско-Суздалски художествен музей
64. *Владимирска Богородица на нежността*, XII век, Византия, Москва, Държавна Третьковска галерия
65. *(Молеца се) Богородица*, ок. 1224, Русия, Москва, Държавна Третьковска галерия
66. Дионисий, *Богородица Одигитрия*, 1482, Русия, Москва, Държавна Третьковска галерия
67. *Събор на всички светци*, XVI век, Русия, Ростовски музей
68. Андрей Рубльов, *Троица*, 1425-1427, Русия, Москва, Държавна Третьковска галерия

Съдържание

ПОСЛАНИЕ, ИЗПРАТЕНО ОТ ПАПА ФРАНЦИСК 3

Петък вечер, 29 април

ВСТЪПИТЕЛЕН ПОЗДРАВ 5

ВЪВЕДЕНИЕ – „*Едно е само потребно*“ 10

Събота сутрин, 30 април

ПЪРВО РАЗМИШЛЕНИЕ – *Да се родиш от срещата,
да растеш в следването* 23

Събота следобед, 30 април

ВТОРО РАЗМИШЛЕНИЕ – „*Учителят е тук и те вика*“ 45

Неделя сутрин, 1 май

СЪБРАНИЕ 67

ПОЛУЧЕНИ ПОСЛАНИЯ 87

ИЗПРАТЕНИ ТЕЛЕГРАМИ 88

ИЗКУСТВОТО В НАША КОМПАНИЯ 91

Превод от италиански: Нина Билева

© 2022 Fraternità di Comunione e Liberazione
за текстовете на Л. Джусани, Д. Проспери и М.-Дж. Лепори

